

C Í R K E V N Í
V Y U Č O V Á N Í
K A T O L I C K Ý C H
S N O U B E N C Ů.

N A P S A L I S I D O R V O N D R U Š K A,
F A R Á Ř V C I T O N I C Í C H U Z N O J M A.

N Á K L A D E M V L A S T N Í M . - T I S K E M E . Š P R O N G L A
V P E L H Ř I M O V Ě .

1915.

Č. 5363.

Nihil obstat.
Msgr Dr. Joseph Kupka,
Canonicus, Censor ex officio.

Imprimatur.
† Paulus,
Episcopus.

V Brně dne 24. září 1914.

Ú v o d.

Milí snoubenci!

Ohlásili jste mi svůj úmysl, že chcete spolu uzavřít sňatek manželský. Je to věc důležitá, k níž je třeba vážné přípravy. Nyní ještě máte příležitost, zkoumati sebe, abyste neuzavřeli manželství přenáhleného, nešťastného. Nyní ještě je čas, kdyby nějaká překážka vadila, anebo kdyby mezi vámi nebylo úplné shody, odstoupiti se ctí a rozejíti se; raději nyní! Neboť po oddavkách už je pozdě; po oddavkách není žádného rozloučení manželství, leč smrtí jednoho z vás.

Z nařízení církve svaté jsem já, váš duchovní správce, povinen, vás poučiti o tom, co jest vám činiti ku platnému a hodnému přijetí svátosti stavu manželského a o tom, jaké povinnosti vám nastávají. Církev žádá od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, aby v náboženství byli dobře vycvičení. Projednáme tedy nejprv hlavní pravdy sv. náboženství dle velkého katechismu.

A. Nauka křesťansko-katolická.

1—5. Katechismus dělíme na pět částí, z nichž jedná: první o víře a apoštolském vyznání víry; druhá o naději a modlitbě; třetí o lásce a přikázáních; čtvrtá o milosti a svátostech; pátá o křesťanské spravedlnosti a čtyřech posledních věcech člověka.

6—36. (*Část první. O víře.*) Křesťansky věřiti jest všecko za pravdu míti, co Bůh zjevil a skrze církve katolickou k věření předkládá. Co Bůh zjevil a skrze církve katolickou k věření předkládá, obsaženo jest dílem v Písmě sv. anebo bibli (starého a nového zákona), dílem v ústním podání nebo tradici. Každý katolický křesťan musí věděti a věřiti: že jest jeden Bůh, že Bůh je spravedlivý soudce, který dobré odměňuje a zlé tresce; že jsou tři božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý; že druhá božská osoba člověkem učiněna jest, aby nás svou smrtí na kříži vykoupila a na věky spasila; že duše lidská je nesmrtelná; že jest milosti Boží ke spasení nevyhnutelně třeba. Odříkávejte apoštolské vyznání víry: Věřím v Boha, Otce všemohoucího, Stvořitele nebe i země; — i v Jezu Krista, Syna jeho jediného, Pána našeho; — jenž se počal z Ducha svatého, narodil se z Marie Panny; — trpěl pod pontským Pilátem, ukřižován, umřel i pohřben jest; — sstoupil do pekel, třetího dne vstal z mrtvých; — vstoupil na nebesa, sedí na pravici Boha, Otce všemohoucího; — odtud přijde soudit živých i mrtvých. — Věřím v Ducha svatého; — svatou církev obecnou, svatých obcování; — hříchův odpuštění; — těla vzkříšení; — život věčný. Amen.

37—66. Bůh je bytost, která je sama od sebe a nekonečně dokonalá. (O vlastnostech Božích viz: D II. Péče o duši: O Bohu). V Bohu jsou tři osoby: Otec, Syn a Duch svatý; každá božská osoba je pravý Bůh, přece však jest jeden toliko Bůh; božským osobám připisují se: Otci stvoření, Synu vykoupení, Duchu sv. posvěcení. Tři božské osoby dohromady jmenují se nejsvětější Trojice; slavnost nejsv. Trojice je první neděli po svatodušních svátcích.

67—75. Bůh stvořil svět ku své cti a slávě a ku blahu tvorů. Bůh zachovává a spravuje svět. Tato péče se jmenuje prozřetelnost Boží. Mějme vždycky pevnou a dětinnou důvěru v Boží prozřetelnost, která s námi smýšlí vždy dobře a nereptejme nikdy proti Božímu řízení!

76—88. O andělech, jejich stvoření, pádu a trestu. Andělé jsou pouzí duchové, mají rozum a svobodnou vůli, ale těla nemají. Jsme povinni, anděly strážce ctíti a vzývati, jejich vnuknutí poslouchati a jim vděční býti; zlým duchům však máme odpírati bděním, modlitbou a statečným přemáháním jejich pokušení.

89—107. O lidech. Člověk se skládá z těla a z nesmrtelné duše. Duše lidská je přirozeným obrazem Božím; jestli nesmrtelný duch, má rozum a svobodnou vůli. Bůh stvořil lidi, aby ho poznávali a ctili, jej milovali a jemu sloužili a tak na věky spaseni byli. První lidé se jmenovali Adam a Eva; oni jsou prarodiči celého pokolení lidského. (O hříchu jejich viz: D II. Péče o duši: O Kristu Ježíši). Hřích dědičný přešel na všechny lidi; jediná Panna Maria zůstala uchráněna hříchu dědičného. (Svátek neposkvrněného početí Panny Marie je 8. prosince). Bůh slíbil lidem Vykupitele, aby mohli po pádu zase dojíti spasení. Slíbený Vykupitel přišel asi 4000 let po stvoření prvních lidí. (Proto slavíme „advent“ po čtyři týdny.) Ježíš Kristus je slíbený Vykupitel.

108—176. Jméno „Ježíš“ znamená: Vykupitel nebo Spasitel; jméno „Kristus“ čili „Messiáš“ znamená: Pomazaný. Ježíš Kristus je Bůh a spolu člověk, je syn Boží. Syn Boží se stal člověkem, aby nás svou smrtí na kříži vykoupil a na věky spasil. Syn Boží se stal člověkem tak, že zázračným způsobem, mocí Ducha svatého vzal na sebe lidskou přirozenost. (Na památku slavíme svátek Zvěstování Panny Marie dne 25. března). Maria se nazývá matkou Boží, protože porodila Ježíše Krista, jenž jest Bůh a spolu člověk. Josef, snoubenec Panny Marie, byl jen přestounem Ježíše Krista (svátek téhož je 19. března). Kde se narodil Ježíš Kristus? V Betlémě, ve chlévě. (Slavnost narození Páně konáme 25. prosince.) — Život Pána Ježíše. Učil pravdám, které věřiti, a ctnostem, které konati máme. Potvrzoval pravdu svého učení svatostí svého života, svědectvími svatého písma, zázraky a proroctvími. Řekněte mi některé zázraky Pána Ježíše! Pán Ježíš byl ukřižován na hoře Kalvárii blíže města Jerusalema. — Pán Ježíš vstal třetího dne z mrtvých (na památku toho slavíme hod Boží velikonoční), vstoupil čtyřicátého dne na nebesa; přijde opět s nebe v poslední den, aby soudil všechny lidi, živé i mrtvé, dobré i zlé.

177—192. D u c h s v a t ý je třetí božská osoba, je pravý Bůh. Ježíš Kristus poslal církvi své Ducha svatého desátého dne po svém nanebevstoupení o slavnosti letnic, když se ukázali ohniví jazykové nad hlavami apoštolů. (Na památku toho slavíme hod Boží svatodušní.) Duch sv. učí a řídí církev a rozdává skrze ni své milosti, nás pak posvěcuje milostí posvěcující a pomáhá nám milostí pomáhající, a uděluje nám svých darů.

193—230. C í r k e v obecná nebo katolická je viditelná společnost všech pravověřících křesťanů, kteří jedno učení vyznávají, jedněch svátostí užívají a římského papeže za svou nejvyšší viditelnou hlavu uznávají. Ježíš Kristus založil církev takto: shromažďoval kolem sebe věřící, vyvolil z nich dvanáct apoštolů a

odevzdal jim svůj trojí úřad: učitelský, kněžský a královský čili pastýřský; ustanovil místo sebe apoštola Petra za nejvyšší viditelnou hlavu. Od smrti apoštola Petra jest římský papež nejvyšší viditelnou hlavou církve. Proto církev katolická jmenuje se také římsko-katolická. Nynější papež jmenuje se *N.* Kromě papeže jsou řádnými nástupci apoštolů biskupové; kněží pak podporují biskupy v jejich úřadě. Pravá církev je toliko jedna, a sice jest to církev římsko-katolická, to poznáváme po tom, že je jedna, svatá, obecná a apoštolská. — Církev vykonává trojí úřad: učitelský, kněžský a královský, čili pastýřský. Kristus Pán jí udělil dar neomylnosti, tak že v učení o víře a mravech nemůže se mýlit. Dar neomylnosti přísluší papeži spolu s biskupy a také papeži samému, když jako nejvyšší učitel a pastýř o víře a mravech pro celou církev činí rozhodnutí. Církev vede lidi k věčnému spasení tím, že učení Ježíše Krista neporušeno zachovává, hlásá a vykládá, že koná oběť mše sv. a uděluje sv. svátosti, a že věřící k bohumilému životu přidržuje, že dává zákony a přikázání, soudí a trestá. Tresty církevní jsou odepření sv. svátostí, vyobcování z církve čili exkomunikace a odepření církevního pohřbu. — Církev katolická je samospasitelná, jest jediným prostředkem řádným, skrze který mají lidé vedeni býti ku spasení. Kdo bez vlastní viny nenáleží k církvi katolické, může spasen býti toliko způsobem mimořádným, hledá-li upřímně pravdy a koná-li svědomitě vůli Boží, jak ji poznává. (Viz G, I.)

231—237. Pravověřící na zemi nazývají se církev bojující, svatí v nebi církev vítězná, duše v očištění církev trpící. Všichni údové trojí této církve mají mezi sebou spojení čili „obcování svatých“. Máme se modlití za sebe-vespolek, máme se poroučeti v přímluvu svatých a světic Božích, duším pak v očištění pomáhati modlitbou, přivlastňováním dobrých skutků a odpustků, a obětí mše sv.

238—241. Věříme, že i nejtěžší hříchy mohou býti odpuštěny, činí-li hříšník pokání.

242—253. Věříme, že Ježíš Kristus v poslední den tělo naše vzkřísí, že všichni lidé vstanou z mrtvých.

851—877. Čtyři poslední věci člověka jsou: smrt, soud, peklo a nebe. O smrti víme, že všichni musíme umřít, ale nevíme, kdy, kde a jak umřeme. Hned po smrti člověka je soud soukromý čili tajný. Každý člověk bude souzen z celého svého života, a duše přichází buď do očištěnce, nebo do pekla, nebo do nebe. Do očištěnce přicházejí duše těch, kteří sice v milosti Boží umřeli, ale časných trestů za své hříchy ještě nevytrpěli. Do pekla přijde, kdo ve smrtelném hříchu umře. Do nebe přijde, kdo v milosti Boží umřel, a za hříchy, které snad spáchal, dosti učinil.

Na konec světa nebo v poslední den bude obecný čili veřejný soud. (Viz D, II., 1, a).

254—326. (*Část druhá. O křesťanské naději a modlitbě*).
Bůh nám pro zásluhy Ježíše Krista slíbil věčnou blaženost a prostředky, kterými bychom jí dosáhli. Doufáme v to, a proto se modlíme. Modlitba je nábožné pozdvižení mysli k Bohu. Modlíme se, bychom Boha chválili, mu děkovali a jej prosili za dobrodiní a milosti, zvláště pak za odpuštění hříchů. Máme se modlití za to, co jest ke cti a chvále Boží a k našemu spasení, ve jménu Ježíše Krista, nábožně, pokorně a důvěrně, s odevzdaností do vůle Boží a vytrvale. Máme se také za jiné, ano za všechny lidi modlití, za živé i za mrtvé, za přátele i nepřátele, zvláště pak za rodiče a příbuzné, za duchovní a světskou vrchnost. (Viz D, II., 1, b).

327—507. (*Část třetí. O křesťanské lásce a přikázáních*).
Jsme povinni milovati Boha nade všechno, t. j. tak si ho vážiti, že jsme hotovi raději všechno obětovati, než bychom se těžkým hříchem připravili o jeho lásku a přátelství. Jsme povinni milovati sebe, t. j. především pečovati o spásu duše své. Jsme povinni milovati bližního, každého člověka, přítele i nepřítel, t. j. prokazovati mu všechno, čeho sami právem žádati můžeme, a ničeho mu nečiniti, co bychom rozumně sami neradi měli, a dále pečovati o spásu duše jeho. (Dvě hlavní přikázání lásky.) Křesťanskou lásku dokazujeme tím, že zachováváme přikázání Boží a církevní. Odříkávejte mi zřetelně přikázání Boží! Zní: 1. V jednoho Boha věřiti budeš. 2. Nevezmeš jména Božího nadarmo. 3. Pomni, abys den sváteční světil. 4. Cti otce svého i matku svou, abys dlouho živ byl a dobře ti bylo na zemi. 5. Nezabiješ. 6. Nesesmilníš. 7. Nepokradeš. 8. Nepromluvíš křivého svědectví proti bližnímu svému. 9. Nepožádáš manželky bližního svého. 10. Aniž požádáš statku jeho. — Bůh dal desatero přikázání národu israelskému, když po východu z Egypta na poušti dlel. I my jsme povinni je zachovávat, protože je Pán Ježíš potvrdil a zachovávat přikázal.

V p r v n í m přikázání se poroučí, abychom v jednoho Boha věřili, v něho doufali, jej milovali a jemu se klaněli. Zapovídají se na př. tyto hříchy: Nevěra, zapírání víry, lhostejnost u víře, dobrovolné pochybování u víře, mluvení proti víře a ochotné poslouchání řečí proti ní, čtení a rozšiřování víře nepřátelských knih, novin a spisův. Také se zapovídá nedůvěra v Boha a zoufalství, a naopak opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží, pověra, svatokrádež, zanedbávání modlitby a služeb Božích. (Viz G, I. a II.)

V d r u h é m přikázání se zapovídá, jméno Boží neuctivě vyslovovati, Bohu se rouhati, klísti, přísahati bez potřeby, přísahati

hati křivě a hříšně. Jsme povinni to konati, k čemu jsme se náležitou přísahou zavázali. Jsme povinni plnit sliby čili přípovědi Bohu učiněné, jimiž jsme se pod hříchem zavázali, vykonati něco bohumilého.

V t ř e t í m přikázání Božím se poroučí, světiti den Páně t. j. neděli; poroučí se, v ten den odpočívati od prací služebných, tělesných, které obyčejně vykonávají lidé služební a nádeníci, řemeslníci a dělníci tovární neb jiní dělníci jim podobní. Dále se poroučí, obcovati předepsaným službám Božím a konati bohumilé skutky, na př. nemocné navštěvovati. Ve třetím přikázání zapovídá se nejen práce služebná bez potřeby nebo bez řádného církevního dovolení, nýbrž také každé znesvěcování dne Páně nestřídmostí, hlučnými zábavami hříšnými. (Viz D, II. 1 b – G, I.)

V e č t v r t é m přikázání se poroučí, aby děti prokazovaly svým rodičům úctu, lásku a poslušnost. — Tytéž povinnosti mají podřízení ku svým představeným, k hospodářům a mistrům, k duchovní a světské vrchnosti. (Které jsou to?) Prohřešuje se tedy podřízený na př. neposlušností a nevěností, haněním a tupením svých představených, rušením pokoje a p. Rodičů a představených jen tenkrát nesmíme poslouchati, když něco hříšného prikazují. (O povinnostech rodičů k dětem viz odděl. D.)

V p á t é m přikázání se zapovídá, škoditi sobě nebo bližnímu na těle nebo na duši. Hřeší, kdo si život bere nebo ukracuje anebo jej bez potřeby v nebezpečení vydává. Sebevrah hřeší proti Bohu, jedinému pánu nad životem a smrtí, uvrhuje svou duši v záhubu věčnou a působí svým příbuzným zármutek a škodu. Církev trestá sebevraždu, byla-li spáchána ve stavu přičetném, odepřením církevního pohřbu. (O souboji dle potřeby.) Hřeší, kdo bližního bezprávně usmrcuje aneb zraňuje, kdo mu přikořím a hrubostí života ukracuje. Proti pátému přikázání prohřešuje se také, kdo chová v sobě nenávisť, závist, hněv, aneb kdo dává pohoršení, t. j. kdo zavdává bližnímu příležitost ke hříchu slovem anebo skutkem, nebo jej snad i úmyslně ke hříchu svádí. Pečujte vždy o život svůj a o duši svou, žijte s bližním v pokoji a svornosti, dávejte dobrý příklad a napravte škodu, kterou byste snad bližnímu na duši nebo na těle způsobili! Varujte se i toho, abyste netrápili zvířata bez potřeby nebo jich nezabíjeli bez příčiny! Buďte útlomitní i k němé tváři dle slov Písma sv.: Člověk spravedlivý je milosrdný i k němé tváři, ale srdce bezbožníků je ukrutné. (Přísl. 12, 10.)

V š e s t é m a d e v á t é m přikázání se zapovídají nepočetné myšlenky a žádosti, řeči, žerty, písňe, pohledy a všechny nepočetné skutky. K porušení čistoty svádí: všetečnost očí, nemravné

obrazy, čtení nemravných knih a spisů, nepočetnost v oděvu, příliš volné obcování s osobami druhého pohlaví, neslušné tance, divadelní hry a představení, zahálka, nestřídmost v jídle a pití. (Viz C, I., 1, 2. — D, II., 2, a).

V s e d m é m a d e s á t é m přikázání se zapovídá škoditi bližnímu nespravedlivě na jeho majetku nebo statku, na př. krádeží, lichvou (t. j. zneužíváním nouze bližního ku nespravedlivému prospěchu vlastnímu), podvodem (padělanými penězi, nespravedlivou měrou a váhou, paděláním zboží a potravin, paděláním listin, křivými výpověďmi, uplácením svědků), nespravedlivým zadržováním cizího majetku (když by někdo nevrátil věcí nalezených, vypůjčených nebo svěřených, anebo neplatil v čas, co platiti jest povinen), dobrovolným a nespravedlivým poškozováním cizího majetku (na př. když by někdo povinnou práci zanedbával, bližnímu v živnosti škodil, zúmyslným žhářstvím nebo jinak cizí majetek svévolně poškozoval). Spoluvinným se stává, kdo poroučí, radí nebo pomáhá škoditi bližnímu na majetku, nebo kdo nespravedlivý majetek přijímá, kupuje, přechovává a pod. V sedmém přikázání se poroučí, každému což jeho jest, nechávati a dávati, nespravedlivý majetek co nejdříve navrátiti a učiněnou škodu podle možnosti zase napravit.

V o s m é m přikázání se zapovídá křivě svědčiti, lháti, někoho křivě podezřívati, pomlouvati (t. j. o bližním chyby vymýšleti nebo skutečné zveličovati), na cti utrhati (t. j. skutečné chyby bližního bez příčiny vyjevovati), spíláním a nadáváním čest bližního zlehčovati a pod. Kdo bližnímu na cti a dobrém jméně uškodil, jest povinen pomluvu odvolati, zneuctěného odprosiť a způsobenou snad škodu napravit. Mluvme vždy pravdu! Mějme lež v ošklivosti a nemluvme nikdy nelaskavě o bližním! Musíme-li však slyšeti pomlouvačné řeči o bližním, nemějme v nich žádného zálibení a braňme jim, seč jsme!

Odříkávejte patero přikázání c í r k e v n í c h! 1. Zasvěcené svátky světiti. 2. V neděli a zasvěcené svátky celou mši sv. pobožně slyšeti. 3. Ustanovené posty zachovávat. 4. Alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátost oltářní přijímati. 5. V zapověděný čas svatebního veselí nadržeti. — Svátky od církve ustanovené dlužno právě tak světiti, jako neděle. Svátky dělíme na svátky Páně, na svátky Panny Marie a svatých. Snažte se poučiti o významu jednotlivých svátků! (Viz od. G.: Všeobecné křesťanské povinnosti). — P ů s t od církve nařízený je dvojitý: půst zdrželivosti od masitých pokrmů, a půst zdrželivosti od masitých pokrmů a zároveň újmy. (Újma znamená, že jen jednou za den se nasýtíme, při čemž však dovoleno jest pro občerstvení ráno a večer něco málo požití.) Hlavní pravidla postního přikázání jsou tato:

I. Příkaz újmy zachovávati jsou věřící od svého 21. roku povinni:

1. každý den čtyřicetidenního postu (t. j. od popeleční středy do velikonoc) vyjma neděle;
2. ve středu, v pátek a sobotu čtvera suchých dnů (suché dni jsou čtyřikráte do roka, na jaře, v létě, na podzim, v zimě, vždy ve středu, v pátek a v sobotu, tedy ročně 12 dní; ohlašují se s kazatelnou a jsou označeny v kalendáři);
3. v sobotu před svatodušními svátky a na štědrý den;
4. ve středy a pátky adventní;
5. ve svatvečery svátků: apoštola Petra a Pavla, nanebevzetí Panny Marie, všech svatých.

II. Příkaz zdržovati se masitých pokrmů zachovávati jsou povinni věřící, jakmile do rozumu přišli, a sice:

1. každý pátek, leč by na něj připadl zasvěcený svátek;
2. ve středy čtvera suchých dnů;
3. na popeleční středu;
4. v poslední tři dny před velikonocemi;
5. v sobotu před svatodušními svátky a na štědrý den.

To jsou, jak výslovně podotýkám, pouze hlavní pravidla postního přikázání a vyzývám vás, abyste se poučili o bližších ustanoveních, o dispensích a výjimkách z postního řádu v diecési platného, který jest připevněn u vchodu farního chrámu. Mimo to se čte každoročně na kazatelně v adventní době řád postní v diecési platný.

754—850. (*Část pátá. O křesťanské spravedlnosti.*) Křesťanská spravedlnost záleží v tom, že pomocí milosti Boží zlého se varujeme a dobré činíme, jak nás tomu víra učí. Jediné a pravé zlé jest, co se protiví zákonu Božímu, totiž hřích. Hřích jest vědomé a dobrovolné přestoupení zákona Božího. Nejsou všechny hříchy stejně velké: jsou těžké čili smrtelné a lehké čili všední. Rozeznáváme tyto druhy hříchů: sedmero hlavních hříchů (které jsou to? Pýcha, lakomství, smilstvo, závist, nestřídmost, hněv a lenost), šestero hříchů proti Duchu svatému (ku př. zúmyslně na milosrdenství Boží hřešiti, zoufati, zatvrzelé srdce mítí, nekajícím býti), čtvero hříchů do nebe volajících (na př. úmyslná vražda, utiskování chudých lidí, vdov a sirotků), devatero cizích hříchů (na př. ke hříchu raditi, ponoukati, mlčeti, hřích vychvalovati, hájiti). — Dobré jest, co srovnává se s vůlí Boží, totiž dobré skutky a snaha po křesťanské dokonalosti. Křesťanské ctnosti se rozdělují na božské a mravní. Božské ctnosti jsou: víra, naděje a láska (Viz D, II. 1, a, b, c). Vzbuzujeme je každou nedělí a svátek po kázání; jsme povinni, vzbuzovati je i častěji, zvláště v nebezpečnoství života a v hodinu smrti. Mravní ctnosti jsou předně čtyři hlavní: opatrnost (abychom vždy jednali bohumile), spra-

vedlnost (abychom každému dávali, čím jsme mu povinni), statečnost (abychom vše raději snášeli, než bychom se hříchu dopustili) a mírnost (abychom smyslné náklonnosti krotili a věci dovolených jen mírně užívali). Protivou sedmery hlavních hříchů jsou tyto ctnosti: Pokora, štědrost, čistota, příznivost, střídmost, tichost a horlivost. (Krátký výklad). — Pán Ježíš velebil ctnosti obsažené v osmeru blahoslavenství, na př.: Blahoslavení chudí duchem, neboť jejich jest království nebeské. Blahoslavení tiší, neboť zemí vládnouti budou a j. Slýcháte je v evangeliu ve svátek všech svatých. — Kristus Pán přikázal dále tyto ctnosti: Hledati nejprve království Božího a spravedlnosti jeho; zapřítí sebe; nésti kříž svůj; následovati Krista; tichým a pokorným býti; milovati nepřátele, dobře jim činiti a modliti se za ně.

Jest třeba, abychom konali dobré záslužné skutky, protože jest nám život věčný slíben pouze jako odměna za naše zásluhy. Hlavní dobré skutky jsou: modlitba, půst a almužna. Modlitbou rozumíme všechny skutky pobožnosti, na př. účastniti se církevních průvodů. Postem rozumíme všechny skutky kajicnosti, sebezapírání a umrtvování. Almužnou rozumíme všechny tělesné a duchovní skutky milosrdenství. Tyto jsou: lačné krmiti — žíznivé napájeti — pocestné do domu přijímati — nahé odívati — nemocné navštěvovati — vězně vysvobozovati — mrtvé pochovávat; pak: hřešící kárat — neumělé učiti — pochybujícím dobře raditi — zarmoucené těšiti — křivdy trpělivě snášeti — ubližujícím ochotně odpouštěti — za živé i za mrtvé se modliti. (Krátký výklad všech.) Církev podporuje konání dobrých skutků zvláště zbožnými bratrstvy a spolky. (Viz G, III.)¹

508—743. (*Část čtvrtá. O milosti a svátostech.*) Milost je vnitřní, nadpřirozený dar, který nám Bůh pro zásluhy Ježíše Krista uděluje, abychom mohli dojítí spasení. Jest dvojí: pomáhající (tato nám pomáhá konati skutky dobré a máme tedy s ní spolupůsobiti) a posvěcující (tato nás ospravedlňuje, od hříchů očišťuje a činí nás Bohu milými). Milost posvěcující se nám uděluje a rozmnožuje hlavně svatými svátostmi; táž zůstává v duši člověka tak dlouho, dokud se smrtelného hříchu nedopustí. Zachovejte si vždy posvěcující milost! Tuto-li máte, jste bohatí a šťastní; této-li nemáte, jste chudí a nešťastní. Nebojte se ničehož tak, jako ztratiti milost posvěcující!

S v á t o s t je viditelné a působivé znamení neviditelné milosti, kteréž od Ježíše Krista k našemu posvěcení ustanoveno jest. Ježíš Kristus ustanovil sedmero svátostí. Které? Křest, biř-

¹ K dosažení dokonalosti doporučil Ježíš Kristus zvláště tři evangelické rady, dobrovolnou chudobu, ustavičnou čistotu a stálou poslušnost pod představeným duchovním, kteréžto rady zachovávatí jsou povinny osoby řeholní a všichni ti, kdož se k tomu slibem zavázali.

mování, svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský.

744—753. Od svátostí rozdílné úkony, ale jim podobné, jsou svátostiny, na př. zaříkání nebo zažehnávání (aby škodlivý vliv zlého ducha byl zapuzen), žehnání (na př. Nejsvětější svátostí oltářní, nebo svatým křížem a j.) a svěcení (na př. svatých olejů, kostelů, křížů, křestní vody, svěcené vody, svící, popela).

K ř e s t je nejprvnější a nejpotřebnější svátost, ve které člověk skrze vodu a slovo Boží bývá od hříchu dědičného i ode všech před křtem spáchaných hříchů očištěn a v Kristu Ježíši k životu věčnému znova zrozen a posvěcen. (Krátký výklad). Pokřtěný člověk stává se údem katolické církve, katolickým křesťanem. V případě nevyhnutelné potřeby může každý člověk platně křtiti. Kdo křtí, musí mít úmysl, skutečně křtiti, to jest, činiti, co činí církev, musí na osobu, kterou křtí, přirozenou vodu liti, a když lije vodu, říká slova: „Já tě křtím ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ — Při křtu činí křestní kmotrové vyznání víry a slib křestní za nemluvňata. Kmotři jsou povinni, starati se o křesťanské vychování dětí, jimž byli za kmotry, když by rodičové těchto dětí buďto zemřeli anebo své povinnosti zanedbávali. Kmotrovství má za následek duchovní příbuzenství mezi kmotry a dítětem a rodiči jeho, kteréžto příbuzenství jest překážkou manželství. Slib křestní jsou povinni plniti; máme jej častěji obnovovati na př. o svých jmeninách, při přijímání svatých svátostí a pod. Máme následovati svého svatého patrona a osvědčovati víru svou křesťanským životem.

B i ř m o v á n í jest svátost, ve které pokřtěný člověk skrze vkládání ruky biskupovy, mazání svatým křížem a slova biskupova od Ducha svatého bývá posílněn, aby víru svou statečně vyznával a podle ní živ byl. Také u biřmování povstává duchovní příbuzenství. Jste už biřmováni, není-liž pravda? Zajisté byli jste tenkrát poučeni o této svátosti. Vzpomínejte často na přijatou milost v biřmování, vzbuzujte důvěru v ni, a žijte tak, jak se sluší na bojovníky Kristovy! Sv. Augustin pravil: „Nestyď se za kříž Kristův: neboť proto přijal jsi právě jeho znamení na své čelo.“

S v á t o s t o l t á ř n í je nejsvětější svátost; je pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista pod způsoby chleba a vína. Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní večer před svým utrpením při poslední večeři, když se svými apoštoly jedl beránka velikonočního a sice takto: Vzal chléb, požehnal jej a pravil nad ním: „Totoť jest tělo mé“, podobně vzal i kalich s vínem, požehnal je a pravil nad ním: „Totoť jest krev má nového zákona“; obojí dal požívat apoštolům svým a poručil: „To činite na mou památku.“ Slovy: „Totoť jest tělo mé“, „Totoť jest krev má“, proměnil Pán Ježíš chléb ve své nejsvětější tělo, a víno ve svou nej-

světější krev, ale tak, že způsoby (t. j. zevnější podoba, barva, chuť a vůně) zůstaly nezměněny. Rozkazem: „To čiňte na mou památku“, dal Ježíš Kristus svým apoštolům moc, činiti totéž, co učinil sám, totiž proměňovati chléb v jeho nejsvětější tělo, a víno v jeho nejsvětější krev. A tato moc přešla od apoštolů na biskupy a kněze. Proměňování chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista děje se ve mši svaté; nejsvětější ten okamžik jmenuje se proměňování nebo pozdvihování. Ježíš Kristus ustanovil svátost oltářní, aby i jako člověk ustavičně s námi (ve svatostánku) dlel, aby se ve mši svaté svému nebeskému Otci ustavičně za nás obětoval, a aby ve svatém přijímání byl pokrmem našich duší. — Mše sv. jest ustavičná oběť nového zákona, ve kteréž se Ježíš Kristus pod způsoby chleba a vína Otci svému nebeskému nekrvavým způsobem obětuje. Mše sv. se koná na tytéž úmysly jako modlitba. Zvláštních užitků ze mše sv. dostává se těm, za které ji kněz obětuje, pak knězi samému a všem, kdo jsou mši sv. nábožně přítomni, všem křesťanům a všem lidem na světě. Hlavní částky mše sv. jsou: evandélium, obětování, proměňování čili pozdvihování a přijímání. Při evandéliu máme povstati a svatým křížem se požehnati na znamení, že jsme hotovi, učení svatého evandělia (poznávati), přede světem vyznávati a dle něho žíti. Při obětování máme svůj úmysl s úmyslem kněze spojití a Bohu se obětovati. Při pozdvihování máme Ježíši Kristu pod způsoby chleba a vína se klaněti, víru, naději a lásku vzbuzovati a hříchů svých litovati. Při přijímání kněžském máme, skutečně-li nepřijímáme, duchovně přijímati, to jest, máme míti svatou touhu tělo Páně, kdybychom mohli, skutečně přijmouti. — Svaté přijímání je požívání těla a krve Ježíše Krista v nejsvětější svátosti oltářní. (Viz D, II. 1, b – G, I.)

Svátost p o k á n í je svátost, ve které kněz ke zpovídaní zplnomocněný jménem Božím odpouští hříšníku hříchy po křtu svatém spáchané, když jich srdečně lituje, upřímně se z nich zpovídá a opravdovou vůli má, se polepšiti a za hříchy dosti učiniti. K hodnému přijetí svátosti pokání náleží pět částek: zpytování svědomí, lítost, opravdové předsevzetí, zpověď a dostiučinění. (Viz G, I.) Po sv. zpovědi vykonejte uložené pokání čili dostiučinění (buď modlitbu nebo půst nebo almužnu nebo jiné podobné skutky) právě tak, jak bylo uloženo, a sice bez odkladu, co nejdříve. Po sv. zpovědi hleďte si získati odpustky. Odpustky jsou odpuštění časných trestů, které církve po odpuštění hříchu mimo svátost pokání uděluje. Církve má moc, udělovati odpustky, a nám je užitečno si je získati. Získati je můžeme, jsme-li ve stavu milosti (na př. po hodné sv. zpovědi) a vykonáme-li předepsané podmínky. Odpustky jsou plnomocné, odpustí-li se všechny časné tresty; takové odpustky jsou na př.

v čas milostivého léta, v hodinku smrti, o slavnosti porciunkuly a j. Odpustky jsou neplnomocné, odpustí-li se pouze část časných trestů. Ku př.: kdybychom ve stavu milosti se zbožně pomodlili tuto krátkou modlitbu: „Můj Ježíši, smilování!“ získali bychom 100 dní odpustků, to jest: tolik časných trestů by nám bylo prominuto, kolik bychom si byli odkáli, kdybychom v prvních dobách křesťanských dle přísné tehdejší kázně církevní 100 dní byli činili církevní pokání. Hle! jak je nám snadným uči- něno, získati odpustky! Proto si važte odpustků, nedbejte posměchu nerozumných lidí, a hleďte si jich hojně získati, jak pro sebe, tak i pro své zemřelé příbuzné!

P o s l e d n í p o m a z á n í jest svátost, ve které nemocný skrze mazání svatým olejem a skrze modlitbu kněžskou nabývá milosti Boží ke spasení duše a častěji i ku prospěchu těla. (Krátký výklad.) Proste často za milost dobré smrti a neodkládejte s přijetím svatých svátostí až na poslední okamžik, aby vás smrt nepřekvapila!

Svátost s v ě c e n í k n ě ž s t v a je svátost, kterou se uděluje kněžská moc a zvláštní milost k řádnému konání úřadu kněžského. Kněz koná oběť mše sv. a uděluje sv. svátosti, vyjma sv. biřmování a svěcení kněžstva. Kdo chce býti knězem, žádá po vykonaných studiích gymnasiálních biskupa o přijetí do ústavu bohosloveckého, kde se připravuje po čtyři leta na kněžství. Pak přijímá čtvero nižších svěcení, a pak svěcení na podjáhenství a jáhenství, načež teprve svěcen je na kněžství. Věřící bývají vyzýváni o suchých dnech, aby se k Bohu modlili za dobré kněze. (Viz G, I. a VI.)

B. O svátosti stavu manželského.

732—743. Co je s v á t o s t s t a v u m a n ž e l s k é h o ? Svátost stavu manželského je svátost, kterou se dvě svobodné, křesťanské osoby, muž a žena, nerozlučně spojují a od Boha nabývají milosti, by povinnosti stavu manželského až do smrti věrně plnily.

Manželství bylo již v ráji od Boha ustanoveno. Bůh řekl k Adamovi: „Není dobře člověku býti samotnému: učinmež mu pomoc, podobnou jemu.“ (Gen. 2, 18). A když Bůh stvořil Evu, řekl Adam: „Tato jest . . . tělo z těla mého; . . . protože opustí člověk otce svého i matku, a přidrží se manželky své: a budou dva v jednom těle.“ (Gen. 2, 23). To bylo tedy první manželství mezi jedním mužem a jednou ženou. Tu vidíme jednotu a nerozlučnost manželství. Avšak manželství nezůstalo při této jednotě a nerozlučnosti. Hříchem dědičným člověk se pohoršil. I židé měli více manželek a propouštěli je. Mojžíš zostřil zákonitá ustanovení, avšak dovolil židům pro tvrdost srdce jejich, propustiti manželku pro závažné příčiny, když jí byli napsali tak zvaný lístek zapuzení.

Kristus Pán však v Novém Zákoně slavně zrušil toto výminečné dovolení a povzněl manželství k původní jednotě, nerozlučnosti a svatosti, nařídív, aby manželství bylo mezi jedním mužem a jednou ženou, a aby trvalo až do smrti jednoho z obou.¹

¹ Fr. Vaněk, Kazatelna, Pelhřimov; 4, 287: „Fariseové pozorujice, že Kristus opravuje zákony mravní dosavad platné, byli žádostivi, jak soudí o nerozlučnosti manželské. A proto, jak čteme u sv. Marka v kap. 10., fariseové přistoupivše otázali se Ho: „Sluší-li muži ženu propustiti?“ On pak odpovídaje, řekl jim: „Co vám přikázal Mojžíš?“ Kterížto řekli: „Mojžíš dopustil lístek zapuzení napsati a propustiti.“ Jimžto odpovědév Ježíš, řekl: „Pro tvrdost srdce vašeho napsal vám to přikázání. Ale od počátku stvoření, muže a ženu učinil je Bůh. Protoť opustí člověk otce svého i matku, a přidrží se ženy své; i budou dva v jednom těle. A tak již nejsou dva, ale jedno tělo. Protož, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ A doma otázali se Ho opět učenníci jeho o též věci. I dí jim: „Kdokoliv by propustil manželku svou a jinou pojal, cizoloží proti ní. A jestliže by žena propustila muže svého a za jiného se vdala, cizoloží.“ — Jasná tedy jsou to slova, kterými Kristus Pán ustanovil jednotu a nerozlučnost manželství. — A sv. apoštol Pavel potvrzuje nám to slovy v listě ke Korintským 7, 10: „Těm pak, kteříž jsou v manželství, přikazuji, ne já, ale Pán, aby žena od muže neodcházela; pak-li by odešla, ať zůstane nevdaná, aneb ať se zase smíří s mužem svým“. A v listě k Římanům 7, 3: „Protož, dokud živ jest muž, slouiti bude cizoložnice, bude-li s jiným mužem“.

Nerozlučnost manželství neustanovili tedy apoštolové, neustanovila církev neb papež, nýbrž Kristus Pán, a proto: manželství platně uzavřené úplně rozloučiti, totiž tak, aby každý z manželův mohl uzavřítí nový sňatek, nečekaje na smrt druhého, církev sv. nemůže, nikdy toho neučinila a nikdy neučiní. (Viz C, I., 1.)

Kristus Pán povýšil manželství v novém Zákoně na svátost a na milostiplný obraz svého nerozlučného spojení s církví. Sv. apoštol Pavel porovnává v listu k Efesským manželství se spojením Krista s církví, říká: „Tajemství toto veliké jest, ale já pravím v Kristu a v církvi.¹ Manželství je svátost, neboť mimo viditelné znamení (souhlas snoubenců), mimo neviditelnou milost, jest tu i ustanovení od Krista Pána.²

Smlouvenci přijímají svátost stavu manželského tím způsobem, že prohlásí před svým farářem a nebo jeho zástupcem a dvěma svědky, že se za sebe berou, načež kněz jejich sňatku požehná. Manželství jiným způsobem uzavřené není platné, řádné manželství; neboť manželství mezi křesťany je svátost, a proto přináleží jedině církvi Kristem založené, určiti způsob, kterým se tato svátost přijímá.³ A církev nařídila, aby snoubenci před svým farářem a dvěma svědky prohlásili, že se za sebe berou. Z toho poznáváte, co soudit o tak zvaném „civilním sňatku“, uzavřeném u světského úřadu. Církev neuznává katolické snoubence, kteří se civilním sňatkem spokojí, za manžely, odpírá jim, dokud žijí v tomto těžkém hříchu sv. svátosti a trestá je, nesmíří-li se s církví, odepřením církevního pohřbu. Jenom uzavřením sňatku způsobem od církve ustanoveným vzniká mezi katolíky platné manželství, kterým snoubenci stávají se manžely, a kterým nabývají manželských práv a stávají se účastnými milostí potřebných ku plnění povinností stavu manželského.

Od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, se žádá, by mezi nimi nebylo překážek manželských. Překážky manželské jsou okolnosti, které činí sňatek manželský buď nedovoleným, aneb i docela neplatným. Ony no slují překážky va-

¹ ... jako by tím řekl: Kristus Pán založil jedinou církev a neopouští ji, aniž církev opouští Krista; tak má manžel jedinou svou manželku neopouštět, a naopak. A jako Kristus Pán miluje církev a církev Krista, tak i manželé se mají navzájem milovati. A jako Kristus Pán je hlavou církve, a církev jest Jeho poslušna, tak i manžel je hlavou manželky a táž ho má býti poslušna. Manželství má se tedy podobati spojení Kristovu s církví, pro kterou trpěl, kterou všude přítomen oživuje, osvětluje a ku spáse vede.

² Sv. Otcové prvních dob křesťanských učí, že manželství je svátost. Tertullian ve II. století praví: „Jak mohu vyličiti štěstí onoho manželského spojení, které církev uzavírá, obět mše sv. stvrzuje, požehnání knězovo pečeti, andělé Boží v nebesích s radostí ohlašují, a nebeský Otec milostí obdaruje?“ a praví dále: „Slova apoštola Pavla k Efesským musí se rozuměti o manželství jako o svátosti“. — Manželství tedy není věci nějaké spekulace, nějakého obchodnického jednání, není pouhou smlouvou. Smlouva se může uzavřít o věcech, o budovách, o polích, o dobytku, a může býti opět zrušena, ale manželství je duchovní spojení dvou křesťanských osob, je svátost.

³ Encyklika „Arcanum“ ze dne 10. února 1880: „Manželství řídí se autoritou církve.“

dící nebo závady, tyto pak překážky rušící. Zakládají se buď na přirozeném, nebo božském nebo církevním zákonu. Aby církev poznala, je-li sňatku manželskému některá překážka v cestě, nařídila, aby při protokolu snoubenců pátralo se po překážkách, a aby každé manželství bylo dříve po třikráte veřejně prohlášeno. Každý, kdo ví o některé překážce, duchovnímu správci snad neznámé, je ve svědomí zavázán, oznámiti ji duchovnímu správci. Nedovoleným činí sňatek manželský na příklad: zapověděný čas, platné zasnoubení nebo slib manželský, rozdílnost křesťanského vyznání, jednoduchý slib čistoty. Neplatným činí sňatek manželský na příklad: pokrevní příbuzenství a švakrovství ve stupních zapověděných, duchovní příbuzenství. (Krátký výklad). Manželství smíšená jsou sňatky mezi křesťanem katolickým a nekatolickým. Církev katolická nikdy neschvaluje manželství smíšených a připouští je z příčin důležitých jen tehdy, když katolické vychování všech dětí zaručeno a nebezpečnost pro spásu duší odstraněno jest.

*

Promluva k nevěstě katolické, která si míní bráti nekatolíka za manžela.¹

Míníte si vzíti nekatolíka za manžela. Připouštím, že je člověk hodný. Ale jediná ta okolnost, že je jiné víry, vzbuzuje obavu, že manželství vaše nebude šťastné. Ó jak moudře a laskavě jedná církev, že neschvaluje manželství mezi katolíkem a nekatolickým křesťanem a své dívky před manželstvím tím varuje! Ženich váš splnil sice všechny žádané podmínky, slíbil a vydal revers, že vám nebude překážeti u svědomitém plnění povinností katolického náboženství, a že všeho zanechá, čím by vás od katolické víry odvrátil. Zvláště zaručil a slíbil katolické vychování všech dětí! A přece odrazuji vás od zamýšleného sňatku, maje za to, že můžete ještě se ctí odstoupiti. Neboť smíšené manželství vede mnohdy do neštěstí a záhuby duše; bude vám překonávati různé překážky vás znepokojující u plnění vašich povinností.

Již v den oddavek budete se snoubencem svým v odporu, co se týče víry. Vy uznáváte manželství za svátost, za nerozlučné spojení, ale protestantům je manželství zevnější věcí tělesnou, světským obchodem. (Luther: de captiv. babyl.) Může přijíti den — uchovej vás toho Bůh! — kdy muž bude usilovati o rozluky; jeho náboženství mu nebude brániti, aby ještě za vašeho živobytí nevešel v nový sňatek.

¹ Mutatis mutandis i k ženichu katolickému. Viz: Návod schválený na konferenci biskupů rak. 16. listopadu 1911.

Různost náboženství vede v domácnosti všude, kde se katolická víra odchyluje od nekatolické, k různicím. Naději se do vás, že nejste lhostejna ve víře, že chcete v nastávajícím manželství plnit všechny povinnosti svého katolického náboženství, že si žádáte, aby domácnost vaše měla ráz katolický, aby příbytek byl ozdobený sv. křížem, obrazem Panny Marie, obrazy svatých, kropenkou. Vy však víte, že nekatolíci se posmívají obrazům, že Pannu Marii nectí jako naši prostřednici u Boha; víte, že každé pokřizování a pokleknutí je jim kamenem úrazu. — Jak tklivým dojmem působí, když otec, matka a děti se společně modlí! Ve vaší domácnosti toho nebude. Zdaž vás nebude rmoutit, že muž se společných pobožností nesúčastní, byť by je nerušil?

Pomyslete účast při službách Božích! Vám je mše sv. a přijetí sv. svátostí osvěžením a povzbuzením myslí. Váš muž — v nejlepším případě — nebude vám bránit v přijímání, avšak jeho mínění o té věci je protichůdné.

Přijdou postní dny; neomrzí-li vás časem, připravovati pokrmy masité i nemasité? Neboť sotva bude muž váš, vám k vůli, se zdržovati masitých pokrmů.

Katolické svátky! Slavnost Božího Těla! Jak dojemná, povznášející slavnost! Váš muž zůstane srdce chladného; zdaž nezkalí to vaši radost? — Den Dušiček! Vy navštěvujete hroby svých zemřelých, modlíte se a obětujete za ně. Nekatolík však nevěří v očistec a modlitbu za zemřelé má za pošetilou.

Vy modlíte se za šťastnou hodinku smrti a žádáte si, kdysi přijmouti svátosti umírajících. A hle! Váš muž by jich asi nepřijal v hodince smrti; on neuznává církev katolickou za pravou, odmítá její milosti a žehnání: umře, ale nikoliv jako katolík. Vás bude trápit myšlénka, zda-li jeho nevědomost náboženská nebyla snad zaviněná, a zda-li jste se snažila dle své povinnosti, aby poznal pravdu katolického náboženství.

Uvažujte o tom, že i za příznivých okolností katolické vychování dětí se stěžuje.

Pro různost víry mizí ze smíšeného manželství láska — a to je zlé; anebo této lásce ustoupí láska k Bohu — a to je ještě horší. Proto, chcete-li pokojně žiti a vyhnouti se zbytečným různicím a nebezpečenství zvlažnění ve víře, chcete-li vychovati děti, dá-li vám je Bůh, katolicky, chcete-li pokojně zemřít — slyšte mou radu: Neberte si ho za muže, protože není téže víry, jako vy. (Dle Dr. Gassnera: Das hl. Sakrament der Ehe, p. 62).

*

Příprava ku přijetí svátosti stavu manželského.¹

Od těch, kdož ve stav manželský vstoupiti míní, se žádá, by se lehkomylně nezasnubovali. Na moudré volbě manžela nebo manželky závisí štěstí celého života, ba i život věčný. — Nikdo nemá slibovati manželství, kdo Boha o radu neprosil, kdo nedbá na vůli Boží a na spásu duše své, na radu svých rodičů, kdo si dobře nerozmyslil, zda-li může povinnosti stavu manželského plniti. Mnohý dbá více na krásu těla, než na krásu duše, více na peníze než na ctnost, a tím vydává se v nebezpečí nešťastného manželství. Vzácný rod, zámožnost a krása těla nemá rozhodovat. Lze sice zřetel míti na okolnosti jmenované, avšak nejprve nutno prohlédati ku zbožnosti a ctnosti a pak teprve k majetku a j. Také se nedej snoubenec zaslepiti krásou těla; táž uvadne, jediná nemoc stačí ji zničiti. Je sice žádoucí, aby manželé poněkud sobě se rovnali co do rodu, stavu, vzdělání, stáří a majetku; nebývá dobře, když uzavírají sňatek snoubenci zcela protichůdných povah nebo nestejně národnosti.

Snoubenci však uvažtež v mysli své, zda-li mají potřebné zdraví, živnost nebo jmění, dostatečné ku výživě rodiny; snoubenec rozvaž si, zda-li jeho vyvolená hodí se k němu vlastnostmi duševními, zda-li je zbožná, mírná, hospodárná; snoubenka pak uvažuj, zda-li vyvolený její je zbožný, pracovitý, střídmý a rozvážný; nespolehej, že po svatbě polepší se muž neznaboh, opilec, karbaník nebo zpustlík. Nešťastné je proto mnohé manželství, a tisíce slz prolito bývá proto, že snoubenci vstupující ve stav manželský neměli na paměti především Boha a spásu duše své, že pokládali manželství ne za úkon posvátný, za svátost, nýbrž za lhostejný krok života.

Naději se do Vás, že jste se navzájem vyvolili ze šlechtých pohnutek, s rozvahou a dbalí spásy své.

P o d o b u z a s n o u b e n í buďtež snoubenci počestně živi. Nejlepší přípravou k manželství je čisté mládí, neposkvrněné panictví a panenství. Nedomnívejte se, že v čas prohlášek je vám dovolena větší svoboda (anebo snad bydlení v jednom domě). Vystříhejte se nedovolené důvěrnosti a tím více nepočestnosti uvážíce, že ještě nemáte práv manželských! Varujte se nejen hříchu, ale i nebezpečí hříchu, nescházejte se v tajnosti, nýbrž pouze v přítomnosti rodičů neb příbuzných; totéž platí, máte-li konati některé nutné cesty společné. Kdo ani v čas zasnování a prohlášek hříchu nezanechá, v kajicnosti k Bohu se neobráť, dokazuje, že je lehkomylný, ba zkaženého srdce, a že

¹ Použito spisů: Dr. Gassner, Pastoral; Idem: Die Ehe; Manz in Regensburg. — Dr. Krick: Der kirchliche Brautunterricht; Kösel in Kempten a j.

neporozuměl vážnosti kroku, který podniká; ten sotva přijme svátost manželství hodným způsobem.

Snoubencům jest tuto svátost nejen platně, ale i h o d n ě přijmouti, chtějí-li účastnými se státi milostí s ní spojených. Hodné přijetí svátosti závisí na řádné přípravě. Svátost stavu manželského jest svátost živých, t. j. kdož ji přijímají, už musí míti nadpřirozený život milosti Boží, musí býti alespoň beze všech těžkých hříchů. Kdo svátost tuto přijímá, ač je si vědom těžkého hříchu, dopouští se nového těžkého hříchu. Proto žádá církev, aby snoubenci před oddavkami svátost pokání a nejsvětější svátost oltářní hodně přijali. Svědomití snoubenci tážou se při této příležitosti sami sebe, zda-li jejich dřívější zpovědi byly platny. Nebyly-li platny, buď že snoubenci při zpovědi těžký hřích zúmyslně zamlčeli, anebo že nebylo pravé lítosti, anebo že se nenahradila způsobená škoda a p. — pak jsou od této zpovědi všechny následující zpovědi neplatny, a křesťan ten žije stále ve hříchu a v nemilosti Boží. — Neplatné zpovědi lze napravit pouze dobrou z p o v ě d í g e n e r á l n í. Tu zpytujeme svědomí své ne jako při obyčejné zpovědi za krátkou dobu od poslední zpovědi, nýbrž za delší dobu, za více roků, za celý oddíl posavadního života; tu zopakujeme všechny hříchy z oné neplatné zpovědi i z ostatních po ní následujících zpovědí, a „tak očistíme duši svou od bláta, které duši hyzdilo a víc a více svou hnilobou otravovalo“. (Vaněk, Kazatelna).

Tuto zpověď životní dlužno ostatně všem snoubencům bez rozdílu doporučiti. Neboť tak důležitý oddíl života ať nezačíná křesťan, aniž by súčtoval s dřívějším svým životem. Zvláště kdo delší dobu žil ve hříšném poměru, ať nezanedbává generální zpovědi!

Je záhodno, aby snoubenci vykonali životní zpověď již nějaký čas před oddavkami, snad při první prohlášce, nikoliv až před samými oddavkami. Tak důležitá věc nedá se dobře vykonati za chvatu a příprav posledního dne před oddavkami, kdy oči všech jsou na snoubence upřeny. Zpověď generální vykonaná delší čas před oddavkami povzbuzuje snoubence, aby po dobu prohlášek žili cudně a počestně. Kdož celé své mládí prožili lehkomyšlně a teprve v poslední den před oddavkami chvatně sv. svátosti přijímají, vydávají se v nebezpečí, že všechny tři svaté svátosti nehodně přijmou. Avšak, když se vám tímto doporučuje a schvaluje, abyste životní zpověď vykonali hned po první prohlášce, přece jest vám přijmouti sv. svátosti opět krátce před oddavkami, abyste se sebe smyli hříchy mezitím spáchané, a mohli tak jako znovuzrození, omládlí novou radostí a svěžestí začítí nový život lepší, život opravdu křesťanský.

Budete-li se zpovídati knězi neznámému, řekněte hned na počátku, že jste snoubenci, a že chcete vykonati zpověď generální; a pak se zpovídejte upřímně ze všeho, ničeho nezamlčujte, ničeho neomlouvejte, ušetřice knězi starostí a otázek. A s jakou srdečností se vyzpovídáte, s takovou i úctou přijměte Tělo Páně. Vždyť jest zvykem, že lidé, když se vypravují na dlouhou cestu, že přijímají Tělo Páně na posilu. A na takovou dlouhou neznámou pouť vypravujete se i vy, snoubenci katoličtí! Vy nevíte, co na vás čeká, jaká nebezpečí, jaká pokušení, snad i bolesti a neštěstí — ó, neváhejte tedy a posilněte se před tímto důležitým krokem Tělem Pána Ježíše Krista, jenžto řekl: „Pojďte ke mně všichni, kteří pracujete a obtíženi jste, já vás občerstvím.“¹ Čisté svědomí je nejlepším průvodcem do nejisté budoucnosti.

Zachovejte vážnou mysl, jaká sluší k tak důležitému kroku! Obnovujte dobrou předsevzetí pro budoucí život, připravujte se horlivou modlitbou, zbožným rozjímáním, častější návštěvou chrámu Páně a jinými dobrými skutky! Proste Boha, aby požehnal sňatku vašemu. (Viz H., posl. odstavec.) Neboť na Božím požehnání všechno lidské štěstí závisí, tedy také štěstí manželství; pomoc a milost Boží je manželům potřebna k plnění povinností.

Svätost stavu manželského působí rozmnožení posvěcující milosti a zvláštní milost, aby manželé povinnosti stavu manželského věrně plnili. Povinností manželů jest, aby ve svornosti, lásce a manželské věrnosti spolu živi byli, dokud je smrt nerozloučí. Vysvětlím vám to. Jako manželé máte povinnosti hlavně tři: 1. povinnost manželské věrnosti, 2. manželské cudnosti a 3. manželské lásky.²

¹ Vaněk, I. c. 5, 140.

² Gasner I. c. — Krick I. c.

C. Povinnosti stavu manželského.

I. Společné.

1. Manželská věrnost.

První povinnost, ku které snoubenci před Bohem a křesťanskou obcí se zavazují, jest manželská věrnost. Manželská věrnost žádá především:

a) aby manželé ve všech osudech, v radosti i žalosti, v mládí i stáří, ve zdraví i nemoci zůstali pospolu, aby jeden druhého n e o p o u š t ě l, dokud je smrt nerozloučí. Sv. Pavel píše: „Těm pak, kteříž jsou v manželství, přikazuji ne já, ale Pán, aby žena od muže neodcházela.“ (I. Kor. 7, 10.) Manželství, jak víte, nemůže býti rozloučeno jinak, než smrtí. Muž a žena jsou spojeni svazkem, kterého nemůže rozvázati žádná moc, vyjma smrt. Jsou takorba jedno tělo, jak krásně pravil Adam, když mu Bůh přivedl Evu: „Tato jest . . . tělo z těla mého; . . . protož opustí člověk otce svého i matku, a přidrží se manželky své: a budou dva v jednom těle.“ (Gen. 2, 23.) A Kristus Pán dodal: „A protož, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ (Mat. 19, 6.) — Ovšem je to věc svobodné vůle, že manželé sňatek uzavřeli; avšak jakmile jej uzavřeli, Bůh staví se takorba v jejich střed a svazek manželský potvrzuje; a jen Bůh může svazek manželský opět rozvázati. Avšak činí to pouze smrtí. — Na znamení nerozlučného spojení ovinuje sezdávající kněz ruce snoubenců podané a navzájem se držící štolou.

Rozluka křesťanského manželství, platně uzavřeného, je tedy vyjma smrt nemožna. Rozluka světským úřadem vyslovená, nemá žádné platnosti před Bohem a svědomím. Kdyby křesťanští manželé, světským soudem rozloučení, chtěli uzavřít nový sňatek za živobytí spolumanžela, dopustili by se cizoložství dle slov Krista Pána: „Kdožkoliv propustil by manželku svou, a jinou by pojal, cizoloží, a kdo by propuštěnou pojal, cizoloží.“ (Mat. 19, 9.)¹

¹ V naší době útočí se na nerozlučitelnost manželství, a sypou se potupy na kněze a církev, jakoby rozlučitelnost povoliti nechtěli z nějaké tvrdohlavé umíněnosti — a přece nad nimi stojí Kristus Pán, který hlásá: „Co Bůh spojil, toho člověk nerozlučuj! Vaněk, I. c. 5, 64 (Dostál L.) — „Rozvížitelnost manželství je první krok k rozkladu rodin“, pravil Comte. (Cours de philosophie positiviste.) — „Lehkomyslná vášeň bývá nejčastějším motivem rozluky“, pravil Lane. A Goethe napsal ve „Wahlverwandtschaften“ správně: „Manželství je počátkem a vrcholem veškeré kultury. Nerozvížitelným musí býti, neboť ono přináší tolik štěstí, že všecko jednotlivé neštěstí oproti tomu nepadá vůbec na váhu. Avšak co mluvit o neštěstí? Netrpělivost jest to, která občas posedá člověka a pak

Od rozluky dlužno rozeznávat rozvod od stolu a lože. Když manželé pro závažné příčiny nemohou spolu žít, ať obrátí se na svého duchovního správce, který tuto věc předloží církevní vrchnosti. Jenom církevní vrchnost obdržela od Ježíše Krista moc rozhodovati o křesťanském manželství; a jenom církevní vrchnost může z důležitých příčin dovoliti, by manželé odloučeně od sebe žili, na čas nebo doživotně. Nikterak nestačí, aby tato záležitost byla projednávána u okresního úřadu. Manželé, kteří pouze dle rozhodnutí okresního úřadu anebo docela o své újmě odloučeně od sebe žijí, porušují přísahu u oltáře sobě učiněnou, dopouštějí se těžkého hříchu, dávají stále pohoršení a zasazují své domácnosti ránu citelnou, snad nezhojitelnou; dokud setrvají ve hříchu, nemohou obdržet rozhřešení. Ovšem, když duchovní vrchnost dala manželům dovolení, aby odloučeně od sebe žili, přece jim není možno, nový platný sňatek uzavřít, dokud spolumanžel žije.¹

Manželka je povinna následovati muže, kamkoliv bydlíště své přeloží. Ovšem může manžel za svou práci, za svým obchodem a povoláním odejít, a den i více dní mimo rodinu dlít. Avšak budiž mu radostí, po vykonané práci vrátiti se domů ke své rodině.

b) Manželé jsou povinni sobě vespolek pomáhati a sebe podporovati, ve strastech a souženích sebe vespolek povzbuzovati a břímě stavu manželského sobě navzájem ulehčovati. Neboť Bůh ustanovil manželství nejen ku rozmnožení pokolení lidského, ale i pro obapolnou pomoc, řka: „Není dobré člověku býti samotnému; učinme mu pomocníci, podobnou jemu.“ (Gen. 2, 18). Na znamení, že manželé ochotně se zavazují k této vzájemné pomoci, podávají si při oddavkách ruce; vyjadřují tím své předsevzetí, že chtějí spolu jíti ruku v ruce životem, spolu pracovati, spolu trpěti a spojenými silami břímě denní nésti. Tato obapolná pomoc jeví se přispěním, když jeden z nich je v soužení, obsluhováním, je-li nemocný, zastáváním, je-li po-

uráčí se považovati nešťastným.“ — Církev hájí nerozlučitelnost manželství z důvodů náboženských, mravních a sociálních. Dovolená rozluka byla by zotročením a zneuctěním ženy, bezprávím dětem činěným, zpátečnictvím, zkrátka neštěstím národů.

¹ Myšlenky manželčiny: „Ach já nešťastná, proč jsem se vdala? Já tu nezůstanu, uteku pryč a nepřijdu vícekrát“ — jsou myšlenky zlé a nutno je zapuditi modlitbou vroucí, prosbou o trpělivost a sílu. Pravím ti: „I kdybys utekla kamkoliv, nikde nejsi doma, než u svých. Půjdeš k rodičům? Oni se tvého příchodu zhrozí. Jejich domov není tvým domovem, vždyť opustilas otce a matku, abys se přidržela manžela svého. Všude jsi cizinkou, všude tě bude znepokojovali svědomí a napomínati: vrať se k muži svému, k dětem svým! A za nějaký čas ti nezbude, než vrátit se přec a jak těžký bude potom návrat!“ Dle Gassnera: Sakrament der Ehe, pag. 147.

mlouvaný, potěšením, je-li zarmoucený a povzbuzováním k do-
brému, je-li lenivý a k hříchu pokoušený. Zanedbávání této oba-
polné pomoci stojí na odpor cíli manželskému a přísaze u oltáře
učiněné.

c) Manželská věrnost žádá, aby manžel věnoval lásku a
náklonnost výhradně manželce své a naopak, aby se žád-
nou jinou osobou se nespojovali, aniž co důvěrnějšího měli.
(Proto dávají si prsten při oddavkách, jako záruku věrnosti;
jako na prstenu neznaménáme začátku ani konce, tak i věrnost
manželů nemá mít konce.)

Věrnost manželská se porušuje i každou smyslnou, nepo-
čestnou náklonností k cizí osobě. „Každý, kdož by pohleděl na
ženu ku požádání jí, již zcizoložil s ní v srdci svém“, pravil
Kristus Pán (Mat. 5. 28). Ještě více porušuje se věrnost manžel-
ská smilstvem s cizí osobou spáchaným, skutečným cizoložstvím.
Hrozím se toho slova! Je to velký hřích, je to zločin prokletý:
hřích proti spravedlnosti spolumanželi povinné a porušení mrav-
ního řádu; ničí štěstí manželské, odcizuje srdce manželů sobě
navzájem a zavdává příčinu k různicím, ba i k rozvedení man-
želského spojení. Proto Bůh dvěma příkázáními, 6. a 9., důtklivě
připomíná povinnost manželské věrnosti, a sv. apoštol Pavel
praví: „Manželství buď ve všem poctivé a lože neposkvrněné;
nebo smilníky a cizoložníky souditi bude Bůh.“ (Žid. 13, 4).
„Rozličné pohromy, nemoci a strasti snad otřesou základem man-
želského štěstí, ale pomínou jako bouře pomine a zasvitne zase
slunko. Avšak z rodiny, která je poskvrněna nevěrou manželskou,
odlétl mír, zmizel jas čistého svědomí na vždy; mezi manželi
staví se stále a stále ten hřích, ta vina, a nedá duším splynout
v jedno.“¹

Zachovávejte tedy svědomitě manželskou věrnost, kterou
si slíbíte u oltáře a vystříhejte se každého jejího porušení. (Snubní
prsten budiž vám ochranou proti pokušení; pohled na něho ať
udusí každou nedovolenou náklonnost v zárodku!) Potlačte okamžitě
každou probouzející se náklonnost nebo nečistou žádost po jiné
osobě! Nebuďte důvěrní s osobami druhého pohlaví (na př. se
služebnými!) Nedávejte, pro Bůh, žádné příčiny k žárlivosti, k oné
záhubné vášni, která zničila mír a štěstí již tak mnohých rodin!
Neboť, když vznikla žárlivost v srdci, neudusí se tak snadno a
vyšlehne při nejmenší příležitosti v mocný plamen. Kde se láska
zakládá na pravé ctnosti manželů, tam se žárlivost neujme. Proto
„je holou pošetilostí, měřiti vroucnost lásky dle žárlivosti.“ (Phi-
lothea, 3, 38). Pošetilé je také žárlivost zúmýslně buditi. Chraňte
se i stínu podezření, abyste se nepřipravili o lásku a důvěru

¹ Vaněk l. c. 5. 460.

spolumanžela!¹ Zdržujte se též všech oplzlých a dvojsmyslných řečí, vystříhejte se špatných knih a nemravných divadelních kusů, ve kterých líčí se nevěra manželská jako něco obyčejného, buďte počestní v řeči a v jednání!²

I vám přijdou snad časem myšlenky a pokušení: Kdybych si byl(a) vzal(a) tu (toho), ta (ten) by se byl(a) lépe ke mně hodil(a), byl(a) bych šťastnější. Zapuďte podobné myšlenky! Zapuďte donášeče a pokušitele, kteří by chtěli podvrátiti spokojenost vaši a naváděti ku rušení přísahy! Vaše svatá povinnost jest zachovati věrnost té(tomu), které(mu) jste jí u oltáře zaslíbili a jenom, kdo koná svou povinnost, může býti v pravdě šťasten.

2. Manželská cudnost.

Nejen mimo manželství, ale i v manželském obcování dopouštějí se někteří manželé hříchů. Manželství není, jak mnozí se domnívají výsadou pro smilstvo; není v manželství dovoleno všecko. Povinností manželů jest, zachovati manželskou cudnost. Nemohu a nesmím vás v této důležité věci nechat bez poučení. Proto vyslechněte mne s pozorností, neboť snad se vám nenaštyne příležitost slyšeti, jaká je v této věci vůle Boží.

a) Až budete manželé — do dne oddavek nejste ještě manželé — nebude pro vás tělesné, pohlavní obcování hříchem, nýbrž skutkem od Boha dovoleným, spravedlivým a počestným. Bůh sám dal manželům toto právo, když Adamovi a Evě a v nich všem manželům řekl: „Rosťtež a množte se.“ (Gen. 1, 28). Jaké posvátné právo obdrželi tedy manželé, když Bůh sám je povolal, aby rozmnoženo bylo pokolení lidské, aby rozmnožen byl počet věřících a vyvolených! Bůh si je takorůzka zvolil za pomocníky ku plození těch těl, ve která by nesmrtelné duše vléval, aby se nahradil počet svatých nebešťanů. (Philothea 3, 38).

b) Má-li však spojení manželů býti Bohu milé, musí onen skutek konati se v pravém úmyslu a pravým způsobem. Řekl jsem: v p r a v é m ú m y s l u, především v úmyslu děti zploditi, pak pokušením z křehkosti těla pocházejícím se vyhnouti a vzájemnou lásku a náklonnost zachovati. A p r a v ý m z p ů s o b e m,

¹ Živnostníkům, n. př. hostinským, obchodníkům a jejich manželkám jest se chovati přívětivě a společensky ku svým navštěvovatelům a zákazníkům; tu ovšem spolumanžel vystříhej se zbytečného podezřívání!

² Mnohá žena přílišnou strojivostí a přepychem v šatech budí podezření, že se chce líbiti všem. Křesťanská žena však snaží se zalíbiti pouze svému manželu a nevzbuzuje koketností nedovolených citů v jiném muži. Není jí ovšem zabráněno, aby se snažila získati si úctu všech lidí, ale nesmí ve vrozené ženám snaze líbiti se, požadovati od jiné osoby ničeho jiného, než úcty. (Tertulian, de cultu fem., l. 2 cap. 1.)

totiž tak, že lze dosáhnouti prvního a vlastního účelu manželského obcování, totiž zplození dítek. Tělesné obcování, při kterém se zplození a početí dítek zamezuje a znemožňuje, jest hanebné zneužívání manželství ke smilstvu, je těžký hřích a ošklivá neřest. Bůh často trestal manžely, kteří z obavy mítí mnoho dětí, anebo z jiné příčiny této neřesti se oddali. Kdo vstupuje ve stav manželský, musí také na sebe vzíti obtíže stavu manželského a nesmí vyhýbat se břemeni s ním spojenému, vychovávání dítek. Nepěkný je náрек některých manželů, že mají mnoho dítek; manželům jest ctí mítí děti, a velká bude u Boha odměna těch, kteří své děti bohabojně vychovali. Sv. apoštol Pavel praví: „Spasena bude (žena) rozením dětí.“ (I. Tim. 2. 15.) A Písmo sv. na více místech (Gen. 4, 1–30, 17; Ps. 126, 3–127, 3) praví, že mnoho dětí jest obzvláštním požehnáním Božím. Proto manželové důvěřujtež v Boha; Bůh, jenž jim děti daruje, dá jim i sílu i pomoc, aby děti uživil i vychovali. Ostatně, domnívají-li se manželé, že by více dětí neuživil i je jim volno, s obapolným svolením, manželského obcování tělesného úplně se zřici. Nikdy však jim není dovoleno, proti účelu manželství jednati. Také není jim dovoleno, zamezovati početí dítek z obavy, že by porodem hrozila smrt matce nebo dítěti, nebo oběma. V tomto případě manželé buď ať se úplně zřeknou manželského obcování tělesného, anebo ať v důvěře odevzdají se do vůle Boží; neboť v moci Boží jest nebezpečí od porodu odvrátiti; těžký porod nemusí mítí vždy obávaného průběhu zlého.

c) Bůh prominul i d s k é k ř e h k o s t i manželů, že smějí tento skutek konati i pro pouhé ukojení přirozené žádostivosti tělesné. Neboť, jak jsem pravil: druhý cíl manželství je ukojení žádosti těla z křehkosťi pocházející, a třetí cíl je: zachování manželské lásky a náklonosti. „Lépe jest ve stav manželský vstoupiti (práv manželských používati), nežli se páli“ (I. Kor. 7, 9). Pro křehkost lidskou lze tedy tento skutek konati bez hříchu i neplodným, i ve stáří pokročilejším anebo i když manželka nalézá se již v těhotenství.

d) Avšak, vystříhejtež se, křesťanští manželové, při tělesném obcování nejen hříšného zneužívání, nýbrž všeho toho, co směřuje jedině k nízké rozkoši, a o čem jim praví přirozený cit stydlivosti, že to přesahuje meze slušnosti. Není jim dovoleno, chlipným žádostem dle libosti sloužiti. Manželé mají v sobě navzájem ctíti d ů s t o j n o s t l i d s k o u a k ř e s t a n s k o u, mají jeden před druhým mítí jakousi úctu jako před „chrámem Ducha svatého.“ Myšlénka, že rozmnožení pokolení lidského je takoruka v jejich moci, naplňujž je posvátnou bází. Nad to stydlivost a cudnost zachovají lásku manželskou; neboť tato zakládá se na úctě obapolné, na ctnosti.

e) Obcování tělesné není jenom právem manželů, ale i p o v i n n o s t í, kterou sobě navzájem plniti povinni jsou. Když jeden z nich tuto povinnost žádá výslovně nebo poznatelně, je druhý ve svém svědomí zavázán, povinnost konati. Neodůvodněným odepřením dopouští se těžkého porušení práv spolu-manžela svého dle slov sv. apoštola Pavla: „Muž čiň manželce, co jest povinen; a podobně i manželka muži. Žena nemá moci nad svým tělem, ale muž; podobně ani muž nemá moci nad svým tělem, ale žena. Neoklamávejte se vespolek (t. j. neodpírejte sobě manželskou povinnost), leč ze společného svolení na čas, abyste se uprázdnilí k modlitbě, a zase k témuž se navraťte, aby vás nepokoušel satan pro nezdrželivost vaši.“ (I. Kor. 7, 3.) Manželskou povinnost lze jen tenkrát odepřít, nebylo-li by možno ji vykonati beze škody, nebyla-li tedy žádána rozumně. V tomto případě má manžel manželku důvod odepření v mírnosti vysvětliti.

f) Křesťanští manželé jsou povinni zachovávat v této věci m í r n o s t a z d r ž e l i v o s t; neboť i když skutek je jim sám v sobě dovolen, přece nemírnost může býti hříšná, právě tak, jako požívání pokrmů a nápojů samo o sobě dovolené, stává se hříšným, zvrhá-li se v nestřídmost. Sv. apoštol Pavel proto napomíná: „Nepozůstává, než aby, kteří mají ženy, byli, jakoby jich neměli..., a kteří tohoto světa užívají, jakoby neužívali.“ (I. Kor. 7, 29, 31.) A jako nestřídmost v jídle a pití má zlé následky, tak i nemírné užívání práv manželských působí často choroby a chřadnutí, zvláště u žen.¹

g) Ale nejen nemírného, nýbrž i n e v č a s n é h o užívání práv manželských vystříhejtež se manželé, zvláště v čas měsíčního očišťování, u vysokém stupni těhotenství, nebo v nemoci těžké, pak i ve stavu prudkého rozčilení mysli, ve stavu opilosti, vášnivého hněvu, hlubokého zármutku, aby nebyl při početí v dítko vštípen zárodek náruživosti.

h) Vzhledem ku svatosti manželství, bohabojnosti a vzájemné úctě radí se snažně, aby manželé hned od počátku zachovávali z d r ž e l i v o s t o velkých slavnostech církevních, v kajících dnech, ve dny přijímání svatých svátostí.² Poslušnost ku spoluzáložnímu zůstane ovšem povinností.

Manželé zachovávejte o manželském obcování tajemství, aby děti a domácí nevzali pohoršení ani slovem, ani pohledem, ani pokynem! Nezapomínejte na všudypřítomnost Boží, na přítomnost anděla strážného! Vzpomeňtež na slova Tobiášova: „Ty víš, o Pane, že ne pro smilství pojál jsem (tuto ženu) za man-

¹ Philothea, 3, 39.

² Missale Romanum ad finem missae pro sponsis: Moneat eos sacerdos sermone gravi, ut . . . orationis tempore et praesertim jejuni-
orum ac solemnitarum casti maneant.

želku, ale z lásky k potomstvu, v němžto by bylo požehnáno jméno Tvé na věky věkův" (Tob. 8, 9). Ať nezapomínají manželé, že nepřestávají býti křesťany, a že jako křesťané jsou povinni náruživosti a žádosti smyslné krotiti, že nepřestávají býti Pánu Bohu poddáni, a že jim bude jednou počet vydati z užívání těla svého. Také nemůže jim býti dovoleno, aby chlipnost způsobili ve svých dětech; neboť děti dědívali náruživosti po svých rodičích. Manželé modletež se o dar manželské cudnosti a stydlivosti a snažte se, aby s pokročilejším stářím s obaplným svolením víc a více pěstovali zdrželivost.

Tolik o manželské cudnosti. Kdybyste měli o těchto věcech nějaké pochybnosti, vyžádejte si rady a poučení ve zpovědnici, anebo u mlčelivého lékaře, anebo u vážných přátel ve spořádaném manželství žijících. Varujte se, abyste svého svědomí nicotnými výmluvami nechlácholili!

3. Manželská láska.

Promluvíme nyní o třetí manželské povinnosti, o manželské lásce. Manželé jsou tak úzce spojeni, že takořka činí jednu osobu; proto mají lnout k sobě láskou upřímnou. Sv. apoštol Pavel píše: „Muži mají milovati manželky své jako svá těla. Kdo miluje manželku svou, sebe samého miluje“ (Efes. 5, 28). — „Manželky, milujtež muže své!“ (Tit. 2, 4).

a) Manželská láska nebud' pouze přirozená,¹ ne pouze lidská, jako u pohanů, ne pouze smyslná, zakládající se na tělesných vlnadách; ne slepý pud, ale upřímná náklonnost spojujž srdce a spojena zachovejž! Smyslná láska není leč sebeláska a netrvá déle, než trvají tělesné vnady; hasne, když mladistvá svěžest ustoupila vráscitému stáří, když nemoc znetvořila tvář. Protože však je nutno, aby srdce manželů byla spojena upřímnou náklonností až do smrti, musí lásku přirozenou oduševniti a ozářiti milost svátosti stavu manželského, musí ji proměnit v nadpřirozenou, čistou, s v a t o u l á s k u manželskou, v obraz lásky mezi Kristem a církví. Jen tato láska je stálá, přetrvá doby; působí, že manželka i ve stáří, když vlas je jiným prokvetlý, jest manželův svému milování hodná a naopak. Jen tato láska odolá všem protivenstvím manželského života. Často milují se staří manželé křesťansky smýšlející právě tak, jako v první době svého manželství, kdy tváře jejich byly malované jabloňovým květem — kdežto naopak mnozí mladí manželé, kteří před sňatkem sebe navzájem náruživě milovali, myslíce, že nelze

¹ ...: neboť to činí i dvě hrdliček. (Philothea I. c.)

druhu bez druhu žítí, již po krátké době svého manželství pozbyli vši lásky a náklonnosti k sobě navzájem.

Láska trvalá zakládá se na ctnostech spolumanžela. A kterak se zachová tato láska? Když hledí druh druhu se zalíbiti, když činí, co druhému se líbí, nečiní, co druhému se nelíbí — ovšem, shoduje-li se to se zákonem Božím, — když ne pro sebe, ale pro spolumanžela žijí. To jest to tajemství o zachování manželské lásky.

Zachovejte tuto pravou křesťanskou lásku manželskou! Vystříhejte se všeho, co by ji zeslabilo! Varujte se, abyste druh druhu nečinili nespravedlivých výčitek, nedávali tvrdých slov potupných! Varujte se žárlivosti, vůbec všeho, co by mohlo vzájemnou náklonnost zeslabiti a porušiti. Snášejte jeden druhého v t r p ě l i v o s t i! Považte, že spolumanžel není andělem, není bez chyby, nýbrž že je člověkem různých vad a křehkostí, že nejen on vám, ale i vy jemu svými chybami stanete se obtížnými, že si tedy přejete i od něho trpělivosti a shovívavosti. Shovívavě přikrývejte, co by roztrpčovalo a vyhledávejte, co by spojovalo. Tato trpělivost přinese časem užitek: hrany, které se zdály, jakoby nesnesitelně bodaly, se uhladí, a objevují se jiné vlastnosti láskyhodné. Co praví sv. apoštol Pavel všeobecně: „Jeden druhého břemena neste, a tak naplníte zákon Kristův“ — to týká se zvláště manželů. „Chce-li manžel, aby manželka snášela jeho chyby, ať snáší i její chyby; chce-li, aby uznávala jeho přičinění, ať uznává i její přičinění. Manželka zajímej se o mužovy starosti v hospodářství, v řemesle, živnosti, úřadě a umění, mějž porozumění, vyvinutý cit a smysl pro to, co jej zajímá, těší nebo zarmucuje. Je-li manžel ve zlé míře, je-li mrzut pro neúspěch, tu není vhodno, aby manželka se smála a žertovala; také její tvář tu má býti zasmušilá a starostlivá dle slov písmá sv.: Radujte se s radujícími se, plačte s plačícími. A manžel rovněž nebuď necitelný k drobným starostem manželčiným; má ji chápat, jí rozumět, ji těšit a ji pozvedat ze rmutu všedního života.“¹ Kde druh nemá pro starosti druhovy porozumění, citu a zájmu, kde má pro ně jen hanu, výsměch a štipavé poznámky, tam chladne náklonnost a láska.

b) Manželé zachovávají mír a s v o r n o s t, když se k sobě navzájem chovají přátelsky a přívětivě, při vedení hospodářství spolu se shodují a radí, jeden bez druhého nic důležitého nezačne, nekoupí, neprodá. — Manželé jsou povinni ve svornosti společně snažiti se, aby společné statky zachovali, před zkázou uchránili a rozmnožili. Manžel nemá se dát živit od manželky, nýbrž oba mají pracovati pro blaho rodinné.

¹ Vaněk, I. c. 5, 466,

Příčina nesvornosti v rodinách bývá hřích, v jakékoliv podobě; jeden nebo druhý nebo oba žijí život vůli Boží málo přiměřený. Varujte se různic v manželství, varujte se už první mrzutosti! Neboť už první mrzutost vážná a neshoda skoro vždy zůstávají po sobě v srdcích manželů osten, který brání úplnému zahojení rány, způsobené manželskému míru, zanechávají výbušné látky, která rozdmýchána jsouc nejmenším odporem při nejbližší příležitosti vyšlehne v plamen různice a sváru. Umiňte si, slibte si už v den sňatku, že dle rady písma svatého slunce nezapadne nad hněvivostí vaší; a kdo se cítí v právu, ten že učiní ku smíření první krok! Nehádejte se nikdy u přítomnosti dětí (nebo služebných); neboť tím utrpěla by jejich úcta k vám a váš vliv na ně.

Bez malých neshod a mrzutostí nezůstane ovšem žádné manželství, i sebe šťastnější. Říká se: „I nejlepší manželství za kajicnost platí.“ Bez obětí nedá se manželský mír zachovati. Někdy je nezbytně třeba mlčelivě snést třeba drsné slovo, nezaslouženou výtku nebo výčitku, zlou míru a vrtochy, zřici se posledního slova, i když se to přičí sebelásce. Avšak zachování drahocenného dobra, jako jest domácí mír a svornost, jest hodno tak nepatrných obětí. Na zachování svornosti manželské závisí štěstí manželské; sídlí-li pod krovem ať chýšky, ať paláce mír, sídlí tam i štěstí; ani protivenství, ani starosti o živobytí, ani jiné strasti nezničí štěstí manželů, dokud žítí budou v míru a svornosti; ale naopak: všecka pozemská dobra nedovedou nahraditi nedostatku míru a svornosti, a z něho pocházející hořkosti života.

Manželé budtež k sobě upřímní. Vůči světu, ba i vůči nejbližším přátelům zachovávejte tajemství, týkající se domácích rodinných poměrů, avšak druh s druhem jedné upřímně a otevřeně. Má-li jeden druhému co vyčítati, nechť to v sobě netají, nýbrž nechť to sdělí šetrně a upřímně. První tajemství, které manžel spolumanželu ukrývá, ničí vzájemnou důvěru. Muž znej srdce své ženy, žena znej srdce svého muže, jako své vlastní.

c) Další povinností manželů je, aby křesťanským životem vespolek se vzdělávali a podporovali, spolu a jeden za druhého se modlili, křesťanský pořádek zachovávali v domácnosti své, v návštěvě chrámu Páně, ve svěcení neděl a svátků, v přijímání sv. svátostí v zachovávání postu, zkrátka v zachovávání božských a církevních přikázání. Manžel má spolumanžela k dobrému povzbuzovati, ve ctnosti vzdělávati, a dobrým příkladem předcházeti ve zbožnosti, pracovitosti, trpělivosti a laskavosti. Jak krásný a vznešený to úkol, aby byl manžel manželu učitelem ctností a vůdcem na cestě do nebe! To jest pravá manželská láska, to jest vyšší, duchovní cíl každého man-

želství, posvěcovati a spasiti duši, spasiti duši svou, duši svého spolumanžela, duše svých dětí, jakož i duše všech služebných a podřízených. Křesťanské manželství není pouze spojení dvou těl, je hlavně spojení dvou duší, nesmrtelných duší, které po tomto putování pozemským, mají se shledati v radosti věčné.¹

Tak, milí snoubenci, to jsou tři hlavní povinnosti, které vám náleží konati v manželství: povinnost manželské věrnosti, cudnosti a lásky. Avšak poměr manželů zavírá v sobě i povinnosti každého zvláště:

II. a) Povinnosti manželovy.

1. Manžel má býti dle vůle Boží hlavou rodiny, tedy i manželky své. Bůh pravil k Evě: „Pod mocí muže budeš a on panovati bude nad tebou.“ (Gen. 3. 16) A sv. apoštol Pavel dí: „Hlava ženy jest muž.“ (I. Kor. 11, 3.) Panování mužovo však nesmí býti tvrdé a drsné, nýbrž laskavé, podobné panování Kristovu v církvi. Muž smí vládnouti, ale s dobrotou a mírností. Muž jsa od přírody silnější tělem a duchem dává se vésti rozumovými důvody, žena pak má něžnější cit. Muž zacházej s manželkou laskavě a shovívavě! Budiž jí ne tyranem, ale hlavou, manželka pak budiž mu ne služkou, ale družkou, Bohem mu danou společnicí života! Muž uvaž v mysli své, že nesmí žádati poslušnost slepou, otrockou, nýbrž že manželka má právo činiti rozumné námítky, a že on je povinen na ně ohled míti. Nesluší se, aby muž hrůzou ovládal svou ženu, matku jeho dětí. Pochybila-li v čem žena, poučuj ji rozumný muž ve vší trpělivosti promíjeje chyby a křehkosti její!

Chybuje muž, jenž nikdy nedbá přání jejího a nikdy nevyslechne její rady; žena cítí se tím uraženou a láska manželská mizí. Jestliže muži není možno shodnouti se s radou manželčinou, má jí mírně a laskavě vysvětliti důvody, pro které nemůže pro tentokráte vyplniti přání její.

Ať se muž varuje chovati se hrubě a surově k manželce své! Ať ji nezahanbuje před dětmi (služebnými) a cizími lidmi!

¹ Sv. František Saleský praví: „V úzkém, důvěrném spojení manželů může velesnadno jedna strana druhou, manžel manželku, manželka manžela k ctnosti přivést. Jak velké požehnání obou, když oba navzájem se posvěcují, a v pravé bázi Boží utvrzují“ (Philothea 3, 38). Ideální a duchové spojení křesťanských manželů líčí překrásně církevní spisovatel Tertullian: „Jaké to spojení dvě věřících jedné naděje, jednoho slibu, jednoho zákona, jedné služby! Oba jsou bratr a sestra, oba spoludělníci; tu není roztržky ani podle těla, ani podle duše. Oni jsou opravdu dva v jednom těle. Oni se spolu modlí, spolu se postí, jeden poučuje, povzbuzuje a podporuje druhého. Spolu kráčí do chrámu, spolu přistupují ke stolu Páně; v utrpení a ve strastech stejnou útěchou se posilují; žádný se o ničem před druhým neukrývá, žádný druhého se nestraní, žádný nebývá druhému obtížný.“ (Ad. uxōr. lib. 2, cap. 9).

Nikdy a v nižádném případě nemá práva, ji bít! Neboť to by byla hanba a ta hanba padala by ne na manželku, ale na manžela. Hrubost zneuctívá muže, který takto dává na jevo nelibost svou, porušuje lásku manželskou a kazí vychování dětí, které si pak nevážív ani matky, ani otce. Pomyslete, ženichu! Byl byste nyní s to býti hrubým k nevěstě své? Zajisté, že nikoliv; nuže tuto vážnost a laskavost k ní zachovejte po celý život! „Čím je muž ušlechtilejší, čím více prodchnut duchem křesťanským, tím vlídněji se chová k manželce své. A naopak: čím je kdo zvrhlejší, čím hlouběji se nachází pod hladinou šlechetnosti, čím méně dbá zásad křesťanských, tím hrubším je k manželce své.“ (Vaněk, I. c. 5, 266.)

2. Manžel bývá z pravidla ž i v i t e l e m všech k rodině pří-náležejících; proto jest pod těžkým hříchem zavázán, starati se o ženu a děti, získati majetek vytrvalou pracovitostí a rozumnou spořivostí, pečovati o majetek svůj, o majetek manželky a dětí, zaopatřovati rodině výživu přiměřenou jejímu stavu, poskytovatí dětem vzdělání a věna ku zajištění živobytí potřebného a pa-matovati na dobu nemoci, neštěstí a stáří.

Hřeší muž, který se práci vyhýbá, zábavy vyhledává, v hospodách vysedává, karban pěstuje a pod. Zahálčivý muž nemá smyslu ni pro hospodářství a povolání své, ni pro rodinu svou; doma ho všecko nudí, proto vyhledává společnosti pro obveselení své, ano oddává se neřestem. Je-li co nepřítelem křesťanské rodiny, jest to pijáctví. Mnohý muž odchází, místo aby se osvěžil v útulné domácnosti, do hostince a prodlévá tamtéž; žena pak nemůže všeho zastati. Není ovšem závadné, když muž občas po vykonané práci si zajde do hostince a v čas se zase domů vrátí. (Viz odd. G, VI).

Manžela, který by výdělek svůj k ukojení vášní svých promarňoval, a povinností svých zanedbával, napomíná sv. apoštol Pavel slovy: „Jestliže pak kdo o své, a obzvláště o domácí péče nemá, zapřel víru a jest horší, nežli nevěřící!“ (I. Tim. 5, 8).

Avšak manžel vystříhej se nejen marnotratnosti, ale i skouposti. Či je správné, když žena musí vyprošovati od muže, čeho je třeba na výživu a šatstvo pro celou rodinu, když muž uschovává každý halíř pln nedůvěřivosti? Nebude rmoutiti takové jednání manželku? Majetek manželův je i majetkem manželčiným a majetek manželčin je i majetkem manželovým. Manželská láska žádá, aby muž milerád opatřil a vydal, čeho žena nezbytně potřebuje ku vedení domácnosti.

3. Manžel měj vrchní d o z o r nad celou domácností, dbej, aby v domě byla křesťanská kázeň, a předcházej dobrým příkladem. (Viz G, I.—VI.)

II. b) Povinnosti manželčiny.

1. První povinností křesťanské manželky jest, aby dle vůle Boží prokazovala **p o s l u š n o s t** manželu svému ve všech spravedlivých věcech, ve všem, co není hřích dle slov sv. apoštola Pavla: „Ženy mužům svým poddány buďte.“ (Ef. 5, 22). To slibuje před oltářem.

Manželka má sice právo spolu rozhodovati ve věcech týkajících se rodiny a domácnosti, avšak užívej tohoto práva pouze skromnými a mírnými námitkami, nikoliv však vášnivými odmluvami. Je-li manžel rozhníván nebo ve zlé míře a nedá-li se očekávati příznivého výsledku, manželka ať mlčí a vyčká příhodnější chvíle. Opatrnou mlčelivostí a ústupností víc dokáže, než svéhlavostí. Svéhlavou umíněností nic jiného nedosáhne, než že muži znechutí se domácnost a že odeběře se do hospody, aby hledal klidu.

Vládne-li v domácnosti žena, není to ctí ani jí, ani manželu; nesluší se převraceti řád Bohem stanovený. Chybuje žena, když dle románů žádá, aby muž se kolem ní otáčel, jako kolem modly. Jest to směšné a nespravedlivé.

Manželka jest zavázána k poslušnosti ve spravedlivých věcech i tenkrát, nechová-li se k ní manžel laskavě. Z toho ovšem nenásleduje, že by muži bylo dovoleno, chovati se k ženě nelaskavě, nebo že by žena byla povinna, nespravedlivé jeho jednání bez odmluvy trpěti. Poddanost pak prokazovaná manželu zlému je záslušnější než manželu laskavému.

2. Druhou hlavní povinností manželčinou jest, aby byla **p r a c o v i t á** a **h o s p o d á r n á**, vystříhala se všeho zbytečného přepychu v domácnosti, v šatech a způsobu života, aby nečinila větších vydání bez vědomí a svolení svého manžela, aby břímě starostí a strastí manželských pomáhala nésti nezvětšujíc jich, a tak ukázala se býti věrnou pomocnicí a společnicí manželovou.

Žena-hospodyně dobře počítej s tím, co má, aby opatřila zprvu, co je potřebné, pak teprve co je užitečné a příjemné, aby opatrovala raději méně věcí, ale dobrých a solidních v nábytku, šatstvu a pokrmech, při tom však, aby jí zbyla sebe menší částka denně, týdně nebo alespoň měsíčně. I žena nebohatá může spořením uložit sobě fond pro dny nemoci, nepředvídaných nehod, stáří anebo na nevyhnutelné potřeby. Žena pak nehospodárná skupuje, nemajíc ohledu na stav a potřeby rodiny, věci nepotřebné a drahé jak v nábytku, tak i šatstvu a v pokrmech.

Ve **v a ř e n í** a jiných vydáních buď žena šetrná a hospodárná. Nelze popírat, že strava mocně působí na domácí štěstí.

Jídlo má býti připraveno čistě, chutně a v určitou hodinu. Neumělost tohoto odvětví hospodyňského, jakož i nedbalost působí zbytečné vydání i poruchu zdraví, budí nelibost v rodině, ba i nesvornost. I v chudé domácnosti jedí dobře a přece lacino, je-li žena vaření znalá. Ať si tedy ženy hledí vaření horklivě, po případě ať se v něm zdokonalují.

Další povinností manželky je, aby měla péči o p o ř á d e k a č i s t o t u v domě, v prádle a šatstvu nejen pokud se jí samé týká, ale i manžela a dětí. Řádná manželka varuje se všeho, co by vzbuzovalo hnus a ošklivost. Mnohá žena žije nečinně, v pohodlí a lenosti, a zanedbává svůj zevnějšek. Není pohledu hnusnějšího, než líná, špinavá žena, kterou přece příroda sama opatřila smyslem pro práci a čistotu. Je-li žena dbalá řádného vedení domácnosti, nemá kdy, aby konala mnoho návštěv.

„Co mnohou ženu nejvíce strhuje ku zbytečným vydáním, je přepych v šatstvu, starost o t o i l e t u, zvláště ve větším městě, kde výkladní skříně, nové modely a látky strojivost zámožnějších žen vzbuzují žádostivost po krásném ustrojení.“¹ Žena křesťanská šatí se čistě a slušně dle stavu svého a nezakládá si na skvostných šatech, jsouc pamětliva, že pýcha a parádnictví přivedly mnohé rodiny do záhuby.

Domácí hospodářství budiž manželce povinností příjemnou, které se oddává vážně a vesele; zavdává jí příležitost k ušlechtilým ctnostem, ku př. ku pracovitosti, ku soucitu, štědrosti a j. Při vší spořivosti nebuď manželka vůči rodině skrblivá a skoupá, na př. v šatstvu a v pokrmech. Nespoř nerozumně v pokrmech, aby snad zbylo na zbytečný přepych v šatstvu. To roztrpčuje a působí různice. Žena křesťanská spoří, aby, opatřivši čeho nezbytně třeba, mohla býti milosrdnou a štedrou k chudým a trpícím.

3. Manželka ať se chová k manželovi svému l a s k a v ě dle slov sv. apoštola Pavla: „Manželky milujtež muže své!“ (Tit. 2, 4), ať se vystříhá vrtochů a rozmarů, svárivosti a klevetnictví.

Ženy, učte se trpělivosti! Nechtějte míti vždy poslední slovo! Pamatujte si: Lépe je bezpráví trpěti, nežli v nepokoji žíti! Vy nemáte tolik starostí a zodpovědnosti, jako muži, neboť pracujete nejvíce ve své domácnosti, kdežto mužové musí do světa, za svým povoláním, do veřejného života. Tu na ně působí různé starosti, styk s lidmi, mnohdy nesvědomitými, a roztrpčují je nehody, nezdary a neúspěchy, takže nemohou býti vždy ve veselé míře; a tu rozumné ženy vědí, jak sobě mají vésti, aby domácí klid nebyl porušen, nýbrž zachován.

¹ Vaněk, 1. c. 5, 463.

Přijde-li muž domů ve stavu opilosti, rozumná žena ne-láteří, nýbrž čeká, až muž vystřízliví a až jest přístupen roz-umným důvodům; pak slovy nemnohými vysvětlí mu nepěknost jeho jednání a zapřísáhá ho, aby dbal své pověsti a vážnosti u lidí, aby šetřil svého zdraví, neukracoval svého života a nepři-pravil rodinu o otce-živitele.

Nikdy ať nečiní manželka výtek manželu svému před dětmi nebo cizími lidmi, neboť tím by se manžel zahanbil a zatvrdil, nýbrž možno-li v soukromí. Také nevykládej o manželových chybách příbuzným anebo jiným lidem: muž se to doví a bude ještě více roztrpčen. Bylo-li by třeba, aby žena hledala útočiště, ať je hledá raději u rodičů nebo příbuzných manželových, nežli u ro-dičů a příbuzných svých vlastních, raději u svého duchovního správce, než u cizích lidí lhostejných. Ostatně pamatuj si, že úspěšněji poučí a napraví manžela bloudícího skutkem nežli slovem.

„Manželka ať se snaží připravit manželu svému domácnost vždy milou a útulnou, aby se mu zdála domácnost jeho příjem-nější než domácnost jiných lidí; manželka ať se snaží pěstovati svou povahu tak, aby domov byl muži nejmilejším, nejčistším místem, k němuž by se mohl utéci od trampot a lopocení světa.“¹

4. Není možno, aby manželka, matka a hospodyně plnila těžké a svaté povinnosti, jež jí ukládá stav manželský, nebude-li v pravdě bohabojná a z b o ŷ n á. Proto učiňte si, nevěsto, již nyní předsevzetí, že budete ráda se modlívati, častěji za dne, i při práci, pozdvihovati mysl svou k Bohu, byť krátce, ale vroucně, že chcete denně ráno vzbuzovati dobrý úmysl, že chcete v neděli a svátek služeb Božích se účastňovati, častěji do roka sv. svátosti přijímati a v duchovních knihách, na př. v životo-pisech svatých čítati. Ve sv. náboženství naleznete vždy posily a útěchy. Neopomeňte vstoupiti do některého spolku zbožného, jako jsou Sv. růžence — Srdce Páně — Panny Marie Karmel-ské — Sv. Rodiny, dále: třetí řád — spolek křesťanských matek a j. Úkolem matky je především vychovávatí dítě, ale s tento úkol není, nemá-li víry a lásky k Bohu. Zbožnost manželčina působí i na manžela jejího — snad méně zbožného — jako kázání povzbuzující, tiše, ale jistě poznenáhlu účinkující.

Avšak manželka nesúčasťnuj se náboženských cvičení a pobožností, když by pro ně zanedbávala svých povinností anebo jednala proti oprávněné vůli manželově; také vystříhejž se ne-pravé zbožnosti čili pobožnůstkářství, která vedlejší věci má za podstatné, jim pak obětuje vážné povinnosti. Pravá zbožnost

¹ Vaněk, I. c. 5, 464.

nemá v sobě nic hořkého, jak dí písmo sv., nic odpuzujícího, a činí člověka lásky hodným.

Nešťastná ta žena, která nehledá posily a útěchy ve vroucí službě Boží. Ta dovolí bez bázně a beze studu muži svému všecky nepořádky manželského obcování; ba stačí příležitost, podnět sebe nepatrnější, aby zrušila věrnost, k níž se přísahou zavázala. Žena světská řídí se ve svém myšlení a jednání mělkými zásadami světa, schvaluje, co svět schvaluje, odsuzuje, co svět odsuzuje. „Práce a starosti domácí jsou jí břemenem nesnesitelným; vyhledává divadla a zábavy; bez hluku a lesku světa zdá se jí, že by domácnost její byla prázdná, domácí radosti byly fádny a domácí život pravidelný byl jednotvárný.“ (Vaněk, I. c. 5, 462).

Jen zbožná žena může manželů svému zůstati oddána v čisté a stálé lásce, jen zbožná žena může zůstati trpělivá ve strastech a protivenstvích, zkrátka: jen zbožná žena může býti věrnou manželkou, dobrou matkou a pečlivou hospodyní. Ctnosti, jimiž se má stkvíti manželka, jako pracovitost, pořádku-milovnost, spořivost, štědrost a j. jsou jen tenkrát trvanlivé a záslužné, konají-li se v duchu pravé zbožnosti a z lásky k Bohu.

D. Povinnosti rodičů.¹

Mimo povinnosti manželů budete také, dá-li vám Bůh děti, zavázáni konati povinnosti jakožto rodičové dítek. Tu záleží vaše úloha v tom, abyste vychovali z dítek svých řádné lidi a upřímné katolické křesťany. Mnozí rodičové domnívají se, že své povinnosti zadost učinili, když své děti nasytili a dobře přistrojili, myslíce, že všechno ostatní je vedlejší. To je osudná chyba. O duši jest se starati především.

Péče o duševní a tělesné blaho, o zdraví dítěte musí začít, byť i dítě dosud světla Božího nespatrilo. Chtějí-li rodiče zplo-diti děti zdravé na duši i na těle, ať se snaží sami zůstatí zdravými na duši a na těle, ať potlačují v sobě náruživosti! Manželé, kteří nedbají svého zdraví, podkopávajíce je pijáctvím, životem rozmařilým a zhýřilostmi všeho druhu — netěšte se na zdraví svých dítek. Říká se: jací manželé a rodiče, takové i děti. Děti jsou fotografiemi rodičů, dědí po nich vlastnosti dobré i zlé. Jsou-li na př. rodičové oddáni prchlivosti, ukáže se táž vášeň i v dítěti. Zvláště matka mocně působí na dítě, které nosí pod srdcem.

Muž má s manželkou, která je v požehnaném stavu, šetrně zacházeti, protože táž trpí tělesně i duševně. Bývá popudlivá a netrpělivá, spočívá-li na ní celá tíha domácích prací a starostí. Rozvážný muž nezarmucuje a nedráždí jí ku hněvu a lítosti, tím méně k zoufalství. Muž povázhlivý je zdržliv v manželském obcování, zvláště když těhotenství velmi pokročilo.

Manželka pak chodící s útekem, ať nekoná těžkých prací a dlouhých cest, ať nezdvihá a nenosí těžkých břemen; ať nepracuje s tělem příliš k zemi sehnutým! Ať se varuje hněvu a zármutku, vášně a rozčilení, ať přemáhá své náruživosti a zachovává jakousi svěžest a rovnováhu duševní, snažíc se býti mírnou a trpělivou. Rozhodně se vystříhej všech lihovin, vína, piva a kořalek, pamětliva jsouc, že je jí odpovídat ze dvojího života.

Dítě má zdědit z rodičů, zvláště z matky, s krví zároveň i zbožnost a ctnost. Proto dlužno, aby budoucí matka častěji přijímala sv. svátosti, zvláště nedlouho před těžkou hodinou svou, aby byla hotova při hrozícím nebezpečí smrti předstoupiti před soud Boží. Modli se vroucně a s důvěrou, doporučuj se v ochranu blahoslavené Panny Marie, pros o milost, aby očekávané dítě dosáhlo křtu svatého. Nadešla-li těžká hodina, nebudiž opomenuto, v čas postarati se o pomoc; třeba-li lékařskou; aby v případě těžkého porodu nebyl vydán život matky a dítěte lehkomylně v nebezpečí.

¹ Použito spisů: A. Stolz: Kindererziehung.— B. Konařík: O výchově rodinné. — F. Navrátil: Domácí výchova.

Když se dítě narodilo, křesťanští manželé je přijmou jako dar z ruky Boží, vzdávající Bohu díky a dbají, aby dítě brzo bylo pokřtěno; se křtem neotálejí a bez příčiny rozumné přes dva dny neodkládají. Hrozí-li dítěti nebezpečí smrti, tak že by se nedalo přenést živoucí do chrámu Páně, budiž mu udělen křest z nouze. (Viz na str. 12.) Život dítěte visí často na nitce, proto je to trestuhodná nedbalost rodičů, zemře-li jim dítě beze křtu svatého.¹ Ostatně budiž svěřen křest z nouze bábě porodní. Manželka ať dodrží řádně šestinedělí, varujíc se po několika dnech pokračovati ve své obvyklé práci. Mnohá matka, opustivší předčasně lože, porušila své zdraví a zavinila dlouhotrvající svou churavost. Manžel pak měj péči, aby manželka v té době se mohla šetřiti.

Když matka po prvé opět přijde do chrámu Páně, neopomene žádati o úvod a sebe a své dítě doporučiti do ochrany Boží. Modlí se asi takto: „O Bože! Přináším Ti dítě své a obětuji je Tobě. Chci, aby ne světu, ne hříchu, ale Tobě náleželo a proto povedu je k Tobě slovem a příkladem. Děkuji Tobě srdečně, že Jsi mne v čas těhotenství od všeho nebezpečení zachoval, při porodu chránil a nyní do tohoto domu Svého ve zdraví zas uvéstí ráčil. Prosím Tebe o milost a sílu pro sebe a dítě, abych po tomto životě s dítětem svým do radostí věčné blaženosti dostati se zasloužila. (Vaněk, I. c. 2, 156. — Rituale).

Povinnosti, které rodiče mají k dětem svým, vztahují se na tělo i na duši.

I. Ošetřování tělesné.

Matka má své dítě sama kojiti. První a nejzdravější pokrm, který jest dítěti Bohem ustanoven, jest mléko mateřské. Matka, která jsouc zdráva, bez vážných příčin nekojí a své dítě odevzdá kojné, zanedbává své povinnosti mateřské, chybí proti dítěti i proti zdraví svému, a nezasluhuje krásného jména matky. Vždyť i příroda dává poznati vůli svou tím, že dává matce mléko po porodu dítěte. Matce, která zpronevřujíc se svému čestnému úkolu, vymlouvá se záminkami marnivými, že kojení působí obtíže a předčasné stárnutí, že stírá pel svěžesti a pod., dlužno

¹ Zemře-li dítě pokřtěné, ať zpytují rodičové své svědomí, zda-li nezavinili smrti dítěte svou neopatrností! Ať uvažují v myslí své, že lépe jest dítěti, když umřelo v nevinnosti, než kdyby bylo později nevinnost snad ztratilo! Ať oželejí zrádu dítěte v odevzdanosti do vůle Boží! Ať kojí se sladkou útěchou, že dítě vzato bylo ze slzavého údolí do blaženosti věčné, kde na Boha patří, a že v něm mají přimluvěčího svého u Boha. Podotýkám, že k dítěti ve stáří od 4—6 let, hrozí-li mu nebezpečení smrti, má býti zavolán kněz, který dovede nejlépe posouditi, dospělo-li dítě poznání dobrého a zlého. — Docela jinak věc se má,

odpovědět: Které ženě jsou povinnosti manželské obtížné, ať se nevzdává; tím se vyhne obtížím stavu manželského. Omlouvá pak ženu v této příčině pouze slabost a churavost, jakož i zaopatřování výživy pro rodinu. Jeví-li se potřeba svěřiti dítě kojné, budiž vyhlédnuta žena dobrá, nejen zdravá v ohledu tělesném, ale i mravná, aby dítě nevsálo s mlékem i zárodky vášní. Nebudiž vzata kojná, která své vlastní dítě zanedbává. Ženy kojící ať se vystříhají lihovin, sic by snadno v dětech způsobily křeče. Místo mléka mateřského možno později dávat mléko kravské nebo kozí, vodou poněkud rozředěné.

Důrazně se radí, aby matka nebrala dítěte k sobě do lože, aby je snad nezadusila.¹ Dítě zdravé usíná snadno; neusíná-li dítě, bývá toho příčina: velké horko, nedostatek čerstvého vzduchu, překrmení, nemoc a j. Spánek má býti dítěti popřán, kolikrát-koli a jak dlouho toho žádá přirozenost. Ať se matky varují z pohodlnosti uspávat dítě své násilným kolébáním, otrásajícím vozením a ještě více: odvarem makovým a lihovinami. Dítě opojené usne sice brzo, ale následek uspávacích pomůcek jeví se v tom, že dítě stane se přihlouplým. Za nočního klidu, t. j. od 10. hod. do 6. hod. ráno, ať je přestávka v kojení. — Později ať chodí dítě brzo spát (asi o 8. hod. večer) a ráno, ať brzo opět vstává (asi o 6. hod.) Děti ať spí na tvrdém slamníku, protože v peřinách by zchoulostivěly, ruce ať mají na pokrývce, aby si nehrály se svým tělem, a aby tím nepovstaly hříšné návyky. Nedávejte je spáti, možno-li s jinými dětmi, též ne s do-

zemřeli-li dítěte nekřtěné. Církev sv. neučí, že nekřtěné děti k témuž zavržení odsouzeny jsou, jako duše těch, kdož ve stavu osobního smrtelného hříchu zemřeli. Avšak nadpřirozeného patření na Boha také nejsou účastny. Sv. Tomáš Aquinský učí, že nejsou úplně odloučeny od Boha, ba že jsou s ním spojeny účastenstvím na dobrech přirozených. . . . a že nezakoušejí žádného duševního zármutku pro stav v němž se nalézají.“ Ať tedy rodičové nenaříkají, neboť nářkem nezlepší osudu dítěte! Avšak ať zpytují sebe, zda-li nezavinili trestuhodnou nedbalostí, že dítě zemřelo beze křtu svatého, ať prosí Boha o odpuštění hříchů snad nevědomě spáchaných a ať se odevzdají do vůle Boží! — Manželství bezdětná nejsou řídká. Tu svět poznává, že dívky jsou darem Božím. Jediná útěcha manželů těch je, odevzdají-li se do vůle Boží; neboť Bůh ve své vševědoucnosti ví, proč tak činí, proč děti nedaroval; snad by je špatně vychovali a stali se i s nimi nešťastnými. Je to zkouška Bohem seslaná a dlužno ji snášeti trpělivě, jako jiným lidem snášeti jest chudobu, nemoc, nehodného spolumanžela. — Ať uvažují, že mnohým matkám zemřely všechny dívky, anebo zemřelo jediné dítě, a že tedy bolest těchto jest ještě větší. — A kolik je neprovdaných žen, které jsou — dbají-li příkázání Božích — bez dětí, ale také bez manžela! — Ať snášejí bezdětní manželé řeči posměšné z nerozumu nebo ze zloby činěné a heslem jejich budiž: Buď vůle Tvá svatá o Pane; — Viz Gassner, die Ehe, p. 207 seq.

¹ Curet parochus parentes infantis admoneri, ne in lecto secum ipsi vel nutrices parvulum habeant, propter oppressionis periculum. (Rit. Rom.)

spělymi, a zvláště ne se starými lidmi! Navykejte děti, aby jakmile procitnou, ihned vstaly a zbytečně se v loži nepovalovaly!

Matka ať pečuje o čistotu dítěte, aby neleželo v neřádu, aby bylo čistě umyto, učesáno, čistě oblečeno! Koupel ať není příliš teplá, sic děti zchoulostiví! Ve světnici ať je vždy čistý vzduch, neboť nečistý vzduch působí bolení hlavy. I v zimě buď světnice pravidelně větrána. Čerstvý vzduch, byť studenější, není škodlivý; škodlivý je průvan. Menší děti ať jsou drženy ve větším teple než větší. Ve světnici, kde se zdržují malé děti, ať se nekouří! Z lásky k dítěti ať přinese otec tuto oběť a nenaplní světnici kouřem! Tím více žádati jest, aby matky s nemluvnátky nevysedaly při tanečních zábavách ve smrdutém kouři, prachu a puchu hospodských místností. Rodiče, nelíbejtež dítko na ústa, nýbrž raději na čelo nebo líce! Tím méně dopusťtež, aby jiní lidé tak činili dítku jejich. Neboť dítě má jemné ústrojí a snadno by na př. plíce mohly porušeny býti nákazou, snad zárodkem tuberkulosity.

Pokrm dětský nejzdravější jest mléko, chléb, máslo, kaše, med, ovoce, rostlinná strava a pod. Pokrmy silně kořeněné, slané, kyselé, pak maso a uzenářské výrobky nejsou vhodným pokrmem dětským. Nepěkný je zlozvyk, když matky dají dětem pokrm dříve v ústech svých přežvýkaný. Snadno se tím nemoc přenese na dítě. Učte děti střídmosti a pořádku při jídle; ať nemají stále ruce plné chleba! Dává-li matka dětem po celý půlden jísti, nebudou jísti při společném obědě a pak jest marno nutit je do jídla. Ať děti vyhladovějí, ať jedí jen v určitých dobách, byť častěji, než dospělí, tedy na př. mimo obvyklé tři doby ještě o 10. hod. dopoledne a o 4. hod. odp. a nebude třeba je do jídla nutit. Ovšem, jest zhoubno dítě mořit hladem; mívá to za následek úbytě a chřadnutí. Nedávejte dětem místo záživných pokrmů mlýsy, které neživí. Nenuťte jich, aby jedly pokrm jim protivný. Žaludek dětský nesnese všeho, a musí-li dítě jísti, čeho žaludek nesnese, snadno si může porušiti zdraví. Rozumná matka domlouvá dítěti, aby toho pokrmu alespoň okusilo; tím zmizí odpor proti pokrmu tomu. Ať nejedí děti spěšně a hltavě, ať nejedí příliš horkých pokrmů! Záhy ať považují pokrmy za dar Boží, ať je vděčně přijímají z rukou Božích a proto ať vykonávají modlitbu před jídlem a po jídle! Lihoviny, ať pivo nebo víno nebo kořalky, nejsou zdraví dětí prospěšny, působí zakrnění tělesného ústrojí i duševních sil; děti pak bývají roztržity, ospaly a podléhají snadno hříchům. Jenom u slabých dětí smí se dle rady lékařské používat jako léku trochy vína s vodou, trochy silného piva. Nejzdravější nápoj pro děti je čistá, čerstvá voda.

Zaopatřte dětem o b l e k čistý, volný a slušný, ne však parádní; nechvalte jich pak, že jsou krásny a že mají krásné šaty,

abyste v nich nevzbudili marnivosti. Hledte, aby děti nezchoulstivěly, aby si navykly snášeti různé útrapy tělesné, na př. jíti ven za nevlídného počasí, jsou-li ovšem opatřeny teplým oděvem. Poučte je, aby se vystříhaly nebezpečného počínání, na př. aby po velkém rozehrátí rychle nevystydly, nebo studené vody nepily, aby na studený trávník nesedaly, aby nepily neznámých tekutin, nehrály si se zápalkami a střelným prachem a pod. Onemocnějí-li děti a nepomáhají-li domácí, osvědčené pomůcky, budiž hledána pomoc lékařská! Co by si mnohá matka ušetřila bezesných nocí, co by uspořila peněz za léky, kdyby byla lépe opatrovala dítě své! Zdravověda jest nauka po svatém náboženství nejpotřebnější.

Rodičové jsou povinni, pečovat o č a s n é b l a h o svých dětí. Proto ať se především starají o čest a dobré jméno své, ať se snaží dosíci dobré pověsti životem bohabojným. Lepšího statku nemohou rodiče svým dítkám po smrti zanechat, než dobrého jména dle slov písmu sv.: Dobré jméno jest větší statek než bohatství. Dále se rodiče starejte o budoucí zaopatření dítek. Nejlepší zaopatření dítěte je, je-li dobře, t. j. bohabojně vychováno, má-li zdravé údy, aby mohlo pracovat, je-li patřičně vzděláno a užitečné práci naučeno, aby se mohlo samo vyživit a ve společnosti lidské slušného postavení dosáhnouti. Proto, nemohou-li rodiče dáti dítku nákladnějšího vychování, ať mu dají příležitost navštěvovati školu hospodářskou, průmyslovou, odbornou; děvčata pak ať se přiučují pracím domácím, vaření, šití a vedení hospodářství. Konečně jste povinni starati se, abyste pracovitostí, střídmostí, šetrností a opatrným hospodařením zašetřili dětem majetek a věno, jichž by jim bylo třeba, když by měly vstoupiti ve stav manželský nebo jiný (kněžský nebo řeholní).

II. Péče o duši.

Velký katechismus: 735 a 417. Povinností rodičů je, aby své děti v bázni Boží vychovávali, o jejich věčné blaho pečovali, aby je v pravé víře vyučovali a ke všemu dobrému přidržovali. Pokládejte výchovu dětí za nejdůležitější, za hlavní úlohu svého života. Dobrá výchova je nejlepší dědictví, kterého můžete dětem svým zanechat. Prostý dělník, který své děti vychoval v řádné lidi a dobré křesťany, lépe se o jejich blaho postaral, než otec, který zanedbával řádné výchovy a zanechal dětem velkého bohatství. Je také ve vašem vlastním zájmu, abyste své povinnosti jakožto rodiče plnili! Závisí na tom časné a věčné blaho nejen dětí, ale i vaše. Co byste ve výchově zmeškali, mstilo by se na vás nesčíslnými starostmi a mrzutostmi, které by vám působily děti dorůstající a dorostlé. Jak hrozná věc je to, když syn nebo

dcera praví: Já bych se byl(a) toho nedopustil(a), já bych se byl(a) Boha tak nespustil(a), kdyby mne byli rodičové k dobrému přidržovali a před hříchem varovali! Rodičům bude počet vydati před soudem Božím z toho, jak konali povinnost svou. Nejdokonalejší výchova jest na základě křesťanském: rodičové jsou tu zástupcové Boží, autorita jejich opírá se o autoritu Boží. Křesťanská rodina buď obrazem církve: církev je učitelkou pravdy a vychovatelkou pro život věčný; rovněž i rodina, svátostí posvěcená, budiž učitelkou pravdy a vychovatelkou pro život věčný.

1. Náboženská výchova dítek.

Základ k náboženskému životu vkládá Bůh do srdce dítěte ve svátosti křtu vléváním tří božských ctností, víry, naděje a lásky, a ustanovuje rodiče takřka svými pomocníky, aby tuto svatou setbu opatrovali a dítky své naučili věřiti a doufati v Boha a Jej milovati.

a) Právil jsem: věřiti. Rodiče budtež prvními učiteli náboženství svého dítěte; na kolenou otce, na klíně matky ať pozná dítě základní pravdy katolického náboženství. Jest otázka: Kterým pravdám sv. víry mají rodiče své dítky, ještě než tyto počnou chodit do školy, naučiti? Těmto: O Bohu Otci, Synu i Duchu svatém, o nesmrtelnosti duše, o milosti Boží, o budoucím životě, o soudu a vzkříšení.

O Bohu. Matka hovoří s dítětem, aby prve než začne je učit modlitbám, něco o Bohu vědělo. Kdo jest Bůh?¹ Jest bytost, která jest sama od sebe, jest nejdokonalejší. My Boha nevidíme, ale On nás vidí. — Když je matka s dítětem na poli, řekne: Vidíš, dítě, to obilí a ta kvítka, tomu všemu dává růsti Pán Bůh. — Za jasného večera: Viz ty hvězdičky na nebi, to učinil Bůh. — Při bouři: Hle! Bůh je mocný, On jest všemohoucí. — Při modlitbě připomene matka: Bůh jest na každém místě, On je také zde u tebe, když se modlíš, je všude přítomný, On všechno ví a vidí a slyší, On ví, je-li kdo hodný, ví, je-li kdo zlý, On je vševědoucí. — Když dítě se neslušně chová, druhého bije, lže nebo krade, řeknou mu rodiče: To se nesmí dělat, to je hřích, to Pán Bůh zakázal, a co On zakázal nesmíme činit, On každý hřích trestá, trestá každé neposlušné dítě, ale hodné dítě On miluje a odměňuje, On je spravedlivý a svatý. — Když

¹ Podotýkám, že není dobře malým dětem Krista Ukřižovaného označovati přímo Bohem, slovy: Vidíš, tamhle je Pán Bůh! Neboť touto záměnou s tělem ukřižovaného, často nedosti důstojně zobrazeným, se ruší představa Boha, bytosti nejdokonalejší. Teprve, když bylo dítěti vypravováno o Synu Božím, který za lidi na kříži zemřel, budiž dítě poučeno, že věřící uctívají kříž jako znamení spásy, jako modlitební knihu, z níž se učí víře, naději a lásce.

dítě pochybilo a vy mu odpustíte, tu mu zase řeknete takto: Vidiš, já jsem ti odpustil(a), ale nyní musíš také ještě Pána Boha prosit, aby i On ti odpustil; ty Mu musíš slíbit, že už to neuděláš, že se polepšíš a Bůh ti odpustí; On je milosrdný. — A častěji řekněte dítěti: Víš, milé dítě, já a otec tvůj jsme smrtelní, nebudeme vždycky živi, umřeme, ale Bůh Otec náš, jehož máme všichni na nebesích, jest věčný, On nikdy neumírá; Jeho se musíš držeti, Jeho o pomoc prositi, On tě pak neopustí. Jen On ti může dáti štěstí a radost, když my, otec a matka, už nebudeme na živě a tobě štěstí a radost připravit nemůžeme.

O Kristu Ježíši. Poučte dítě, že první lidé byli Adam a Eva, že nezůstali Pána Boha poslušni, že hřích měl zlé následky, a že si sami pomoci nemohli a že potřebovali Vykupitele, avšak že Bůh se nad lidmi smiloval, že slíbil a poslal jim Vykupitele, Syna svého jediného, Pána našeho Ježíše Krista. V čas vánoc vykládá se dítěti o Ježíškovi, o jeslích, o pastýřích, o třech králech. Pak o Pánu Ježíši, že konal zázraky a všude dobře činil. V čas velikonoc: že Pán Ježíš dal se ukřižovati, aby všichni lidé byli vykoupeni, a aby se mohli dostat do nebe. Pak vykládejte, že Pán Ježíš vstal z mrtvých a vstoupil na nebesa.

O Duchu sv. Kdo jest Duch sv.? Co v nás působí? A jsou-li dary a milosti jeho nám potřebny? Jsou potřebny, abychom věřili, dobré konali, zlého se vystříhali a v dobrém setrvali. Kolik je Pánů Bohů? Jeden. V kolika osobách? Ve třech. Jak se jmenují? Bůh Otec, Bůh Syn a Bůh Duch sv. Kdo tě stvořil? Bůh Otec. Kdo tě vykoupil? Bůh Syn. Kdo tě posvětil? Duch svatý. A kde? Na křtu sv. A čím? Svou božskou milostí.

O andělech strážných. O Matce Boží, Panně Marii.

O nesmrtelnosti duše. Z čeho pozůstává člověk? Která část člověka je smrtelná a která je nesmrtelná? O životě věčném. Co se stane s člověkem, když umře? Tělo jeho se zaneše na hřbitov a pohřbí se v hrobě; duše pak, ta přijde buď do očištky nebo do pekla nebo do nebe. (Krátký výklad.) V očištky bude přebývat jenom čas, ale v pekle nebo v nebi věčně. Od koho to víme? (Vykládej podobenství o Lazaru a boháči.) V den soudný bude Bůh souditi všecky lidi. Bude jen duše přítomna? Ne, i tělo. Těla všech budou vzkříšena, aby i tělo obdrželo buď odměnu nebo trest, dle toho, jak si člověk v životě zasloužil.

b) Naučte děti doufati a naději pěstovati modlitbou. Řekněte dítěti, že Bůh je dobrotivý, že nám dává všechno, čeho potřebujeme. Učte je modlitbám, neboť znalost některých modliteb si má dítě přinést sebou, když vstoupí po prvé do školy. Matka navádí dítě, aby dokavad nedovede ještě žvatlati, při společných modlitbách alespoň se tiše chovalo, kleklo a ručky sepjalo. Dítě si to navykne snadno, vidí-li příklad dospělých. Jakmile dítě

počne žvatlati, učí je matka dělati znamení svatého kříže a učí je krátkým modlitbám ku př.: Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku! Netrapte děti dlouhými modlitbami, zvláště když ještě nebyly ani poučeny o Bohu. Teprve ve 4. roce možno začít s „Otčenášem“ a „Zdrávasem“. Matka modlí se hlasitě sama, dítě naslouchá, později zachytává některá slova, říká je s matkou a takto naučí se modlit za nedlouhý čas. Jiná matka předříkává slovo za slovem a dítě opakuje po ní. Vždy dlužno na to hleděti, aby se dítě naučilo modlitbám správně, dle znění katechismu, aby si nenavykalo zbytečným chybám na příkl.: Pán Bůh s tebou, — jenž se spočal a j., proto matka povšimni sobě před vyučováním správného znění modlitby dle katechismu. V pátém a šestém roce naučí se dítě modlitbám: Věřím v Boha — Desatero — Anděle Boží — Zdrávas královno — Anděl Páně. „Neběží u dítěte ani tak o vědomosti náboženské, ani o znalost mnohých modliteb, jako aby dítě záhy si připamatovalo bytost nejvyšší, která všechno vidí, která dobré přikazuje a zlé zakazuje a trestá, aby k ní se tulilo, její vůli se řídilo a zušlechťovalo.“¹ Dále jde o to, aby dítě nekonalo pobožnost jenom povrchně.

Neděle, je-li řádně svěcená, působí mocně na mysl dětskou. Mnozí znamenití mužové dosvědčili, že vzpomínka na krásu neděle ve věku dětském je nejmilejší jim vzpomínkou z mládí, že dojmy, v mládí na ně službami Božími, učiněné blahodárně působily. Ať vidí děti, jak se rodiče těší na neděli, jakou mají touhu osvěžit srdce svá v chrámu Páně! Klid nedělní a účast rodičů na službách Božích probouzí v dítěti touhu, aby mohlo také jíti do chrámu Páně, prositi Pána Boha a děkovati Jemu. — Dítě do tří let neberte do kostela, leč mimo služby Boží a na krátkou chvíli. Od šestého roku však, kdy dítě rozezná dobré od zlého, bude přísnou vaší povinností, přidržovati je každou neděli a každý svátek zasvěcený ku pravidelné návštěvě služeb Božích. Zbožný příklad rodičů tu působí lépe, než kázání kněze. Jak hroznou zodpovědnost uvalují na sebe rodiče zdržující děti od služeb Božích, nebo dávající jim v této příčině zlý příklad! Také se přesvědčte, jak se děti v kostele chovaly, zda-li se zbožně modlily a něco z kázání si zapamatovaly. Hlavní pravdy z kázání krátce a vážně opakujte s dětmi v neděli při obědě anebo v týdnu. Kupte dětem dobrou modlitební knížku, v diecési předepsanou! Poučte je o jejím rozdělení a o tom, které modlitby mají konati při různých příležitostech, poučte je o mši svaté, o jejích částech, a co je jim činiti při hlavních částech mše svaté.

Rodiče mějtež úcastenství s dítětem, když přijímá s v. s v á t o s t í, nebudtež k tomu lhostejni a nevšímaví, nýbrž je povzbu-

¹ Vaněk, I. c. 4, 521.

zujte! Matka rozhovoří se k dítěti asi takto: „Připravuj se bedlivě na den, kdy po prvé přijmeš do srdce svého Spasitele svého Pána Ježíše; nestačí, abys jen z katechismu dobře se učil(a) o potřebné přípravě, nýbrž s touhou a radostí očekávej den ten blažený! Vzbud' víru v přítomnost Pána Ježíše ve svátosti oltářní a snaž se, hodně přijati Jej, neboť lépe by ti bylo, abys před sv. zpovědí umřel(a), než abys nehodně přijímal(a). Proto učinil(a)-li jsi něco zlého, vzbud' okamžitě lítost, nemůžeš-li se ještě zpovídati, umiň si býti zbožný(á), poslušný(á), snášlivý(á). Pros Pána Boha, abys s Jeho milostí a pomocí stal(a) se zbožnější a Bohu milejší. Neopomeň o přímluvu prositi blahoslavenou Pannu Marii, sv. Aloisa, svého anděla strážného a sv. patrona, jehož jméno ti na křtu dáno. Řekni v modlitbě: „O Maria, matko Boží, pomoz mi, abych hodně a důstojně přijal(a) Syna Tvého, Pána našeho Ježíše Krista ve svátosti Oltářní!“ Den pak prvního svatého přijímání dítěte oslavte v domácnosti po křesťansku.

Vykládejte dětem ze života svatých, o blahoslavené Panně Marii, o sv. Josefu, o sv. Štěpánu, sv. Mikuláši a j. Vy máte povinnost vyučovat i děti ve sv. náboženství, i když děti už počaly chodit do školy. Sv. Jan Zlatoústý pravil: „Vy (rodičové) jste apoštoly svých dětí; váš příbytek je chrámem vašim.“ Opačujte s dětmi katechismus, a to pravidelně; nemá-li otec kdy, ať tak činí matka nebo některé ze starších dětí. Vypytávejte se, co katecheta neb učitel ve škole vypravoval; tak se naučí dítě býti ve škole pozornějším. Nezapomeňte: Rodičové jsou, zvláště matka, prvním učitelem náboženství. Čeho ti zanedbají, z pravidla nenahradí ani škola, ani kostel.

Máte-li pochybnosti o víře, snažte se, abyste se poučili posloucháním kázání a křesťanských cvičení a četbou dobrých knih, avšak probůh! nikdy nevkládejte do srdcí dětí šířku nevěry a pochybování. Mluvte o věcech víry před dětmi vždy jen s úctou a vážností. Tím není řečeno, že byste snad jindy, kdy děti nejsou přítomny, mluvit mohli bez uctivosti o víře; neboť by to bylo znamením, že nejste prodchnuti vírou, a tato neupřímnost by na dlouho neušla pozornosti dětí. Také o náboženství cizím, o jiné církvi mluvte s náležitou šetrností a snášlivostí, na př. takto: „Ten člověk nemá sice naší víry, nemá našeho náboženství pravého, ale přece také věří v Boha, v kterého věříme i my, též Ho miluje, též se Mu klání. Proto nesmíme se mu smáti. Jak by nám bylo, kdyby se někdo vysmíval nám? Raději se za něho pomodlíme, aby poznal pravdu ve víře křesťansko-katolické.“ — Rodičové snažte se s celou vážností svou, aby si děti zamilovaly své náboženství, svou víru katolickou; vystříhejte se však příliš dlouhým náboženským poučováním dítě unaviti; neboť dítě toho neztráví. Nezrušitelně vtiskne se poučení do duše dítěte, připojí-li

se po vážné události, která právě se odehrála, anebo vyptává-li se dítě; neboť v té chvíli je duše dětská poučení žádostiva, takoruka žízniva.

c) Naučte děti m i l o v a t i Boha, a z lásky k Bohu zlého se varovati a dobré činiti. Hleďte častějším poukazováním na neskonalou dobrotivost Boha Otce k nám a ke všem tvorům, na převelikou lásku Boha Syna, jenž, aby nás vykoupil, na kříži umřel, vzbuditi v srdci dítěte upřímnou lásku k Bohu, aby z této lásky k Bohu snažilo se býti dobrým. Vštěpujte v dítě ne otrockou bázeň, ale dětinnou posvátnou bázeň Boží, aby Boha milovala nade všecko, aby konalo vůli Boží a ostýchalo se hříchem uraziti dobrotivého Boha, ne že hříchem zaslouží si trestu, ale že Bůh nekonečně dokonalý a vši lásky hoden jest. Mluvíte-li o Pánu Bohu, vždy jen s láskou o Něm mluvte. Nevyličujte Boha jako ukrutníka, který lidi trestá jen peklem; sic děti pak nerady slyší o Pánu Bohu, nerady se modlí a pocíťují nechuf a nenávist proti Bohu. Učte děti pravdě, že Bůh je spravedlivý, ale zároveň i dobrotivý a laskavý. (Konařík, I. c. p. 15 seq.)

Přidržujte děti k l á s c e k b l i ž n í m u. Kdo jest náš bližní? Každý člověk. Proč ho máme milovati? Pro Boha. Co máme na něm milovati? Jeho duši, jeho dobré vlastnosti a skutky. Kterak máme bližního milovati? Jako sebe. Kdy ho tak milujeme? Kterak dokazujeme lásku k Bohu a bližnímu? (Krátký výklad desatera Božích přikázání). Není třeba, aby rodičové říkali dětem stále: „Miluj lidi, miluj toho a onoho, chovej lásku ke všem bližním“, nýbrž celým svým jednáním učtež lásce k bližnímu. Chybují rodiče, když místo aby v dítěti potlačovali hněv a mstivost, ještě je; dráždí ke hněvu a mstivosti, když nemají před dětmi pozorů na svou řeč, kde koho posuzujíce a pomlouvajíce; takové děti pak si nikoho nemohou oblíbiti, cítí ke každému nechuf, zlost a tajné nepřátelství. Navádějte děti, aby chudým a trpícím prokazovaly ochotně služby; na př. prosí-li žebrák o almužnu, ať mu ji podá dítko; navštíví-li otec nebo matka chudého nebo nemocného, ať vezmou dítě své s sebou, nebrání-li tomu vážné důvody. Dítěti nebudtež nouze a utrpení lidské neznámými. Nelze-li trpícímu pomoci, budtež děti naváděny, aby se za něho pomodlily. Budiž dítě také vedeno k tomu, aby dostalo-li něco darem, bylo štědrým k bratrům nebo sestrám nebo chudším dětem. Tímto praktickým způsobem nejlépe probudíte v dětech lásku k bližnímu.

Ať dítě přilne k p ř í r o d ě a chválí Boha, Stvořitele dobrotivého. V přírodě nalezne člověk často větší útechy a radosti, než u lidí. Nestrašte děti každým zvířátkem, nevyličujte mu přírodu, jakoby na dítě za každým krokem číhalo nebezpečení. Navádějte dítě, aby si všeho všímalo a vážilo, co příroda skýtá:

vzrůstu a rozkvětu stromů a květin, zpěvu ptactva, ruchu zvířat doma na dvoře, v poli i v lese, aby patřilo na velebnou duhu a obdivovalo se vznešenému západu slunce. Ať si děti zamilují přírodu, ať zbytečně netrhají kdekterých květin, nelámou stromů a keřů. Ať nezacházejí se zvířaty příliš důvěrně, na př. se psem anebo s kočkou, ale také ať netrápí žádného zvířete! Nedovolte, aby se dítě dívalo, jak se zabíjí zvíře! Ať nevidí dítě žádných příběhů ze života zvířat nebo událostí hrozných, obrazem nebo skutkem, ať nikdy nespatří oči dětské, co se pro ně nehodí! Taková věc vtiskne se hluboko do srdce dítěte a utkví v něm po celý život, a cit jeho se otupí. Pohádky lze sice dětem vykládati, ale nikoliv pohádky o strašidlech, duších a pod.; děti pak se stanou bázlivými, vidí všude duchy a strašidla a mají předrážděnou fantasií, čímž se kazí radost a štěstí jejich bezstarostného mládí. Naopak, vychovávejte děti, aby krom Boha nikoho se nebály.

Vypěstujte u dětí lásku k v l a s t i, poučujte je o hlavních zařízeních a zákonech vlasti, vykládejte jim z dějin slovanských, o sv. Ludmile, sv. Václavu, sv. Cyrillu a Metoději a j.; vštěpujte jim do srdce lásku k jazyku mateřskému, do něhož sv. věrozvěstové přeložili sv. evangelium a ku kterému lnuli patronové zemští i Karel IV., otec vlasti. Poučte je, že jen člověk šlechetný, který má blaho národa hmotné i mravní na paměti a řádně koná povinnosti svého stavu, se může nazývati dobrým vlastencem.

2. V ý c h o v a k m r a v n o s t i.

Zároveň s náboženským životem pěstujte i mravnost dítěte. Na křtu sv. očištěno bylo z hříchu dědičného, avšak zůstává v dítěti zlá žádostivost a náklonnost ke zlému. Již v dítěti vzniká boj dobra a zla, na jehož šťastném nebo nešťastném výsledku závisí celá budoucnost dítěte. Ode chvíle, kdy procitnou duševní schopnosti, už se také ukazují stopy různých zlých náklonností, jako: svéhlavosti, tvrdošijnosti, závisti, necitelnosti, hněvu, mstivosti, nestydatosti a j. Bylo by správně, aby rodičové nechali plevle růsti, vymlouvající se, že dítě tomu ještě nerozumí? Ovšem, pravda je, že dítě nemá ještě plného poznání o hříšnosti skutků svých, avšak, kdyby se čekalo, až by děti dosáhly zralosti rozumu, tu by hříchy se jim staly návykem a druhou přirozeností. Plevel nutno vypleti dříve než se zakoření, stromek nutno ohýbat, dokud je mladý. Proto jsou rodičové povinni, napomáhati dětem k vítězství nad smyslností. Učte děti poslušnosti, čistotě, pracovitosti, pravdomluvnosti, spravedlivosti, snášlivosti, trpělivosti, strídmosti, zdvořilosti a jiným ctnostem, buďte v nich svědomí, navádějte je, aby byly hodné vždy, ať

jsou pozorovány čili nic. Vštěpujte jim v mysl pravdu, že dobré svědomí jest nejdražší poklad, který může člověk míti na světě. Co prospěje dětem — opakuji s důrazem — když jim rodiče zanechají mnoho statků pozemských nebo zaopatří nejvyššího vzdělání — srdce však dětí zůstane hluché a prázdné víry a ctnosti?

a) Navykejte děti k p o s l u š n o s t i, protože bez poslušnosti nelze si mysliti řádné výchovy, protože bez poslušnosti všechna námaha rodičů je marná. Poslušnost žádá Bůh, poslušnost žádá církev, církevní i světská vrchnost; poslušnost žádá učitel, mistr, hospodář, představený; všude nachází člověk hranice, na které naráží jeho vlastní vůle. Povinností dítek je poslouchati, povinností rodičů je, poslušnosti od svých dítek vyžadovati. A jakým způsobem lze děti naučiti poslušnosti? Zprvu nucením, později poukazováním na náboženské důvody, na vůli Boží; takto děti uvyknou poslušnosti. Netřeba vysvětlovati dětem důvody rozkazů. Děti ať poslouchají ihned, rády a přesně, jak bylo poručeno; odnaučte je svévoli už od prvního mládí! Mnohé matky chybují, když povolují neposlušnosti dětí vymlouvajíce se, že jsou ještě malé. Mladý stromek lze snadno ohýbati, malé dítě snadněji se naučí poslouchati, než velké. Nemístná ta povolnost působí, že dítě pokládá rozkaz za pouhou libůstku a bouří se proti němu; tím zmohutní u něho vědomí vlastní síly měrou povážlivou ku zahanbení rodičů, kteří si pak nevědí rady s dítětem: propásliť pravé doby, kdy měli dítě učit poslušnosti. Odrostlejší dítě nechápe, proč najednou je mu poslouchati, když potud se řídilo svou vlastní vůlí. Ukáže-li se tedy u odrostlejšího dítěte vzdorovitost, je to znamení, že předešlá výchova nebyla bezvadná. Chybují rodiče, dávají-li se pláčem nebo křikem dítěte obměkčiti a dovolují-li mu, co byli dříve zakázali.

Nerozkazujte dětem svým v každé malicherné věci, při každém kroku a pohybu, nýbrž jen v potřebné věci a setrvejte při rozkazu neochvějně; přesvědčte se, zda-li dítě vykonalo rozkaz jemu snad nelibý. Prikazujte a zakazujte pouze to, co jest potřebno, pak bude vám lze nezvratně setrvati při své vůli a dítě nabude přesvědčení o potřebě a nevyhnutelnosti rozkazu. Ostatně uče děti poslušnosti způsobem lahodným, nekažte jim každou radost dětskou, nevinnou; vždyť dítě není dospělým člověkem a nelze žádati, aby dítě bylo bez hraček, jakož nelze žádati, aby dospělejší byli bez zábav, ovšem bezhrášných. — Poslušné děti cítí se blaženy v mezích poslušnosti, jež jim stanovili prozíraví rodiče. Dospívajícím dětem ponechte větší samostatnosti, rozkazujte pouze v důležitých věcech, pouze všeobecně, ponechávající jim volnosti, jakým způsobem věc vykonají. I způsob rozkazu mění se v radu, ve přání, v očekávání, ba ve prosbu; to dlužno říci zvláště pokud se týká volby jejich stavu.

Dbejte o čistotu a zachování nevinnosti dětí; pěstujte cit stydlivosti jim vrozený. Už v prvních letech ať jsou děti uchovány špatných řečí a špatných příkladů. Co děti vidí, i když jsou jim teprve 2—3 léta, vtiskuje se jim hluboko do paměti, byť i tomu nerozuměly. Svědomití rodiče jsou opatrní, ve svém manželském obcování, při oblékání a svlékání, matky pak při kojení kojenců. Netrpě, aby dítě vidělo situaci nebo polohu těla méně slušnou a stydlivou, aby děti různého pohlaví v jednom loži léhaly (tím méně v manželském loži), aby vstávající nebo lehající, zůstaly po delší dobu nepokryty. I malé dítě ať se odebere v ústraní při vykonávání potřeb tělesných. Není třeba vysvětlovati dítěti důvod toho všeho jednání, neboť dítěti je vrozen cit stydlivosti, který sesílí přiměřenou výchovou. Přísně a citelně potrestejte dítě, které se proviní proti stydlivosti. Děje-li se něco nestydatého před očima dítěte, čemu jste nemohli zabrániti, mluvte o tom s odporem, a navádějte dítě, aby odvrátilo pozornost.

Vštěpujte dítěti do srdce napomenutí: „Bůh je všudepřítomný, vidí, co činíš, i jsi-li sám a sám, zná myšlenky tvé, vidí ti do srdce; jest jedno oko, které všecko vidí; lidi oklameš, ale Boha neoklameš, odplatí tobě jak zasluhuješ, potrestá tebe jak zasluhuješ. Tělo tvé jest posvěceno křtem sv., jest takořka chrámem. Hřeší-li některé dítě hříchem nečistoty, ztrácí nevinnost na vždycky, na věky; lze mu sice odpuštění obdržeti pravým pokáním a dosáhnouti blaženosti nebeské, avšak ztracená nevinnost se nevrátí. Měj před očima příklad Josefa Egyptského, sv. Aloisa, sv. Stanislava!“ — Takové naučení, dané s určitostí a vážností, nemine se s účinkem. Nenechte dítěte bez vážného poučení v této věci! A bdělým okem pozorujte, s kým děti obcují, neboť zlé společnosti kazí dobré mravy; nemravné obrazy a četba špatných knih a spisů jsou zhoubny. Strídmost a pracovitost jsou prostředky ku zachování čistoty, avšak nejúčinnější všech prostředků jest dobrá sv. zpověď!

Vedte děti k pracovitosti! V prvních letech děti si hrají nejraději hračkami, které si samy urobily. Popřejte jim této zábavy, ba i sami si s nimi pohrajte. Po hře ať své hračky opět v pořádku uklidí. Záhy ať se učí rozeznávat hru a práci! Zaměstnávejte děti malými úlohami, které jsou přiměřeny dětským silám. I pětileté dítě může býti nápomocno a úslužno malými službami, n. př. donést vody nebo dříví, zvednouti něco, dáti pozor na to neb ono, jíti ke kupci nebo pekaři, čistiti si obuv nebo šaty; i jiným lidem mají ochotně pomoci nebo posloužiti. Mnohé matky v tak zvaných „lepších“ rodinách nevedou dcery k práci tělesné; práce kuchyňské jsou dceři neznámy, práce pak vůbec pozbývá v jejich očích cti a vážnosti. — Neukládejte dětem

příliš těžké práce. Vedte je k pilnosti, aby dobře prospívaly ve škole. Poptejte se u katechety a učitele na prospěch a mravné jejich chování. Nepodporujte děti proti katechetovi neb učiteli, nenadávejte na tyto před dětmi. Když se dítě provinilo a bylo ve škole potrestáno, ještě jednou je doma napomeňte. Když se dítě pilně učilo a dobře vykonalo svou práci, vyslovte mu své uznání a pochvalte je; tak vzbudíte v dítěti sebedůvěru a lásku k práci.

Nutno pěstiti pravdomluvnost u dítěte. Sami buďte pravdomluvní a otevření. Často však chybují rodiče, činí-li něco, o čem praví dětem, že toho nečiní, vítají-li někoho se srdečnou laskavostí, o němž před tím prohlásili, že je jim nemilý; chybují, když sami obelhávají děti a navádějí je, aby si pomohly lži, aby byly vychytralými a úskočnými; chybují, když vyšetřují provinění dětí svých zhurta a s výhrůzkami, chybují, když nevěnují dětem svým důvěry, neboť neprávňená nedůvěra kazí dětem všechnu chuť k dobrému. Nepodezřívajte děti stále a stále, nýbrž jim věřte, nemáte-li důvodu pochybovati o jejich pravdomluvnosti. Lživé dítě potrestejte, nejlépe odhalením lži a podvodu, tak, aby bylo zahanbeno. Tu pak není třeba tělesně trestati. Přizná-li se dítě k poklesku svému, odpusťte mu trest buď zcela, nebo aspoň z části. Ba i vícekrát mu odpusťte, přizná-li se k témuž poklesku. (Srovn. str. 55.)

Přidržujte děti ke snášlivosti, dbajíce, aby se k sobě chovaly navzájem laskavě a ústupně a aby se snažily pro zachování míru nestáti vždy na své vůli. Připomínejte jim často slova Tobiášova: „Čeho nechceš, aby od jiného dalo se tobě, hled, abys ty nikdy jinému nečinil! (4, 16.) „Netrpte u nich sváru, závisť a hněvu. Rozhodně si zakažte, aby pro každou maličkost žalovaly na druhé. Jest-li bratři a sestry se snášejí, budou, i když dorostou, snášeti se s cizími lidmi.“ (Konařík p. 34.) Sami předcházejte dobrým příkladem ve svornosti a snášlivosti; dítě i když si hraje, dobře si všimne každého slova rodičů; hašteří-li se rodiče často, kterak dítě naučí se snášlivosti? Jestliže některé dítě jeví zvláštní náklonnost k hádce a hašteřivosti, dlužno pátrati, není-li snad nemocno; neboť pak zasluhuje zvláštní šetrnosti. Je-li však dítě zlostné, doporučuji vám klid, ba nevšímanost. Nestavte se hněvu dětskému s hněvem svým vstříc; jenom klidnou pevností vyléčíte dítě ze hněvu. Chybíte, vyhovíte-li dítěti, co ve hněvu žádá.—Nebezpečno jest, dávatí jednomu dítěti přednost před druhým, snad hezčímu před méně hezkým, nejmladšímu před staršími. To budí odpor a nenávisť odstrkovaných nejen proti bratrům a sestrám, nýbrž i proti rodičům, kazí mír domácí a ničí pásku, spojující všechny vespolek. Je-li dítě závistivé a žárlivé, činíc porovnání s druhými ohledně darů

a pod. rodiče snadno je poučí, že závist je necnost zbytečná a škodlivá; závidí-li bohatství, řeknou mu: Chceš-li býti bohaté, pilně se uč a pracuj, chceš-li mít krásné šaty, hle, nejkrásnější ozdobou člověka je ctnost, chceš-li býti milováno, snaž se i samo býti laskavým.

Vedte dítě ku spravedlivosti poukázáním, že dle vůle Boží jsme povinni, nechávati a dávati každému, což jeho jest; proto, provinilo-li by se dítě krádeží, citelně je potrestejte a poučte je, že způsobenou škodu vždy dlužno nahraditi. Pěstujte právní cit dítěte zachovávající práv jeho ve všem. „Již při hře jevíž se obraz řádného, společenského života. Každé dítě ať má svůj majetek, jež občas zapůjčí bratrům a sestrám, na něž však samo má právní nároky, aby si ho ve sporných případech uhájiti mohlo, při čemž jsou mu otec nebo matka nápomocni.“ (Navrátil, p. 35). Bylo-li dítěti něco v majetek dáno, nesmějí mu toho bez jeho dovolení bráti ani starší bratři a sestry, ba ani rodiče; to se týká i učiněného slibu; dítě má právo na vyplnění přípovědi mu učiněné; proto nemohou-li rodiče splniti slib dítěti učiněný, ať neopomenou dáti dítěti vysvětlení. Ostatně buďtež děti poučeny, že jim bude v životě snášeti bezpráví a křivdy, a že náleží ku křesťanské povinnosti, „modliti se za ty, kteří nám protivenství činí a utrhnají nám“, že jest rozdíl mezi nutnou obranou a křesťanským snášením křivd, že světský člověk raději křivdu činí než trpí, kdežto pravý křesťan křivdu raději trpí než činí.¹

Učte děti trpělivosti. Není dobře, když rodiče před dětmi nadávají na práci, „na tu dřinu“, když reptají proti svým službodárcům a představeným. Neboť tím otravuje se bezstarostná mysl dětská, ničí se láska k práci a vzbuzuje se v srdci sklíčenost, zasmušilost, nenávist a zášť proti představeným. Děti pak stávají se věčně nespokojenými. A přece spokojená mysl skýtá pravé štěstí a blaho i za skrovných poměrů. Bůh neukládá na nikoho více, než může unésti, a trpělivost ulehčuje břímě. Proto rodiče vedte děti k důvěře v Boha, poukazujte na los, jaký snášeti jest lidem chudobným, nemocným, sirotkům, lidem za času války a p. Ať se děti cvičí v sebezapírání i v dovolených věcech, na př. zvědavost svou neupokojuvati, proti nezasloužené výtce se nebrániti a pod.

Mnohdy bývá výchova změkčilá. Úzkostlivě snaží se rodiče dětem zabezpečiti všeliké pohodlí, aby svízelný a útrap ani nepoznaly. Dítě takto zhýčkané a rozmazlené bývá pak nešťastné, neboť se v mládí nenaučilo sebezapírání a sebepřemáhání. Mnohá matka bývá dítěti po vůli na jakékoliv přání, i nerozumné.² „Život lid-

¹ Stolz, I. c. 116.

² Ve mnohých spisech poučných i zábavných vychvaluje a velebí se láska mateřská nasládlými slovy jako něco nevyslovitelně posvátného.

ský je trpký, a u každého člověka, i u nejšťastnějšího, přijde doba zklamání, zármutku, neštěstí a snad i nedostatku. Zvykejte tedy své děti záhy těžším pracím a zkouškám; jestli jim pak život naseje na cestu trní, budou mu již zvyklé; jestli však samé růže, budou si jich tím více vážit, když poznaly v životě, jak raní osten života.“¹

Vedte děti ke s t ř í d m o s t i v jídle a pití, ve hře a zábavě. Pěstujte u nich úctu k cizí vůli, k cizí práci, učte je skromnosti a sebezapírání. Ovocem těchto ctností bude uhlazené chování. Bez sebezapírání není z d v o ř i l o s t i. Navykejte děti od malíčka, aby vám za všechno děkovaly, o všechno vás prosily, aby uctivě pozdravovaly kněze, učitele, příbuzné i jiné lidi, aby přivykly slušnosti a uhlazenému chování při jídle a jindy. Zdvořilost — není-li pouze strojená — činí spolužití příjemnějším a působí milým dojmem na každého.

Rodiče mají své děti v š e l i k é h o s v á d ě n í c h r á n i t i, pozorovati bedlivým okem, kam dítky jdou, s kým obcují, co vidí neb slyší. Často bývají děti sváděny od domácích, služebných nebo dělníků ke lži, krádeži nebo jiným neřestem. Netrpte odrostlejšími dětmi, aby se toulaly, zvláště za noční doby. Kdyby děti nechtěly poslouchati, použijte veškeré své vážnosti a moci, kterou vám svěřil Bůh. Přísnost ta jest sice dětem dospělejšími nepohodlna, ale později budou za ni vděčny.

Varujte děti před hrou v karty. Dětem sluší hry dětské, nezištné. Již u dětí hrajících lze pozorovati rozčilení mysli, hněv, mstu, závist, touhu po penězích a marnotratnost. Chraňte tedy dospívající syny karbanictví a pijáctví, tím zamezíte mnoho zpust-

Podobně i mnozí kazatelé upřílišují. Některé pak matky domnívají se, že jsou bytostmi nadpřirozenými a že zasluhují obdivu a úcty všeho světa proto, že věnují dítěti mateřskou péči. Dle mého názoru není mateřská láska nic než rozšířená sebeláska, nic než přirozený pud, který je právě tak silný u zvířat, jako u lidí. Jako nepodivuji se vlaštovici, která sama jsouc o hladu, zachycenou potravu nepožirá sama, nýbrž svým mláďatům donese, tak nepodivuji se i matce, která živí a šatí dítě své. Čemu však se podivuji na vlaštovici i na matce, jest všemohoucnost a dobrota Boží, kterou člověk i němý tvor jsou nutkáni, starati se o potomstvo právě tak úsilně, ne-li úsilovněji než o sebe potud, pokud této péče jest třeba. Ba u němé tváře ukazuje se zákon přírodní ve světle jasnějším. Pomyšleme sobě na vraždy novorozenátek, dále na to, že jeví se býti nutným stavěti nalezince, a naopak, že u mnohé matky z tak zvaných „lepších a vznešených stavů“ láska mateřská zvrhá se v karikaturu, hraničící se šílenstvím a bezbožností, ve které dává se matka vášnivě vésti láskou chorobně předrážděnou ku slepé, otrocké službě vůči dítěti svému. Osvícená taková dáma dopouští se morální vraždy na duši svého dítěte. — V pravdě úctyhodna jest mateřská láska jen tehdy, je-li náboženstvím ozářená, křesťanstvím posvěcená, setřela-li se sebe všechno, co bylo společné s němou tváří, vede-li dítě k Bohu: Tato mateřská láska stala se láskou posvátnou. A. Stolz, Spanisches f. d. gebildete Welt.

¹ Vaněk, I. c. 4; 524.

losti, surovosti a nemravnosti, postaráte se dětem o časné a věčné blaho, sobě pak o blažené stáří. Nedovolujte dětem do 16 let návštěvu divadla, netrpte pod žádnou výminkou tak zvané dětské bály. Netrpte dětem předčasné známosti nedovolené; nenechte dcery účastniti se tanečních zábav bez náležitého dozoru (Viz G, odst. V.). Nedopusťte, aby děti účastnily se nevěreckých přednášek, aby staly se členy spolků duchem protináboženským řízených; povzbuzujte je však, aby se staly členy dobrých katolických spolků (Viz G, odst. III.); účast na zábavách ve spolcích katolických jim dovolte. S odrostlejšími syny a dcerami pohovořte vážně, jako otcovští přátelé, o rodinných záležitostech, o četbě, o návštěvě hostinců, o známostech, o volbě stavu a p.

Bylo-li by třeba, aby děti odebraly se z domu do ciziny, syn „do učení“ nebo na studie, dcera do služby nebo za příčinou vzdělání se v ženských pracích, — postarejte se rodiče, aby dívky vaše přišly do dobrých domů, do křesťanských rodin, neboť snadno by u lidí nesvědomitých byly ohroženy nábožensky nebo mravně. Je dobře, aby otec nebo matka zajeli si navštívit svého syna v učení nebo u vojska, nebo dceru ve službě — aniž by napřed ohlásili návštěvu svou — a přesvědčili se, zda-li snad nehrozí synu neb dceři nebezpečí mravní. „Kolik už přišlo dítek z ciziny, že je vlastní matky — nepoznaly. Odešla lilie kvetoucí — přišla lilie zlomená.“¹

Mějte pozor na to, co mládež čte; netrpte v domě povídky indiánské, povídky o schátralých dobrodruzích a krvavé romány; neboť kdož čtou takovou četbu, ztrácejí smysl pro povinnost a práci, zaviňují u sebe nechuf k svému stavu a omrzelost života. Netrpte v domě noviny a časopisy nevěrecké! Noviny politické nejsou pro mládež vhodnou četbou. Máme hojnost knih a časopisů dobrých. Chce-li mládež čísti knihy zábavné, ať čte spisy Třebízského, Kosmáka, Jiráska, Raisa, Dostala, Brodského, Baara a j. „Tato četba zušlechťuje, ale i tu netrpte, aby mládež četla náruživě. Mládeži příslušejí knihy přírodopisné, životopisné, cestopisy a j., zkrátka četba užitečná. Řemeslník ať se obírá knihami, jež pojednávají o jeho odboru, syn rolnický knihami a časopisy hospodářskými a pod. Četba vzdělávací má býti více pěstována než četba zábavná, poněvadž knihy zábavné jsou spíše na osvětlení ducha, na vzdělání citu a vkusu, kdežto četba vzdělávací je obohacením ducha. Ovšem třeba, aby rodiče věnovali potřebný peníz na dobré knihy a časopisy.“²

b) Rodiče mají dětem dobrý příklad dávat i ve vykonávání vůle Boží. „Bez dobrého příkladu nezmůže výchova

¹ Vaněk, Promluvy Mariánské, str. 82.

² Konařík, l. c., p. 43.

ničeho; poučování, rady, výstrahy, hrozby, odměna a tresty — všechno přichází na zmar před „všemohoucím“ vlivem nápodoby. Příklad je síla, které nemůže se dítě ubrániti, které se podrobuje nechtíc a nevědouc.“¹ Sv. Basilius dí: „Srdce dítěte je jako vosk, do něhož lehce vtlačiti možno buď obraz Boží, buď obraz satanův.“ Proto přísloví dí: Jablko nepadá daleko od stromu. Co děti na rodičích vidí, to také činí. Sto slov dobrých nenapraví, co jedno zlé pokazilo. Slova jsou slova, ta nejvýš povzbuzují, ale příklad táhne. Příklad, ať dobrý, ať špatný, působí jen, je-li stálý. V této věci chybují — Bohu budiž žalováno! — mnozí rodiče! Otec raduje se, najde-li stopu své vlastní náklonnosti nebo chyby u syna; matka plesá pozorujíc, jak dcera si libuje v jejích zvláštностech; místo, aby utlumili neškodnou jiskru, rozdmychují ji svévolně v oheň plápolající. Marno jest povzbuzovati dítě k modlitbě, když ono vidí, že rodiče sami se nemodlí; těžko vésti dítě k cudnosti a stydlivosti, když ono slyší doma řeči hanebné; těžko vésti dítě ke střídmosti, když ono vidí doma příklad nestřídmosti. Když dítě vidí doma hádky a sváry, když vidí, jak chudý se vyhání bezcitně bez dárku z domu, když vidí, že nikomu neprokáže se služba sebe nepatrnější, že po celý rok nepřispívá se ani haléřem na dobré účely, když slyší nelaskavé posuzování, klení a nadávky, slyší lži, vidí podvody, úlisnost a mstivost — kterak nebude příklad téměř denní zle působiti na ono dítě? Na dítkách spatřují rodiče často, jak by jednat — neměli. A Pán Ježíš pravil: „Běda světu pro pohoršení“ (Mat. 18, 7). Kristus Pán nejlépe ukázal, jak se má vychovávat: učil a všude dobře činil, vychovával slovem a příkladem. — Nezíská však děti, kdo koná sice příkladné skutky zbožnosti a ctnosti, avšak s tváří mrzutou a zamračenou. Takový příklad podobá se pokrmu přesolenému. Chtějí-li rodiče vésti své děti ke zbožnosti a bázni Boží, ať jsou sami prodchnuti zbožností. Jen co přichází od srdce, jde k srdci. Kdo sám není smýšlení zbožného a šlechetného, nemůže ho ani v jiném probuditi. Kdo sám nemá lásky k Bohu, kterak roznítí žár lásky v jiných? Kdo sám hříchem je odtržen od Boha, kterak může jiné vésti k Bohu?

Proto rodiče předcházejte děti své dobrým příkladem ve víře a v konání ctností, nečiňte sami, co dětem zakazujete a právem na nich káráte nebo trestáte. Vidí-li děti, že rodiče, konajíce ve všem vůli Boží, žili životem spokojeným a šťastným a blaženě zemřeli, cítí se povzbuzenými, řídit se jejich příkladem. Zvláště otec dbej, aby byl dětem ku příkladu! Neboť otcova vážnost utvrzuje náboženskou výchovu matčinu. Otec pamatuj, že v rodině užije nejdojemnějších radostí, že marno vyhledávat

¹ Pav. Janet, Rodina, str. 106.

jích mimo rodinu. Ať vyslechné otec drobné starosti a stesky dětí hledajících u něho rady a pomoci, ať dohlíží, zda-li děti konají bedlivě své školní práce, ať prohlíží jejich úkoly, zda-li jsou v pořádku, ať dle možnosti opakuje s nimi, co se učily ve škole. Necht' rodiče nepodporují děti svých proti katechetovi nebo učiteli, ať tyto nekritisují a neposuzují před dětmi, chybil-li jeden nebo druhý v životě soukromém nebo veřejném. Važte si svědomitých učitelů a podporujte je v jejich těžkém úřadě. Také zabraňte, aby neslyšely nebo nečetly v novinách hanobením osob ve veřejné službě ustanovených; nebo zkušenost dětí nedostačuje, aby posoudily, zda-li útoky zakládají se na pravdě, a domnívají se, že jim také lze chovati se bezuzdně ke všem představeným.

c) Rodiče mají své děti k á r a t i a když třeba, i t r e s t a t i. Dítě buď poučeno, aby vědělo, co činiti má nebo smí, a co činiti nemá a nesmí, slovy: To a to dělej! to a to nedělej! Když dítě dopustilo se něčeho, co činiti mu bylo zakázáno, nebudiž hned trestáno, nýbrž jen napomenuto. Napomínka budiž stručná; neboť ustavičné napomínání a stálé domlouvání otupuje a zastrašuje děti a budí v nich nelásku k rodičům. Nenapomínejte dítě, když by i bez napomínání věc vykonalo, aneb když se dá očekávat, že dítě věc nevykoná, byť bylo napomínáno.

Po marném napomenutí a po přísném pokárání pohrozí se dítěti trestem slovy: Uděláš-li to ještě jednou, potrestám tě. Kárajíce dítě po prvé, připomeňte mu, že uznáváte dosavadní dobré chování, a že očekáváte polepšení. Nevyhrožujte trestem, který nelze vykonati bez zvláštní ukrutnosti: na př. hlavu ti utrhnu, nohy ti přelámu a pod.; z počátku je dítě ohromeno pohrůžkou tou, ale později jí nebude dbáti. Hrozte trestem, který vykonati můžete, a při opětném provinění trest skutečně vykonejte, abyste nebyli v očích dítěte směšnými, když hrozby své nikdy nevykonáte.

Potrestání dítek není zbytečné. Říká se: děti jsou děti, t. j. jsou smyslny a rozumným důvodům ještě nepřístupny; neodvyknou-li zlému jednání trestem, zakoření se zlo příliš hluboko do srdce a stává se návykem zlým. Proto Písmo sv. napomíná rodiče slovy: „Kdo šetří metly, nenávidí syna svého, ale kdo ho miluje, v čas ho tresce.“ (Přísl. 13, 24.) A svatý apoštol Pavel praví: „A vy otcové . . . vychovávejte je v kázni a trestání Páně.“ (Efes. 6, 4.)

Učiní-li dítě něco trestuhodného, nutno, aby rodiče dříve než dítě potrestají, věc náležitě vyšetřili, aby je netrestali snad nespravedlivě; nutno, aby přivedli dítě k dobrovolnému přiznání. Proto vyšetřujtež věc laskavě a vážně a nevynucujte přiznání s přísnou tváří a výhrůžným hlasem; jinak nelze se diviti, že polekané dítě zapřečinu svého. Přizná-li se dítě, pamatujte rodiče, buďte milosrdní! Odpusťte mu trest buď celý, nebo aspoň

z velké části. (Srov. str. 50.) Bylo by nešlechetho trestati dítě, ačkoliv se přiznalo, s obvyklou přísností a působilo by u dítěte prolhanost a zatvrzelost.

Jakými tresty mají býti děti trestány? Tresty, které jsou na odpor jejich zlým náklonnostem a tudíž je nejvíc bolí na př. měkcí metlou, mlsní postem, pyšní pokáráním před jinými dětmi; děti, které se rády toulají, přidržováním doma, které se rády strojí, poschováním nejmilejších šatů, zahálčivé odepřením vycházky, hry a pamlsků. Cit pro čest jest vyvinut u dětí nezkažených; proto zahanbení jest jim trestem citelným. Avšak nebudte děti příliš často zahanbovány, aby se neotupil cit dětský a smysl pro čest. Pro která provinění nutno děti mírněji potrestati a pro která přísněji? Trestejte děti mírněji za provinění pocházející z pouhé lehkomyšlnosti, jimž děti odvykají prospívající věkem, na. př. když něco rozbily, anebo špatně vyřídily a pod. Trestejte však přísněji za provinění, která pocházejí ze zlého srdce, kterým snadno přivykají, a která pak mají zlé následky pro celý život, na př. za lhaní, krádež, nestydatost, vzdor, necitelnost a j.

Bylo-li tedy dítě opět a opět vzdorné a nemravné, tu nezbyvá, než abyste je potrestali trestem tělesným. Nebijte však hlava nehlava, nebijte takovým způsobem, že byste mu ublížili na zdraví! Nedoporučuji vám trest tělesný jako hlavní pomůcku výchovy; naopak dlužno míti výchovu, která nezná jiného kárného prostředku než trestu tělesného, za nejhorší; čím více rodiče bijí, tím horší bývá kázeň; na dítě ustavičně bité nepůsobí pak ani vlídné slovo ani tělesný trest, dítě stane se pak otupělým, vzdorovitým a zatvrzelým. Z kázně té nevzejde nic, než poslušnost otrocká, která nemá ani mravní ceny ani trvání.

Chraňte se bítí dítě v prvním návalu hněvu! Snadno byste, vykonávající i spravedlivý trest, zašli dále ve hněvu, než jste původně zamýšleli. Proto je dobře, aby otec trestal, proviní-li se dítě proti matce, a aby matka trestala, proviní-li se dítě proti otci. Matka nebraň otci, chce-li dítě přiměřeně trestati, nezastávej dítěte proti němu, nepovoluj dítěti potajmu, co otec právem zakázal. Shodujte se v této věci! Jenom nerozumná matka bere plačícího miláčka v ochranu proti spravedlivému trestu otcovu, chlácholí a usmiřuje dítě, označujíc sebe nebo otce za vinníky, hledíc dítě lichocením a dary odškodniti; tu pak zmizí blahodárný účinek trestu, v dítěti vzbudí se cit, že mu bylo ublíženo; odpor k otci může se takto stupňovati až k nenávisti. Také trestající ať nelichotí dítěti, ať je nesmiřuje dary, jakoby litoval, že je trestal a jako by byl trestal nespravedlivě. Rodiče buďtež důsledni v trestu, t. j. pro týž přestupek stejně trestejte! Chybují rodiče, když jsouce v dobré míře, dítě pro něco trestuhodného

netrestají, ba ani nepokárají, jindy však dítě pro tutéž věc nerozumně bijí proto, že sami majíce zlou chvíli jsou nevrlí. Dítě nechápe, proč pro tutéž věc jednou bylo trestáno a po druhé nikoliv. Tato nedůslednost a nespravedlivost působí v srdci dítěte nechuť a nenávisť proti rodičům. Vždy také řekněte dítěti, proč je trestáte; netrestejte víc, než zasloužilo; trestejte stejně všechny své děti, které se stejně provinily ne však jednoho míň, druhého víc; měňte tresty, aby dítě žádnému nepřivyklo, ale každého se bálo. Chlapci buďtež ostřeji trestáni než děvčata. Varujte se dítěti po trestu stále vyčítati jeho provinění, nebuďte nesmířitelní! Dítě trestané, ať pozná, že nikoli hněv nebo pomstychtivost, ale povinnost a láska pudily rodiče, aby trestali.

Avšak chybně jest, dítě jenom napomínati a trestati a nikdy nepochváliti a neodměniti. Vždyť i Otec náš nebeský netrestá pouze, nýbrž povzbuzuje k dobrému a slibuje časnou a věčnou odměnu. Již malé dítě cítí vnitřní upokojení a radost, pochválí-li je otec nebo matka slovy: „Dobře jsi to udělalo.“ Pochvala vzpruží dítě ku pokračování v dobrém a vlévá mu sebedůvěru. Zvláště pro dítě, které pro nedostatečné vlohy zůstává za druhými, je slovo uznání skutkem duchovního milosrdenství. Ovšem dlužno dbáti, aby dítě nečekalo odměny za každý bezvadný krok a aby touha po odměně a cti nezvrhla se ve ctižádostivost. Dítě buď navykáno, aby nevšímal si pochvaly nebo hany lidské, ale spokojilo se odměnou vlastního dobrého svědomí, aby činilo dobré a vystříhalo se zlého ne pro odměnu světa, ale pro Boha, že Bůh tak velí. — Nejdůležitějším úkolem výchovy je, aby rodiče ukazovali dětem cestu do nebe slovem i příkladem; děti se mají z vlastní vůle rozhodovat pro Boha a jeho svatou vůli; vůli Boží konat má jim býti radostí. Neopomeňte poučiti dítě, že spolehlivou známkou lásky k Bohu není choditi přechasto do kostela, pěstovati sladké pobožnosti a rozjímání o věcech sv. náboženství a pod. nýbrž věrně a vytrvale plniti vůli Boží dle slov Písma sv.: „Kdo má přikázání má a zachovává, tenť jest, kterýž mne miluje.“ (Jan 14, 21.)

„Snad nebudou péče a dobrá vůle rodičů vždy korunovány nejlepším výsledkem. Také někdy padne jablko daleko od stromu. Ale pak jest zármutek rodičů poloviční zármutek, jest to zármutek z nezdárných dětí a ne zármutek z vlastní viny, že jsou sami příčinou zkázy jejich. Obyčejně však dobré vychování přináší požehnané ovoce. Není možno, aby všechna dobrá slova, všechny dobré příklady vyzněly nadarmo.“¹

¹ Vaněk, I. c. 4. 524.

E. Povinnosti k rodičům, ku tchánovi a tchyni.

Také povinnosti dětí jest vám plniti, těšíte-li se ještě z toho štěstí, že máte rodiče na živě. Písmo sv. praví: „Synu, ujmí se starší otce svého a nezarmucuj ho v životě jeho a zemdlí-li na rozumu, odpusť a nepohrdej jím v síle své.“ (Sirach 3. 14.) „V poctivosti budeš mít matku svou po všechny dny života jejího.“ (Tob. 4, 3.) Proti této povinnosti proviňují se často zeť i snacha, ba i vlastní děti. Ukřivďují tchánovi, tchyni a rodičům tím, že jim ubírají na výměnku a povinných poplatcích, že jim neprokazují ani lásky ani vděčnosti. Hodné děti pamětlivy čtvrtého přikázání Božího, pamětlivy toho, kolik lásky, péče, obětí, bezesných nocí jim rodiče věnovali, pamětlivy toho, že rodiče jsou po Bohu největšími jejich dobrodinci, jsou jim vděчны, dávají a prokazují jim, čím jsou jim povinny, nenechávají je trpěti bídu a nouzi; přispívají jim ochotně na potřebné živobytí vědouce, že starší lidé jsou bezmocní a na jiné odkázáni. Dobré děti zamění dřívější svou k rodičům poslušnost v uctivou oddanost a i když si zařídily svou vlastní domácnost, žádají rodiče v důležitých věcech o radu; pokynů jejich si váží jsouce přesvědčeny, že rady jejich vycházejí ze vzácné zkušenosti. Dobré děti oslazují rodičům dny starší úctou a láskou, prokazují jim občas pozornost nějakým dárkem, starají se jim, jsou-li nemocní o ošetřování a pomoc lékařskou, navštěvují je a mají vždy strpení s křehkostmi starší, majíce na paměti, že dopřeje-li jim Bůh vysokého stáří, také budou stíženy různými křehkostmi a také budou sobě přáteli laskavé šetrnosti a péče. „Jakou měrou měřiti budete, takovou i vám zase bude odměřeno,“ tak praví Písmo sv. (Mat. 7, 2.) Kdož chovají vděčnou lásku k rodičům, nejen obdrží odměnu od Boha, v tomto životě a v budoucím, ale právem očekávatí mohou podobného odsloužení od dítek svých. Dobré děti dbají, aby rodiče v čas byli zaopatřeni svatými svátostmi, svědomitě vyplňují jejich poslední vůli a obstarají jim křesťanský pohřeb; zachovávají jim vděčnou vzpomínku, modlíce se, aby těm, kteří jim dali život časný, dostalo se života věčného.

Také k rodičům spoluzemžela chovejte se laskavě; pojmenujte je slovy laskavými, na př. otec, matka, nikoliv: starý, stará a pod., aniž se vysmíváte tchyni běžnými vtipy nelaskavými. Ovšem, někdy bývá tchyně vinna; je žárliva, že nevede domácnosti, zapomínajíc, že její dítě už nenáleží jí, ale spoluzemželu. Nezřídka se stává, že rodiče buď manžele nebo manželky rozšívají mezi těmito sváry a rozmlísky, vštěpujíce jim vzájemnou nechuť a nedůvěru. Tu pak jim nedávejte sluchu! Nikdo se nevtírej mezi manžely, aby ničil jejich svornost, ani vlastní rodiče! Tu platí slova Písma sv.: „Opustí člověk otce svého i matku, a

přidrží se manželky své." (Gen. 2. 23.) Ostatně buďte trpělivi a shovívavi, neboť nedostatek trpělivosti zaviňuje mnohdy sváry v domácnostech, vzájemné pronásledování a hořký život nevlídný. Kéž by v každé křesťanské rodině byly vzájemná přízeň, úcta, dobrota a obětavá láska!

Promluva k nevěstě, která miní uzavřítí sňatek se vdovcem, který je otcem dětí z prvního manželství.¹

Váš snoubenec má děti z prvního manželství. Ode dne vdavků budete povinna býti pravou matkou těm dětem, ačkoliv jste se sama dosud nestala matkou. Uzavřením sňatku berete na sebe povinnost, tyto děti mítí za své; neboť váš budoucí manžel učiní vás družkou svého života, svěří vám vedení své domácnosti, svěří vám, co má nejdražšího na světě, děti své. Jestli vám Bůh daruje děti, musíte je všechny stejně ceniti, všechny stejnou laskavostí a péčí ošetřovati. Vy budete povinna abyste nevlastní děti právě tak dobře a křesťansky vychovávala, jako by byly vaše. Pamatujte stále na slib manželský, který stvrdíte přísahou před oltářem a kterým se zavázete býti manželou dobrou a věrnou manželkou. Rušila byste tento slib, nebyla-li byste dobrou matkou jeho dětem, Bůh by vás trestal, vlastní matka těch dítek, která vás předešla na věčnost, byla by vaší žalobnicí u Boha! Uvažujte o tom, že vám bude jednou počet vydati před soudem Božím, zda-li jste tyto své povinnosti konala čili nic. Kdybyste ty děti zanedbávala a zle s nimi nakládala, způsobila byste nespokojenost svého manžela, odpor a nenávisť nevlastních dítek a nesvornost v rodině.

Svět nazve vás „macechou“! Buďsi. Ovšem mnohá nevlastní matka skutečně je nelaskava a tvrdá k nevlastním dítkám, odtud slovo „macecha“ jest přihořklé! Dokažte vy, že tomu vždy tak není; pečujte svědomitě o ty děti, o jejich časné a věčné blaho, pečujte o ně lépe, než mnohá matka pečuje o blaho svého vlastního dítěte. Kdybyste zemřela a svých vlastních dětí nedospělých zde zanechala — nepřála byste si také, aby buď budoucí manželka vašeho muže, anebo kdokoliv jiný vychovávali vaše děti pečlivě a laskavě?

I pohan miluje své vlastní děti, pečuje o ně; zásluha tato je skrovná. Budete-li však pečlivě a laskavě vychovávatí nevlastní děti, počítáno vám bude zásluhou velkou a dokážete tím, že jste šlechetné mysli a v pravdě křesťanského smýšlení. A až jednou bude se chýliti život váš ku konci, bude vám vděčnost nevlastních dítek milým zadostiučiněním před světem a radostnou útěchou. (Gasner I. c. p. 249.)

¹ Mutatis mutandis i k ženichovi, který si miní bráti za manželku vdovu, mající děti z prvního manželství.

F. Povinnosti ke služebným a podřízeným.

Konejte povinnosti ke služebným a podřízeným! Snažte se, abyste si zjednali vždy řádných a mravných osob do domu, také z ohledu na děti; neboť mnohdy bývají děti od domácích lidí sváděny ku zlému. Vy jste zástupci rodičů a tím i zástupci Boží. Vy máte povinnost starati se o duševní a tělesné blaho svých podřízených a budete z této povinnosti Bohu odpovídati.

Dbejte o to, aby služební a podřízení řádně světili dny nedělní a sváteční, dopřejte jim času a příležitosti, aby se účastnili předepsaných služeb Božích a přijímání svatých svátostí. Napomínejte je, byli-li by v této příčině liknaví. Hned když přijímáte služebné a jiné sobě podřízené osoby do domu, oznamte jim, že nežádáte od nich pouze pilnosti a věrnosti, nýbrž i mravného chování a že nebudete trpět výstředností; oznamte jim domácí pořádek a jakou práci mají konat, žádejte na nich poslušnost a dohlízejte, zda-li konají, co bylo nařízeno.

Netrpte nikoho v domácnosti, kdo kleje, vede řeči rouhavé, nemravné a pomlouvačné, kdo se oddává opilství a nestydatosti, kdo žije v rozvodu manželském o své újmě způsobeném, kdo rád prodlévá ve špatných společnostech a spolcích, kdo dává pohoršení! Nenechte dívky bez dohledu u tanečních zábav, netrpte nočních toulek a nedovolených známostí! Máte-li služebné lidi obojího pohlaví, dbejte, aby odděleně nocoheovali, aby nepracovali bez dozoru na místech odlehlých!

Dopustí-li se podřízení nějakého provinění, napomínejte a pokárejte je poukazující na následky hříšného jednání. Domluvte jim slovy vážnými a laskavými, vždyť zastupujete místo rodičů, zvláště ohledně mladších služebných. Nechtějí-li se zlepšiti, propusťte je ze svých služeb. Nevymlouvejte se: „Napomínám, a nic to není platno;“ anebo: „Jen když čeládka vykoná svou práci, o to, co mimo práci dělá, já se nestarám;“ anebo: „Čeledín, služebná, tovaryš nejsou už děti, oni vědí, co mají dělat.“ Takové výmluvy nejsou odůvodněny. Ovšem nebude ve vaší moci zabrániti všemu zlému, avšak, jak velice různí se dům, kde služební páchají zlé beze studu a strachu, od domu, kde za každé provinění jest se jim obávati pokárání. — Buďte jim dobrým příkladem! Vidí-li podřízení, že službodárce jejich nezachovává povinnosti k Bohu, nebudou i oni zachovávat poslušnost k službodárce svému.

Dávejte čeledínům, tovaryšům a jiným umluvenou mzdu, smluvený plat v pořádku a v pravý čas. Nestrhujte jim nespravedlivě se mzdy proto, že na př. byli krátkou dobu nemocni, anebo že pro návštěvu svých nemocných rodičů zameškali svou práci atd. Ujímati mzdy je hřích do nebe volající! Veďte pod-

řízené k šetrnosti, připomínajíce jim při výplatě, že dlužno ve dnech zdraví a štěstí pamatovati na doby nemoci a neštěstí a ukládati sobě částky ze mzdy byt nepatrné. Nepřetěžujte jich pracemi vysilujícími! Dávejte jim stravu živnou, zdravou, dostatečnou a práci přiměřenou! Popřejte jim klidu a odpočinku, aby druhého dne s novou silou se věnovali práci! Když by těžce onemocněli, neopouštějte jich, popřejte jim noclehu a ošetřování, zaopatřte jim lékařskou pomoc, není-li v místě veřejnou nemocnicí o to postaráno, (ba dle možnosti ve stáří chléb z milosti poskytněte)! Neboť služby věrných služebníků nelze nahraditi mzdou a stravou. Buďte pamětlivi slov sv. apoštola Pavla: „Jestli-že pak kdo o své, a obzvláště o domácí péče nemá, zapřel víru a jest horší než nevěřící.“ (I Tim. 5, 8).

Služebníci a podřízení jsou dle nauky Kristovy členy rodiny; proto dlužno s nimi jednati jako s vlastními dětmi, jako s bratry a sestrami. Mějte se k nim laskavě, nikoliv však důvěrně! Nedávejte rozkazy s tvrdou přísností! Ulehčujte jim těžké jejich postavení; za to budou tím věrněji dbáti vašeho blaha.

Přehlédněte někdy menší jejich provinění, nekářejte jich při malicherných věcech slovy ostrými; tím docílíte ochotnější poslušnosti ve věcech důležitějších. Podřízený cti ve svém představeném zástupce Božího, představený pak spatřuj v podřízeném křesťanského spolubratra a dle toho s ním jednej! — Odcházejí-li služebný neb jiný podřízený, aby sobě vyhledali jiného služebního místa, rozejděte se s nimi v míru a pokoji, bez hněvu a vyčitek, aniž vyjevujte jejich chyby; odpusťte jim ze srdce jejich provinění, žádajíce navzájem jejich odpuštění; udělte jim na rozloučenou laskavé rady!

G. Všeobecné křesťanské povinnosti.

Mimo povinnosti manželů, rodičů a představených domácnosti konejte svědomitě povinnosti křesťanské! Abyste je mohli konati a abyste mohli obtíže a protivenství trpělivě snášeti; jest vám třeba milosti Boží den co den. Dlužno tedy Boha o milost prositi a s milostí věrně spolupůsobiti.

1. Pěstujte modlitbu. Rodina, nedbající modlitby, zbavuje se milostí, které Bůh přislíbil milujícím Ho. Kristus Pán pravil: Kde jsou dva nebo tři shromážděni ve jménu mém, tuť jsem i já u prostřed nich. (Mat. 18. 20.) Manželé, nebo aspoň jeden z nich ať vykonávají s dětmi a domácími modlitby ranní a večerní, před křížem, nebo svatým obrazem. Při ranní modlitbě vzbudte dobrý úmysl a sice takto: Bože můj! K větší cti a chvále Tvé obětuji všechny své dnešní myšlenky, slova a skutky! Obětuji je Tobě ve spojení s úmyslem a zásluhami Ježíše Krista, Jeho nejsvětější matky Marie a všech milých svatých. Také snažně si žádám získati všechny odpustky, kteréž svými modlitbami a dobrými skutky dnes získati mohu." Modlete se před prací a po práci, před jídlem a po jídle, v pokušeních a ve všech tísňích a potřebách. Při večerní modlitbě neopomeňte učiniti přestávku, čili pomlčku, abyste tu zpytovali svědomí své.

Modlete se „Otče náš“ pozorně a uctivě; je to nejkrásnější a nejlepší modlitba; učilť ji božský Vykupitel sám. Ctěte blahoslavenou Pannu Marii pozdravením andělským; vzývejte ji s láskou dětinou a důvěrou! Doporučují se vám pak tyto modlitby: „Anděl Páně“, když se k modlitbě zvoní, modlitba sv. růžence, (slavnost růžencová je první neděli v říjnu), pobožnost křížové cesty, litanie, modlitby k andělu strážci, k pozdvihování, v pátek o 3. hod. na památku smrti Pána Ježíše na kříži, k uctění sv. kříže, nábožné vzdechy k Pánu Ježíši (na př. „Ježíši můj, nade všechno Tě miluji.“) k Panně Marii (na př. „Sladké srdce Mariino, budiž mou spásou.“) k sv. Josefu v pokušeních (na př. „Raději umřítí než zhřešiti“), v utrpení (na př. „Ó Ježíši! všechno z lásky k Tobě!“) Mnohé z těchto modliteb jsou obdařeny odpustky. Domácnost budiž chrámem, kde představení domácnosti jsou apoštoly. Co je dojemnějšího než pohled na rodinu, která se modlí?

Svěťte neděle a zasvěcené svátky. V ty dny odpočívejte od prací služebných! Neznesvěcujte jich ze ziskuchtivosti nebo lehkomyšlnosti, nemyslete, že něco ušetříte, budete-li v neděli pracovati. Komu nestačilo šest dní aby zbohatl, nezbohatne ani za sedmý. Bůh nedává požehnání práci v tyto dny bez potřeby konané. Umiňte si, zapřísahám vás, už nyní, že budete světití den Páně! (Také své podřízené nenuťte pracovati v tyto dny!) Každý věřící, jakmile do rozumu přišel, jest pod těž-

kým hříchem povinen, pokud řádná příčina mu v tom nebrání, býti přítomen celé mši sv. a sice každou neděli a každý zasvěcený svátek. (Zrušené svátky!) Při mši sv. má věřící křesťan Bohu se klaněti a Její ctíti, vystříhati se všeho, co vnitřní pobožnost ruší a dáváti pozor na to, co se na oltáři koná. Což se nenajde hodinka k slyšení mše svaté a kázání, aby duše pookřála z denního lopocení, aby věřící v chrámu Páně s křesťanskými bratry se spojili ku chvále Boží? Mimo mši svatou má věřící křesťan poslouchati kázání, to jest hlásání a vysvětlování slova Božího, má svaté svátosti přijímati, odpoledních služeb Božích se účastniti, nábožné knihy čísti a jiné dobré skutky konati. Poslouchejte bedlivě kázání a křesťanská cvičení. „Kdo z Boha jest, slovo Boží slyší.“ (Jan 8, 47.) Je toho třeba. Neboť mnozí křesťané neznají ani základních pravd svatého náboženství a nemohou ho pak obhájeti proti odpůrcům. Z nevědomosti vzniká pak nechť k víře, pochybování, ba čirá nevěra; pak je také třeba, bychom neustále byli k dobrému napomínání, povzbuzování a od zlého odstrašování.

Chodte rádi do kostela navštívit svého Spasitele, kterýž dnem i nocí ve svatostánku přebývá. Vždyť nejsvětější svátosti oltářní náleží úcta nejvyšší, totiž klaněti se jí. Proto se chovejte vždycky pobožně a uctivě před Ježíšem Kristem v nejsvětější svátosti oltářní přítomným, na př. při vystavování nejsv. svátosti při čtyřicetihodinné pobožnosti. Zbožně konejte slavnost Srdce Páně.¹ Jdouce mimo kostel, zašeptejte: Pochválena a pozdravena budiž nejsv. svátost oltářní. Když pro důležitou příčinu nemůžete v neděli a v zasvěcený svátek býti přítomni službám Božím tělesně, buďte alespoň duchovně přítomni. Pomyslete si: Nyní asi začíná mše svatá, vezměte modlitební knížky a pomodlete se zbožně modlitby ke mši svaté, v duchu se klaňte velebné svátosti, vzbudte touhu říkouce: „Kéž bych mohl(a) přistoupiti ke stolu Páně a přijmouti Pána Ježíše ve svátosti oltářní! — Také ve všední dny ať jeden nebo druhý z rodiny slyší mši svatou alespoň v postní dny; avšak v době adventní a postní účastněte se jednotliví členové rodiny mše svaté častěji a u větším počtu.

Zachovávejte přikázání církevní; zavazují věřící pod těžkým hříchem. Byť je i mnozí přestupovali, proto přece závaznosti nepozbývají, aniž lze přestupování jich před Bohem omluviti. Dle církevního přikázání je každý věřící povinen alespoň jednou za rok zřízenému knězi se zpovídati a v čas velikonoční velebnou svátostí oltářní přijímati. Jak dlouho trvá tento čas velikonoční, ohlašují biskupové; u nás trvá od popeleční středy po celou postní dobu, po dobu velikonoční až do svátku nejsvětější Trojice. — Přijímejte svátost pokání a svátost

¹ Koná se v pátek po oktávě Božího Těla,

oltářní častěji do roka. Připravujte se vždy dobře ke svatým svátostem a přijímejte je hodně t. j. s prospěchem pro svou duši; vystříhejte se nevhodného, svatokrádežného přijímání svatých svátostí.

Před svatou zpovědí vzývejte Ducha svatého o pomoc; pak vážně přemýšlejte, kterých hříchů jste se dopustili od poslední svaté zpovědi nebo za delší dobu myšlením, žádostmi slovy neb skutky nebo opomenutím dobrého. Nejlépe dle zrcadla zpovědního. Hříchů svých upřímně litujte, t. j. pocíťte bolest a ošklivost nad hříchy svými proto, že jste jimi Boha, svého nejlepšího Otce urazili, nebe ztratili, trestu v pekle jakož i jiných trestů zasloužili. Dokonalou lítost můžete vzbuditi takto: „Bože můj! Mám v ošklivosti všechny hříchy své a žádám si upřímně, bych si jich byl(a) nikdy nedopustil(a). Vím, jak jsem se trestuhodným (ou) stal(a) a jak jsem i nebe ztratil(a) a pekla zasloužil(a). Proto lituji všech hříchů svých a na vždycky se jich odříkám. Ale ještě více jich proto lituji a želím, že jsem jimi Tebe, svého nejlepšího Otce, nejvyšší a lásky nejhodnější dobro urazil(a). Činím opravdové předsevzetí s milostí Tvou život svůj polepsiti, všech hříchů jakož i blízkých příležitostí ke hříchu bedlivě se varovati a Tobě od této chvíle věrněji sloužiti. O Bože! Dej mi milost k vyplnění mého předsevzetí! Amen.“ Zpovídejte se často a vždycky tak, jako by to byla vaše poslední zpověď.

V době velikonoční ať nikdo z vaší domácnosti nechybí u stolu Páně! Dlužno připravití tělo i duši t. j. lačným zůstatí od dvanácti hodin v noci a v počestném oděvu přistoupiti ke stolu Páně; hlavně však dlužno dbáti o čisté svědomí t. j. býti alespoň beze všech těžkých hříchů, neboli býti ve stavu posvěcující milosti Boží. Před svatým přijímáním vzbudte vždy víru, naději a lásku k nejsvětější svátosti, pokoru a lítost, nejhlubší úctu ke Kristu a vroucí touhu po spojení s ním. Po svatém přijímání se pokorně klanějte Pánu Ježíši a děkujte Mu, že k vám ráčil přijíti, obětujte se Jemu, obnovujte učiněná dobrá předsevzetí; prostě Ho, by svou milostí stále s vámi zůstával a přednášejte Mu všechny tužby duše i těla. Nebuďte tedy cizinci u stolu Páně, alebrž přistupujte k němu hodně často a určete si k tomu jisté dny v roce; žijte však i jindy tak čistě, že byste mohli každý den přijmouti chléb andělský! — Pečujte svědomitě o to, by nikdo z vašich příbuzných a domácích, jak už bylo řečeno, neodebral se na věčnost bez přijetí svatých svátostí, připravte ho na přijetí svatých svátostí, zavolejte kněze, dokud nemocný je ještě při dobré paměti a připravte doma všecko, čeho je k zaopatřování třeba. — Nepohrdejte obřady posvátnými, jichž sobě církve tak velice váží, a nad nimiž tak

pečlivě bdí! Snažte se raději posloucháním liturgických kázání a křesťanských cvičení a čtením duchovních knih vniknouti v jejich ducha a porozuměti jejich významu! Zachovávejte také jiné obřady a zvyky křesťanské (mimo obřady na str. 12 jmenované) na př.: o svátku Zjevení Páně čili sv. tří Králů, svěcení ratolestí v neděli květnou, žehnání pokrmů na Boží Hod velikonoční a jiné.

Zachovávejte posty, zvláště v pátek, neúprosně ve své domácnosti; dokažte, že dovedete si něčeho odepřít alespoň jednou za týden, že duch váš panuje nad tělem.—Nestyďte se účastniti se prosebných průvodů a církevních processí na př. v den sv. Marka, v prosebné či křížové dny, o Božím Těle a j. — Pouti jsou pobožné návštěvy posvátných míst. U nás, jak víte, chodíváme do N. a N. Pouť konejte v duchu pokání, s prospěchem pro duši a tak, aby neutrpěla pobožnost ani vaše ani jiných lidí.—Čtěte zbožně milé svaté a svěťce Boží, čítejte rádi jejich životopisy a následujte jejich ctností! Čtěte obrazy a ostatky svatých! Netrpte ve své domácnosti obrazů pohoršlivých! Nemá dobrou známkou, jsou-li v katolické rodině obrazy buď pouze indiferentní anebo i oplzlé. Ozdobte svůj příbytek obrazy, které povzbuzují k dobrému, kropenkou se svěcenou vodou a j.; zvláště pak ať nikdy v něm neschází obraz Ukřižovaného a blahoslavené Matky Boží! Nekupujte mnoho obrazů nevkusných, jarmarečních; kupte raději méně obrazů, ale důstojných.

Dbejte, aby vaše domácnost měla ráz křesťanský, aby v rodině byl duch pravé zbožnosti a bázně boží. Vyznávejte Boha před celým světem, horlete pro Jeho slávu a vůbec konejte a oběťujte všechno ku cti a slávě Boží! Posuzujte všechny události vážněji ze stanoviska křesťanského, z ohledu na duši a věčnost! Předcházejte dobrým příkladem všem ve vaší domácnosti žijícím (služebným, tovaryšům a j.) Děkujte Bohu často za milost svaté víry, držte se pevně učení církve katolické, vyznávejte vždycky veřejně a statečně k a t o l i c k o u v í r u svou slovem i skutkem, poslušností k církvi, podporováním dobrého tisku a katolických spolků, volbou svědomitých poslanců. Nedejte si víru vyrvat světem, který je Bohu odcizený a Kristu nepřátelský. Víra vám budiž vůdčí hvězdou; člověk bez víry nemá ani opory v pokušení ani síly v utrpení, ani útěchy v hodině smrti. Mějte vždy v uctivosti svatého Otce t. j. papeže a biskupy s ním spojené i kněze! Ochotně jich poslouchejte! Čtěte a milujte církev svou, mějte účastenství v jejich radostech (slavnostech) i utrpeních! Zachovávejte svědomitě její přikázání a nařízení a řiďte se nejen v soukromém ale i veřejném životě jenom zásadami katolickými!

II. Netrpte v domácnosti novin a spisů nevěreckých a nemravných! Ve špatných knihách a spisech vyličuje a vychvaluje se neřest svůdnými barvami, ctnost však se uvádí v posměch, aby se zdála býti nudnou, směšnou a lásky nehodnou. Neřesti se věrně popisují, ale všechno dobré a šlechetné se pošpiňuje. Co mravní a pohlavní bídy už zavinily nemravné knihy a divadelní kusy! Nedejte se svéstí dotěrnými kolportéry k odebrání špatných spisů! Ale podporujte dobrý tisk, kde oceňují se ctnosti a odsuzují se neřesti. Mnoho lidí se polepšilo dobrým tiskem, mnoho lidí se pokazilo špatným tiskem! V křesťanské domácnosti bývají n. př. tyto knihy:

1. Velký katechismus, obsahující a vysvětlující nauku křesťanskokatolickou; vhodné jest obrázkové vydání, které uspořádal Dr. Ant. Podlaha, cena 1 K 80 h, v knihkupectví V. Kotrby v Praze, 200-II. Toto vydání má 220 cenných obrázků, které tím lépe objasní pravdy svaté víry.
2. Písmo sv. s výkladem od církve katolické schváleným, anebo aspoň biblická dějeprava.
3. Životopisy svatých n. př. Eckert: Církev vítězná, Dědictví Svatojanské, 4 díly, cena 16 K, nebo: „Obrázkový život svatých“ dle V. Auer-a upravil Dr. F. Ehrmann, Promberger, Olomouc; v této knížce jsou na každý den v roce obraz a životopis světcův, poučení a modlitba.
4. Obřady církve katolické.
5. Goffine'ova postilla, úvahy věro- i mravoučné; nákladem Prombergrovým v Olomouci.
6. „Philothea“ čili „Bohumila“, navedení ku zbožnému životu od sv. Františka Saleského.
7. Modlitební knížky v diecési zavedené.
8. Knihy z „Dědictví sv. Jana Nepomuckého“ v Praze (IV. Hradčany), jehož členové platí jednou pro vždy 20 K, rod však 40 K
Knihy z „Dědictví sv. Cyrilla a Metoděje v Brně“, jehož členové platí jednou pro vždy 20 K, rod však také 40 K.
Knihy z „Dědictví maličkých“ v Králové Hradci, jehož členové platí jednou pro vždy 4 K (Kničky se vydávají členům do 16. roku stáří.)
9. Katolické časopisy, na příklad:
„Kříž“ a „Maria“ Praha 200-II., V. Kotrba; předplatné 1 K 04 h.
„Škola božského Srdce Páně“, Brno, Benedikt. knihtiskárna; 3 K 20 h.
„Květy Marianské“, Brno, Benedikt. knihtiskárna; 1 K 80 h.
„Ludmila“, listy pro křesť. matky, České Budějovice, Biskup. knihtiskárna; 2 K.
„Václav“, listy pro křesť. jinochy, České Budějovice, Biskup. knihtiskárna; 2 K.

„Anežka“, listy pro křest. panny, České Budějovice, Biskup. knihtiskárna; 2 K.

„Anděl Strážný“, listy pro křest. děti, Brno, Benedikt. knihtisk.; 1 K 60 h.

„Rajská zahrádka“, listy pro křest. děti, Praha 200-II., V. Kotrba; 1 K 60 h.

Četba novin stala se nyní potřebnou; noviny obsahují zprávy o událostech, zákonech a nařízeních, vynálezech, cenách obilí atd. Dobrymi novinami hájí se víra a mravnost, právo, povinnost a pořádek, šíří se nové krásné myšlenky, budí se nadšení pro dobro a kárá se nešvar. Avšak mnohé špatné noviny usilují o to, aby vyhostěn byl vliv víry z manželství, z rodiny, ze zákonodárství, z celého veřejného života. Tu jest tedy nutno rozlišovati! S novinami má se věc jako s přáteli: Jaké kdo hledá, takové i nalézá; kdo hledá dobré, dobré i nalézá a naopak. Katolík má povinnost, varovati se špatných novin a podporovati dobré katolické noviny, tím, že je, pokud mu lze sám nebo s jinými odebírá, doporučuje, jiným zapůjčuje, ve veřejných místnostech důrazně žádá a pod.

III. V novější době zavládnul duch spolčovací. Avšak želi! Mnohé spolky usilují uškoditi církvi a zničit sv. náboženství. Nevstupujte do takových spolků a nesúčastňujte se přednášek nevěreckých! Nám katolíkům nezbývá, než abychom zakládali a podporovali spolky dobré, abychom spojenými silami mařily nepřátelské úklady a hájili křesťanského smýšlení. Spolky zbožné, církevní, rozmnožují horlivost u víře, povzbuzují a rozšiřují smýšlení křesťanské a rozněcují snahu, by konány byly skutky tělesného a duchovního milosrdenství. Jmenuji vám n. př. tyto :

1. Spolek sv. Bonifáce na podporu katolíků v protestantském území žijících. Povinnosti dle stanov: § 2. modlitba denní: „Otče náš“ a „sv. Bonifáci, oroduj za nás.“ § 4. Příspěvek měsíční, byť sebe menší.
2. Spolek „Díla sv. dětství“ ku blahu pohanských dětí v Číně a jiných pohanských zemích. § 1. stanov: Příspěvek 2 h měsíčně a dobrovolné sbírky. § 3: Každé dítě křtěné může býti členem až do 21. roku.
3. Arcibratrstvo věčného klanění Velebné Svátosti a na podporu chudých kostelů. § 3. stanov: Každý měsíc jednu hodinu klanění se Vel. Svátosti v kostele nebo doma. § 4.: Ročně 30 hal. anebo aspoň 20 hal. příspěvku; nebo práce na podporu chudých kostelů.
4. Bratrstvo sv. archanděla Michala. § 1. Účel: o oživení katolického smýšlení, hájení práv Apoštolské Stolic. § 2. Modlitba

denní: „Otče náš“ a „Věřím.“ § 5. Almužna nejméně 24 haléře ročně.

5. Spolek sv. Rafaela na podporu katolických vystěhovalců. Sídlo ve Vídni, okr. XIII., ulice Kienmayerova 11.
6. Spolek sv. Rodiny. § 1. Stanov: Účel zasvětit se sv. Rodině, ctít ji, přizpůsobovati život svůj vznešeným ctnostem, jež učí. § 6. Každá rodina měž obraz sv. Rodiny, před níž konati má modlitbu alespoň jednou za den.
7. Bratrstvo sv. růžence. IV. stať. Povinnost: pomodlit se jednou za týden růženec, rozjímati o příslušných tajemstvích, účastniti se promluvy první neděli v měsíci.
8. Třetí řád sv. Františka.¹ Viz konstituci Lva XIII. ze dne 30. května 1883. § 1. Členové buďtež přijímáni ve stáří vyšším než 14 let, dbalí mravnosti; § 2. ženy se svolením svých manželů; v dalších pak statích obsažena jsou všechna ustanovení a pravidla, ze kterých lze poznati, že třetí řád oplývá velkými výsadami pro duši a zamlouvá se hojným užitekem pro život soukromý i veřejný.
9. Apoštolát sv. Cyrilla a Methoděje pod ochranou blahoslavené P. Marie. § 1. Účel: katolickou víru mezi Slovany šířiti, hájiti a zvelebovati. § 3. Každý úd pomodlí se denně: „Otče náš“ a „Zdravas Maria“ a „Svatí Cyrille a Methoději oroduj za mne“. — Příspěvek údů nejméně 2 hal. měsíčně. Údům se rozdává měsíčně časopis „sv. Vojtěch“ za dobrovolný peněžitý dárek.
10. Apoštolát modlitby nežádá ani almužny ani zvláštní modlitby, žádá pouze denní obětování všech dobrých skutků na úmysl sv. Otce.
11. Marianská družina. § 1. Účel: zasvětit se cele Rodičce Boží a vroucněji ji uctívati.
12. Bratrstvo nejsvět. Srdce Páně; § 1. Účel uctívati Srdce Páně. § 2. milodary na časopisy. § 3. Povinnost: oslavovati svátek Srdce Páně, konati pobožnosti první neděli v měsíci, denně pak modlitbu: „Otče náš“, „Věřím“ „Nejsladší Srdce Pána Ježíše, dej, abych Tě víc a více miloval.“
13. Dílo šíření víry. Účel: podporovati katolické missionáře mezi pohany modlitbou a almužnou. Denní modlitba: „Otče, náš“ a „Zdravas Maria“ a „sv. Františku Xaverský, oroduj za nás.“ Almužna 20 hal. měsíčně.

Jiné pak spolky jsou:

1. „Spolek Piův“ má účel: šířiti dobrý tisk.

¹ Encyklika „Auspicato“ ze dne 17. září 1882 jak obsahem tak mluvou stejně mistrovská.

2. Spolek: Serafínské dílo lásky na záchranu mládeže mravně ohrožené.
3. Spolek křesťanských matek pod ochranou blahoslavené Panny Marie.
4. Spolek katolických mužů pod ochranou sv. Josefa.
5. Konference sv. Vincence z Pauly má za účel mírniti chudobu, vyhledávati nuzné a trpící, poučovati a zvedati kleslé a síliti je k nové naději.
6. Nádražní missie pro ochranu služebných dívek ve velkých městech.¹

Každý katolík staniž se členem alespoň jednoho nebo dvou spolků církevních. Ovšem připamatovati dlužno, že přistoupení ku zbožným spolkům a bratrstvům není cílem křesťanského života, nýbrž toliko prostředkem, aby povinnosti katolického náboženství tím dokonaleji byly konány. Jiné pak spolky dobré, na katolickém základě zřízené, jsou na př. tyto:

1. Sdružení rolnické omladiny katolické.
2. Katolická besídka učňovská.
3. Katolické spolky tovaryšské.
4. Všeodborové sdružení křesťansko-sociální.
5. Katolický spolek českého rolnictva.
6. Katolický spolek dělnický.
7. Katolicko-politická jednota.
8. Tělocvičný odbor „Orel.“

IV. Důležitá je volba poslanců, zvláště do říšské rady. Ta je zákonitě zastupitelstvo národů. Blaho veškerého lidu, opatrný a rozumný pokrok v zákonodárství, pokojný rozvoj náboženského, národního a společenského života — vše to závisí na smýšlení a jednání říšské rady.² Avšak naše ústava přiděluje říšské radě i právo, aby se radila a rozhodovala o celém rozsáhlém oboru výchovy... ba o záležitostech náboženských církevních i nevniternějších, na př. o nerozlučnosti manželství, o spalování mrtvol a j.³ Proto nevolte za poslance muže, kteří chtějí náboženství z veřejného života a státního zřízení vytlačiti a vyloučiti, kteří se domnívají, že na ssutinách oltáře a trůnu lze založiti ráj pozemský. Volte muže, kteří jsou přesvědčeni, že výchova katolických dítek má býti provanuta duchem katolické víry! Volte ty, kteří na svém právu stojí, aniž cizí urážejí! Volte muže, kteří mají vřelý soucit s bídou jednotlivých stavů, kteří však si zachovali také ohled na celek, muže, kteří by ny-

¹ Členky — ochránkyně lze poznati po medaillonu Matky Boží a stuze běložluté.

² Společný list pastýřský biskupů rakouských z ledna 1897.

³ Společný list pastýřský biskupů rakouských ze dne 15. února 1891.

nějších trhlin společnosti lidské—budíce nedůvěru a nespokojenost—nerozevírali ještě více, muže, kteří by se snažili spravedlností a láskou onyno trhliny překlenouti a k blahu obecnímu přispívati, aby dobrými zákony sociálními byli chráněni slabí před silnými a poctivá práce před nekalou soutěží.

Ovšem, právě jak nemůže býti odstraněna nerovnost mezi lidmi, tak nemůže vyrovnan býti i rozdíl v jejich zevnějších poměrech a dokud svět světem bude, potrvá také chudoba, nouze a nemoc. Avšak stát má, řídě se naukou a příkladem Spasitele našeho, bez ustání pečovati o moudrý pokrok v sociálním hospodářství v duchu křesťanském. Takový pokrok bude každý rozvážný člověk s radostí vítati.

Proto s důrazem opakuji: Volte za poslance muže, kteří věrně se přidržují víry katolické, kteří mají srdce pro bídu a nouzi lidu a jsou ochotni po zákonu a všemi dovolenými prostředky odstraniti zlořády, které vás tísní, muže, kteří slovem a skutkem vyznávají starodávnou, věčně pravdivou nauku, že bez Boha nemůže býti štěstí, bez věčnosti nemůže býti naděje, bez křesťanské víry nemůže býti pravé lásky.—Neříkejte: „Na mém hlasu nezáleží.“ Záleží na každém hlasu; nikdo nebude odpovídati z výsledku celého, nýbrž z toho, zdali sám konal povinnost svou.¹

V. Budtež příkladem všem v domácnosti žijícím v práci a zábavě. Věnujte se pracím svého povolání se zálibou! Vykonávejte je správně a svědomitě; snažte se pokračovati ve svém oboru! Přičinlivostí a vytrvalostí zjednáte si úcty řádných lidí a dosáhnete, dá-li Bůh, poměrného blahobytu. Ustanovte si pořádek svého jednání po celý den a zachovávejte jej! Prozíraví manželé pamatují v dobách šťastných na doby zlé, aby jim nebylo trpěti nouzi ve stáří, sahati po jmění spoluzemana nebo dětí a aby mohli zaopatřiti své děti. Učte se spořivosti! Spořivost, ovšem mírná, je základem štěstí rodinného a nutnou podmínkou jiných ctností na př. štědrosti. Spořivost vyžaduje sebezapírání. Při vší spořivosti je třeba vystříhati se lakomství a bezcitnosti. Dávejte každému, což jeho jest. Nezapomínejte na štědrost k chudým a trpícím a seč jste, hleďte zmírnit a zmenšit bídu lidskou! Rozpomeňte se zvláště na ty, kteří lidského štěstí už ani dle jména skoro neznají. Tak působte i vy dle sil svých ku sbratření všech lidí v Kristu, ku sblížení bohatých i nuzných, aby v bohatství bylo více pokory a soucitu a aby v chudobě a neštěstí bylo méně hořkosti a beznadějnosti.²

Z á b a v y obyčejné jsou: Procházka, divadlo, četba, hudba,

¹Společný list pastýřský biskupů rakouských z ledna 1897.

²M. Zavoral, Křesť. charita str. 23.

a zpěv, tělocvik, tanec, hra v kuželky a v karty, besedy, návštěva hostinců a j. Procházka ve volné přírodě působí osvěžení mysli a jest nejnevinnější zábavou. — O zábavách třeba říci všeobecně, že člověku lze jich užívat avšak mírně, bez hříchu, po vykonané práci, aby se občerstvil a nových sil nabyt. Nemírné zábavy odnímají chuť k práci, škodí na zdraví, rozbíjí štěstí rodinné a vedou k rozličným hříchům, ba i k zoufalství a sebevraždě. — Pokud se týče zpěvu mládeže, nelze ovšem žádati, aby každá píseň nesla se duchem náboženským nebo umravňujícím; stačí, aby mládež navykla slušným písňím, byt milostným, jen nevzbuzuj-li citů smyslných, a aby odvykala popěvkům sprostým. — Dospělejší mládež budiž poučena, že každá hra v karty není hříchem. Hra v karty je dovolena tomu, kdo je dosti stár, tak že nemusí se obávat, že zahoří vášní hráčskou, kdo nezanedbává své práce, kdo hraje buď o darmo, nebo o malý peníz stavu svému přiměřený, a kdo nehraje pro výdělek, nýbrž pro zábavu. — Tance mají se konati jenom s mírou a za náležitěho dozoru. Rodiče a představení mají na mládež odrostlou dohlížeti, aby nebrala zkázy na těle a duši, aby mladí lidé obojího pohlaví se nevzdalovali ze zábavních místností pod různými záminkami, a aby se vraceli domů za náležitěho dozoru. Kolik lidí si podrylo při tanci své zdraví a zničilo štěstí své pro svět i věčnost.

Vystříhejte se nemírného požívání lihových nápojů. Neboť a l k o h o l i s m u s podkopává zdraví, působí nemoci žaludku, plic, ledvin, jater a nervů, plní nemocnice i ústavy choromyslných a přivádí své oběti předčasně do hrobu. Opilství má v zápětí bídu hospodářskou a je pařeništěm celé řady hříchů a neřestí, hádek, poranění, vraždy a smilstva. Opilství ničí duši; alkoholik klesá v náboženskou vlažnost a nevěru; upadá mravně a jest neschoopen nějaké ctnosti; je na pospas vydán své neřesti, která ho žene v bezednou propast záhuby časné i věčné! Opilství vleče za sebou úpadek křesť. rodiny, ruší manželský mír, znemožňuje výchovu dětí, působí zhoubně na mládež, šíří smyslnost a změkčilost a je příčinou sesurování mládeže i dospělých.

Alkoholismus jest buď zjevný, na první pohled hned patrný u jednotlivců, přímo zvaných opilců, buď jemný či zakrytý pláštěm společenských návyků, které člověka k nestřídmosti takorba vybízí a nutí; jest chráněn předsudkem, že alkohol je neškodný a někdy potřebný, že lihové nápoje zahřívají (v prvním okamžiku ovšem, ale pak nastane tím větší ožablost a zima) a že posilují, (což také není pravda, neboť jejich výživnost je nepatrna; naopak — ony ubírají sil a vytrvalosti).

Věda lékařská v této věci nerozhodla. Kdežto někteří odborníci pravili, že v alkoholu jest sice jed, avšak že člověk vyspělý

a zdravý bez škodlivých pro zdraví následků může požívatí alkoholických nápojů, ba, kdežto někteří prohlašovali víno za posilující nápoj, pivo za tekutý chléb, kořalku za třešť životní — jiní odborníci tvrdí, že alkohol i v malých dávkách jest škodlivý a má zhoubné následky.

Církev, posuzující užívání opojných nápojů, brala se vždy střední cestou: zavrhovala a zavrhuje nestřídmost, t. j. nemírné pití opojných nápojů, jako hlavní hřích, žádala pak a žádá střídmost, t. j. mírné požívání opojných nápojů; úplnou však zdrželivost všech opojných nápojů čili tak zv. abstinenci pouze radí a doporučuje jako stupeň dokonalejší.

Odtud také jsou v této příčině spolky dvojího druhu:

1. Katolický spol. střídmosti (Kathol. Mässigkeits-Bund), jehož sídlo je ve Vídni, okr. X. Favoriteng., zavazuje své členy ku střídmosti.

2. Katolický spolek křížový (Kathol. Kreuz-Bündnis), jehož sídlo je rovněž ve Vídni, zavazuje své členy ve III. skupině k úplné zdrželivosti všech lihových nápojů.

VI. Ku svému duchovnímu správci mějte úctu, poslušnost a vděčnost, řídíce se slovy sv. Jana Zlatoústého, jenž pravil: Kdo ctí kněze, ctí Krista; a kdo příkoří činí knězi, činí příkoří Kristu Pánu, jehož zástupcem právě kněz jest. Volal-li by vás duchovní správce za příčinou úředního jednání, dostavte se k němu ochotně. Raději u svého duchovního správce hledejte rady ve vážných věcech, než u nerozumných lidí žvástavých. Cťte kněze jako rozdavatele sv. svátostí, jehož potřebujete ve dnech štěstí, zdraví i ve dnech nemoci. Ukažte, že jste příkladné dítky farní, že jste horliví farníci, mající porozumění pro okrasu chrámu Páně; buďte, seč jste obětaví a štedří na udržování služeb Božích a na zbožné účely. Taktéž nezapomeňte na účely národní. — Když by farníci se stěhovali jinam, sluší se, aby se představili svému duchovnímu správci a s ním se rozloučili, zvláště když již dlouhá leta ve farnosti žili. Žádá cit vděčnosti, aby neodcházel bez pozdravu. Podobně i novému duchovnímu správci mají se představit, už z té příčiny, aby je seznal a se přesvědčil, zda-li žijí v řádném manželství. — Také světskou vrchnost cťte; nemůže býti dobrým křesťanem, kdo není poslušným poddaným; je také povinností, daně zapravovati v pořádku.

K sousedům buďte vlídní; nevzdalujte se jich bez příčiny, jsou-li chudobnější, nebuďte pyšní, vždyť jsme všichni dítky jednoho Otce nebeského. Buďte spravedliví; nedovolujte si zasahovati v jejich práva a nezpůsobujte jim žádné škody; a byla-li jim způsobena bez vaší viny, vašimi dětmi, domácími, nebo snad dobyt看m vašim, nahraďte ji. Kdyby pro malichernou příčinu vznikl svár mezi vámi, ustupte raději, pamětlivi jsouce, že

jest lépe křivdu trpěti než činiti. Buďte snášelivi a k službám ochotni, přispějte sousedům v nesnázích a potěšte je v nemoci. Byl-li by soused zlý, vyhýbejte se mu, vlídně se s ním pozdravte, avšak nic důvěrného s ním nemějte.

*

Poučení zvláštní k různým stavům:

1. hostinští budtež pamětlivi, že mají býti spravedliví v míře a že mají křesťanskou kázeň a pořádek v domě zachovávat,
2. kupci, že mají býti svědomiti v míře a váze,
3. řemeslníci, že mají světiti dny nedělní a sváteční.

H. Obtíže a nebezpečí stavu manželského

jsou různé.¹ Není všechno zlato, co se třpytí. Mnozí vidí v manželství nebe, domnívají se, že tam není trní, že je všechno růžově zabarveno. A stačí často jen čtvrt roku po svatbě, aby se mnohý a mnohá přesvědčili, že manželský stav není samá radost, že není to pohádka lásky a štěstí. V celku je v manželství více trní než růží:

1. Manžel, manželka musí opustiti rodiče a příbuzné, buď na vždy, nebo na delší čas, musí se rozloučiti s bezstarostným mládím a musí se připravit na život vážnější.

2. Může se státi, že se nebudou dobře srovnávat a že nastanou mezi nimi sváry. Mohou nastat drahé časy, neúroda a neštěstí. Nechci vypočítávat všechny starosti o živobytí, ani soužení, když jeden z manželů onemocní, nic nevydělá a nedostává se pak na léky a lékaře. Jaké jsou to strasti, když jeden z manželů upadne do hříchu! Co zkusí muž, který si přivedl do domácnosti ženu hašteřivou, klevetivou, mlsnou, parádnici, která chce se míti dobře a nic nedělati! Co zkusí žena, která si od oltáře odvedla muže nedbalce, pijana a karbaníka, muže zpustlíka, který všechno prohýří, o ženu a o děti se nestará! — Jako všichni lidé, tak mají i manželé své chyby a vady, někdy velice odporné, téměř nesnesitelné návyky a způsoby — a druhá strana je musí denně viděti, zakoušeti a snášeti. A co starostí dají děti! Co vytrpí matka před zrozením dítěte a po zrození, co noci probdí, když dítě se rozstůně, co soužení, když děti přibývá — a když se zdá, že nejhorší je už šťastně překonáno, hle, zemře dítě a třeba i druhé. Ale někdy nezemřou, ač by snad bylo lépe, kdyby zemřely, neboť jim snad po mnohé nemoci zůstanou do smrti neduhy politování hodné, buď tělesné, buď duševní, a duševních snad více než tělesných. Mnohý otec, mnohá matka, bolestně poznávají, že pravdivé jest přísloví: Malé děti malá starost, velké děti velká starost.

3. Avšak naopak může se státi, že Bůh jim nedaruje žádných dětí; může se státi, že manžel brzo zemře a manželku s dítkami tu zanechá, anebo obráceně.

Také nebezpečí stavu manželského pro život věčný jsou různá:

1. Mnohý křesťan spíše by došel spasení věčného, kdyby byl nevstoupil ve stav manželský, anebo kdyby si byl právě tu osobu nevzal, která byla příčinou mnohých jeho hříchů, která ho popichovala k lakotění, k podvodu, k nepoctivému opatrování peněz, ke mstě a j.

¹ Fr. Vaněk, I. c. 137—140 (Schmitt).

2. Jaká jsou nebezpečí pro manželskou čistotu a cudnost! Sv. Augustin míní, že je snadněji zachovati čistotu naprostou, čistě žítí ve stavu panickém a panenském, než zachovati manželskou cudnost neposkvrněnou. Neboť mnozí manželé žijí v těžkých hříších proti manželské cudnosti, neželi jich a umírají s celou hanbou na svědomí.

3. A co nebezpečí je ve stavu manželském pro výchovu dětí (a pro svědomitou dohlídku na podřízené). Rodičům děkují děti z větší části za své štěstí nebo neštěstí. Co děti chřadne neduživých a nezdravých již od maličkosti, protože pocházejí z rodičů špatných, kteří se nemohli dočkat, až budou svoji, nebo kteří v manželství hříšně žili. A věru je vážná věc, vychovati děti dobře a křesťansky, zvláště za naší doby. Jak snadno se jim dá pohoršení, promešká se pravá chvíle k napomenutí, k potrestání. Jak těžko bdíti, aby neutrpěly škody na duši. A rodičům bude počet vydávati z výchovy dítek svých! Často, velmi často jest blaho dětí časné i věčné v první řadě na jejich rodičích, tedy na dobrých nebo špatných manželech. Jaká manželstva, takové děti, takoví otcové, takové matky, takoví občané, takoví křesťané. A jací křesťané, takové farnosti, takový národ. Je-li však nezdravý kořen, kterak z něho může vzejít zdravá rostlina, zdravý život?¹

Nyní jste slyšeli, že stav manželský ukládá mnohé a těžké povinnosti. Aby manželé povinnosti konali a obtíže snášeli, — ze své moci jsou k tomu příliš slabí, proto potřebují pomoci Boží. Pán Ježíš ve svátosti stavu manželského uděluje potřebné milosti, aby manželé povinnosti konali a obtíže snášeti mohli, aby jim z této svátosti plynula a řinula se síla nezbytně potřebná. Proto prostě Boha o milost potřebnou již před oddavkami, přijavše svátosti pokání a oltářní, asi takto:

Všemohoucí věčný Bože! Nyní miníme vstoupiti do stavu, na kterém naše budoucí štěstí nebo neštěstí záleží. Jak se nám až posavad vedlo, víme; jak se nám však ve stavu manželském povede, zda-li hodina, ve kterou vstupujeme do stavu manželského, bude šťastna nebo nešťastna, zda-li s radostí nebo se slzami budeme vzpomínati na ruku, která nás spojila, to jedině víš Ty, o Bože vševědoucí! My víme pouze, že bez Tebe nedojdeme štěstí ani časného ani věčného. Proto prosíme, požehnej stavu, který nastupujeme. Ty jsi o Bože, v ráji stav manželský ustanovil a v Nov. Zákoně skrze Ježíše Krista za svátost povýšiti ráčil; Tebe zkroušeně žádáme, popřej nám milosti své, abychom po všechny dny života svého dle Tvé svaté vůle ve svornosti a lásce živi byli. Uděl nám dar manželské čistoty a cudnosti, abychom hříšně nesloužili tělesným žádostem, nýbrž dle vůle

¹ Encyklika „Arcanum“ ze dne 10. února 1880.

Tvé těl svých užívali. Posiluj nás, abychom jeden druhému v potřebách tělesných i duševních napomáhali, denně lepšími se státi snažili a tak spolu k nebesům spěli. Jestliže uznáš za dobré, svěřiti nám dítky, propůjč síly, bychom je dobře, křesťansky a v bázni Tvé vychovali a abychom všeliké pohoršení od domu svého vzdalovali. Budiž, dobrotivý Otče, naším hospodářem a žehnej našim pracím a podnikům; v Tebe skládáme všecku důvěru v duševních i tělesných potřebách. Kdyby Jsi však v nevyzpytatelné prozřetelnosti své seslal na nás kříže a soužení, kdyby Jsi nás navštívil dětmi nezdravými nebo nezdárnými, nouzí a neštěstím—prosíme, o Bože, posiluj nás, abychom nemalomyslněli a neklesali, nýbrž v bázni Tvé a trpělivosti vytrvali ku Tvé cti a k našemu spasení. Požehnej nás, za to Tě prosíme skrze Pána našeho Ježíše Krista. Oroduj za nás, blahoslavená Panno Maria! Přimlouvej se za nás svatý Josefe! Amen.

J. D e n o d d a v e k.

Zbývá mi ještě promluvit o dnu oddavek. Než půjdete k oddavkám do chrámu Páně, poděkujte rodičům za všechna prokázaná dobrodiní, požádejte je, aby vám odpustili chyby a provinění nerozvážného mládí a poproste je o požehnání. „Jestli to úkon náboženský, proto myslete při tom na Boha, jenž jediný může požehnání rodičů vyplnit a život zdarem provázeti. Nejsou-li rodiče vaši na živě, zajděte si dle možnosti den před svatbou na hrob rodičů, pomodlete se za ně, po případě dejte za ně sloužit mši svatou, aby také byli účastní vaší radosti.“¹

Při oddavkách táže se sezdávající kněz ženicha: „Jste-li prost všelikého závazku manželského, kromě závazku k N., která před vámi stojí?“ Ženich odpovídá: „Jsem“; dále se táže: „zdali si ji berete nenuceně a dobrovolně za manželku?“ ženich odpovídá: „Beru.“ Podobně i nevěsta odpoví. Pak vás kněz vyzve, abyste si podali pravou ruku (bez rukaviček) a abyste zřetelně říkali za ním slova, která vám předříkávati bude. Říkejte je zřetelně, tak, aby vás sezdávající kněz i svědci slyšeli.

Jest starým zvykem křesťanským, aby oddavky byly spojeny se mší svatou, aby snoubenci stali se účastnými hojných milostí mše sv., a při ní požehnání Božího sobě vyprosili pro nový stav tak důležitý a mnohdy tak obtížný. A tu děje se při mši sv. něco neobvyklého: Po „Pater noster“ a na konci mše sv., než kněz lidu žehná, tedy dvakráte, přiklekají snoubenci na stupně oltářní a kněz modlí se nad nimi krásnou modlitbu: Shlédni Bože, milostivě na tuto služebnici svou, která v manželské společenství vstoupiti majíc, prosí, by Tvou milostí chráněna byla; ať je na ní jho lásky a pokoje, ať věrná a cudná vdává se v Kristu, a zůstane následovnicí svatých žen; nechať je milou muži svému jako Ráchel; moudrou, jako Rebeka; ať dožije dlouhého věku a jest věrnou jako Sára . . .“ Tak a podobně modlí se kněz dále.

Den oddavek oslavte způsobem křesťanským ve svaté radosti a tiché zbožnosti, „radujte se v Pánu.“ (II. Kor. 4. 4.) Svatební veselí buď slušné a počestné; slušnost a počestnost ať zachovávají snoubenci i hosté jejich. Všichni ať se vystříhají nestřídmosti, nestydatosti a bujného přepychu! (Dle místních poměrů buď varováno před nepřístojnostmi svatebního dne!) Buď pamatováno na chudé a nuzné lidi, aby štedrou almužnou svolávalo se požehnání Boží na novomanžely. Přistupte v den svatby za členy „Dědictví“ ku šíření dobrých knih. Novomanželé by měli den svatební ztrávit v sebranosti mysli a v konání dobrých

¹ Vaněk, 5, 141.

skutků. Neměli by dopustit, aby jejich svatební den stal se příčinou a záminkou výstředností. Kolika hříchům by se zabránilo, kdyby novomanželé se odhodlali strávit den oddavek úplně bez hlučných radovánek, kdyby nedbali ohledů lidských, na příkl. že hostinský nebo mladí lidé z příbuzenstva si přejí a očekávají tanec! Nedá-li se tanci zabrániti, ať tedy rodiče a představení domácnosti se postarají o svědomitý dozor!

D o s l o v.

To je učení a napomínání, které já, váš duchovní správce, jsem povinen k vám konati. To jsou vaše povinnosti nastávající.

Když křesťané z řádných pohnutek ve stav manželský vstoupí, milost posvěcující sobě zachovají, a smrtelným hříchem se o ni nepřipraví, pak mohou klidně v Boha důvěřovati a klidně jíti vstříc nejisté budoucnosti. Ať přijde co přijde, nezničí štěstí manželského, manželé nedožijí se dne, ve který by litovali, že spolu sňatek uzavřeli. Bohatý zásluhami bude jejich život, útěchy plná jejich smrt a velká bude odptata jejich na nebesích.

Proto doporučuji vás do milosti Boží, přeji vám, a budu také v modlitbách při mši sv. pamětliv, abyste bohabojně stav manželský začali, bohabojně v něm setrvali a blaženosti věčné dosáhli. Amen.

A. g. D.

O b s a h:

Úvod	3
A. Nauka křesťansko-katolická	4
B. Svátost stavu manželského	15
Promluva k nevěstě katolické při manželství smíšeném	17
Příprava ku přijetí svátosti stavu manželského	19
Doba zasnoubení	19
Zpověď generální	20
C. Povinnosti stavu manželského	22
I. Společné:	
1. Manželská věrnost	22
2. Manželská cudnost	25
3. Manželská láska	28
IIa. Povinnosti manželovy	31
IIb. Povinnosti manželčiny	33
D. Povinnosti rodičů	37
I. Ošetřování tělesné	38
II. Péče o duši	41
1. Náboženská výchova dětí	42
Pěstění:	
a) víry	42
b) naděje	43
c) lásky	46
2. Výchova k mravnosti	47
a) pěstění ctností	48
b) dobrý příklad	53
c) trest a odměna	55
E. Povinnosti k rodičům, ke tchánovi a tchyni	58
Promluva k nevěstě, která se míní provdati se za vdovce, otce dětí	59
F. Povinnosti ke služebným a podřízeným	60
G. Všeobecné křesťanské povinnosti	62
I. Život dle katolické víry	62
II. Dobrá četba	66
III. Spolky zbožné, církevní a katolické	67
IV. Svědomitá volba poslanců	69
V. Příklad v práci a zábavě. Vystříhání se alko- lických nápojů	70
VI. Chování k duchovnímu správci, k sousedstvu atd.	72
H. Obtíže a nebezpečí stavu manželského	74
J. Den oddavek	77
Doslov	79